

ЗЕМЛЕУСТРІЙ, КАДАСТР І МОНІТОРИНГ ЗЕМЕЛЬ науково-виробничий журнал

№ 1

щоквартальник

ДО УВАГИ АВТОРІВ!

Вимоги до розміщення статті в журналі та на сайті журналу:

- назва статті;
- ім'я та прізвище автора (авторів);
- анотація — 3-6 речень;
- чітка постановка проблеми;
- стислі, але зрозуміло викладені результати інших дослідників;
- мета дослідження;
- виклад дослідження;
- чітко сформульовані та виділені головні думки;
- акцентоване подання наукової новизни, нового знання;
- висновки наприкінці статті (про досягнуті результати, користь від них та про подальші розробки).

У статті має бути переклад англійською (сумарним обсягом не менше, ніж 1000 знаків): назви статті; ім'я та прізвища автора (авторів); анотації на 3-6 речень головних думок, важливих тез і формулювань, тексту, що виявляє наукову новизну (нове знання).

Обов'язковим є список використаних джерел наприкінці статті (праці не лише вітчизняних, а й зарубіжних авторів). Посилання на інших дослідників та на ту чи іншу працю мають позначатися в тексті у квадратних дужках порядковим номером цієї праці за списком використаних джерел.

Рекомендований обсяг статті – 16-28 тис. знаків, шрифти найпоширенішого типу, текстовий шрифт та шрифт формул повинні бути різними. Формули чіткі, із загальноприйнятим використанням символів. Таблиці компактні, з назвою та нумерацією. Ілюстративні матеріали повинні бути якісними, придатними для сканування.

Додатково надсилають: інформацію про автора (авторів): ім'я, прізвище, наукове звання, вчений ступінь, посада – усе це українською та англійською мовами (додатково: адреса з поштовим індексом, телефон); заяву з підписами авторів про те, що надіслану статтю не було надруковано і не подано до інших видань. Бажано також супроводити матеріали рекомендаціями до друку науковців та фахівців у даній галузі.

Категорично не приймаються описові статті (сукупність загальновідомих характеристик та оцінок об'єкта дослідження або сукупність запозичених характеристик і тез).

Редакція залишає за собою право на скорочення, незначне редагування та виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора).

Постановою президії АК Міністерства освіти і науки України від 31.05.2013 р. № 654 науково-виробничий журнал «Землеустрій, кадастр і моніторинг земель» включено до наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата економічних наук.

Журнал включено до бібліографічних баз даних: РИНЦ, Ulrichsweb, Index Copernicus; DOAJ; Research Bible індексується Google Scholar, MIAR, BASE.

Свідчення про реєстрацію КВ №23126-12966ПР від 11.12.2017

Засновник: Національний університет біоресурсів і природокористування України

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 7 від 27.02.2019)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Йосип Дорош, д. е. н.

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Іван Ковальчук, д. геогр. н., проф.

Антон Третяк, д. е. н., проф., чл.-кор. НААНУ

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР

Євген Бутенко, к. е. н., доц.

ЧЛЕНИ КОЛЕГІЇ

Зигмунт Бабіньскі, д. геогр. н., проф. (Польща)

Штефан Бойнець, д. е. н., проф. (Словенія)

Олександр Волчек, д. геогр. н., проф. (Білорусь)

Ярослав Голєб'євський, д. е. н., проф. (Польща)

Віргінія Гурскіне, д. техн. н., проф. (Литва)

Януш Жмія, д. е. н., проф. (Польща)

Ольгерд Кемпа, д. техн. н. (Польща)

Кароль Нога, д. техн. н., проф. (Польща)

Сергій Бортник, д. геогр. н., проф.

Степан Войтенко, д. техн. н., проф.

Григорій Гуцуляк, д. е. н., проф., чл.-кор. НААНУ

Дмитро Добряк, д. е. н., проф., чл.-кор. НААНУ

Ольга Дорош, д. е. н., проф.

Тарас Євсюков, д. е. н., доц.

Шаміль Ібатуллін, д. е. н., проф., чл.-кор. НААНУ

Світлана Кохан, д. техн. н., доц.

Роман Курильців, д. е. н., доц.

Андрій Мартин, д. е. н., доц.

Костянтин Мезенцев, д. геогр. н., проф.

Леонід Новаковський, д. е. н., проф., акад. НААНУ

Лев Перович, д. техн. н., проф.

Степан Позняк, д. геогр. н., проф.

Іван Ровенчак, д. геогр. н., проф.

Валентина Третяк, д. е. н., проф.

Михайло Хвесик, д. е. н., проф., акад. НААНУ

Роман Шульц, д. техн. н., проф.

Літературний редактор **С. І. Дудіна**

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ

Видавель НУБіП України,
вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041.
Свід. ДК № 4097 від 17.06.2011

МАКЕТ, ВЕРСТКА ТА ДРУК

Підписано до друку 29.03.2019
Формат 70x100/16 Умовн. друк. арк.: 6,0
Папір офсетний. Друк цифровий.
Гарнітура Times New Roman.
Наклад 100 прим. Зам. № 12730

При передруку посилання на «Землеустрій, кадастр і моніторинг земель» обов'язкове. Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція журналу «Землеустрій, кадастр і моніторинг земель» залишає за собою право на незначне скорочення та літературне редагування авторських матеріалів зі збереженням стилю автора і головних висновків.

© Землеустрій, кадастр і моніторинг земель, 2019

ЗМІСТ

ВІД РЕДАКЦІЇ 4

УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ

Дорош Й. М., Тарнопольський А. В., Аврамчук Б. О. Методичні підходи до проведення робіт із інвентаризації земель при здійсненні землеустрою потребують змін 6

Малашевська О. А. Обмін земельних ділянок при впорядкуванні існуючих сільськогосподарських землекористувань в Україні 16

ЗЕМЕЛЬНИЙ КАДАСТР

Пересоляк В. Ю. Шведський досвід управління та ведення кадастру вторинних ресурсів 22

ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Стецюк М. П., Іщенко Н. Ф. Еколого-економічні аспекти зміни правового статусу земель для потреб автомобільного транспорту 30

Бугасько І. С. Економічні переваги використання наукового доробку сервісу «Національні природні парки України» на етапах формування об'єктів природно-заповідного фонду 41

РИНОК ЗЕМЕЛЬ ТА ЙОГО ІНФРАСТРУКТУРА

Дорош О. С., Фоменко В. А., Третяченко Д. В. Національні вектори запровадження ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення в Україні 49

ЗЕМЛЕВПОРЯДНА ОСВІТА

Дребот О. В., Зубова О. В., Лук'яненко О. П., Краснолуцький О. В. Землевпорядна освіта України в умовах євроінтеграції 58

ЗЕМЛЕВПОРЯДНЕ ВИРОБНИЦТВО

Дорош О. С., Ібатуллін Ш. І., Тарнопольський Є. А., Харитоненко Р. А. Практичні аспекти встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць 68

Аврамчук Б. О., Патіюк О. О. Деякі питання відповідності системи координат УСК-2000 земельному законодавству 77

СТОРІНКА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

Польова І. С., Фокіна С. В. Дослідження особливостей трансформації ґрунтового покриву Присивашся під впливом природних та антропогенних факторів (на прикладі Новотроїцького району та Азово-Сиваського національного природного парку) 86

CONTENTS

FROM EDITORIAL.....	4

MANAGEMENT OF LAND RESOURCES AND LAND USING

Y. Dorosh, A. Tarnoposkyi, B. Avramchuk Methodological approaches to the land inventory within land management require changes	6
O. Malashevskya Land exchange as a constituent of the existing agricultural land tenures and land ownerships improvement in Ukraine	16

LAND CADASTRE

V. Peresoliak Shwedish experience of management of secondary resources cadastre...	22

ECONOMICS AND ECOLOGY OF LAND USE

M. Stetsyuk, N. Ischenko Ecological and economic aspects of changing the land's legal status for the needs of road transport	30
I. Bugaenko Economic benefit use of the service "National Natural Parks of Ukraine" on the formation of objects of the natural reserved fund.....	41

THE LAND MARKET AND ITS INFRASTRUCTURE

O. Dorosh, V. Fomenko, D. Tretiachenko National vectors of the implementation of agricultural land plots market in Ukraine	49

LAND-BASED EDUCATION

O. Drebot, O. Zubova, O. Lukianenko, O. Krasnolutsky Land management education of Ukraine in conditions of eurointegration.....	58

LAND MANAGEMENT PRODUCTION

O. Dorosh, S. Ibatullin, Ye. Tarnopolskyi, R. Kharytonenko Practical aspects of establishing (changing) the boundaries of administrative and territorial unit	68
B. Avramchuk, O. Patiyuk Particular issues of the conformity of the USC-2000 coordinate system to the land legislation	77

PAGE OF YOUNG SCIENTIST

I. Polova, S. Fokina Study of the peculiarities of the transformation of the ground cover of Srivashshya by under the influence of natural and anthropogenic factors (on the example of the Novotroitsky region and the Azov-Syvash National Natural Park).....	86

ШАНОВНІ ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКИ, ВЕТЕРАНИ ГАЛУЗІ ТА СТУДЕНТИ-ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКИ!

***Як один із ініціаторів заснування свята,
від щирого серця вітаю Вас з професійним святом!***

Професійне свято — День землепорядника – відзначається в Україні щорічно з 2000 року у другу суботу березня. Дата встановлена відповідно до Указу Президента України № 1556/99 від 11 грудня 1999 року «Про день землепорядника» на підтримку ініціативи Державного комітету України по земельних ресурсах і Спілки землепорядників України та в світлі проведення земельних реформ з раціонального використання та збереження земельних ресурсів.

Розвиток суспільства в усі часи був пов'язаний із земельними ресурсами, які й нині залишаються основним засобом для існування людства і джерелом суспільного багатства.

В Україні триває формування автоматизованої системи Державного земельного кадастру, який є зрядням держави для забезпечення гарантування прав на земельні ділянки та здійснення впливу на процес раціонального використання та охорони земельних ресурсів.

На порозі реформа земельного устрою країни, пов'язаного із адміністративно-територіальною реформою, системи землеустрою та землепорядкування, основна мета яких полягає в забезпеченні розвитку ринкових земельних відносин, прогнозованого територіального розвитку землекористування, охорони земельних та інших природних ресурсів, створення сприятливого екологічного середовища й формування раціональної системи використання земель як засобу виробництва та основи для розселення людей і створення виробничої інфраструктури. Стаття 5 Закону України «Про землеустрій» називає об'єкти землеустрою: це територія України; території адміністративно-територіальних утворень або їх частин; території землеволодінь та землекористувань чи окремі земельні ділянки. Відповідно, землепорядники стоять на вістрі формування еколого-економічної безпеки життєдіяльності населення України.

В Україні професія землепорядника завжди користувалася повагою, тому що вона присвячена безцінному скарбу країни – її земельним ресурсам. Землепорядники стежать за тим, щоб земля використовувалася раціонально й ефективно. Від їх професіоналізму залежить, наскільки по-господарськи використовується земля, в якому стані її буде передано нащадкам. Відповідно, ринкові земельні відносини та формування нового земельного устрою країни потребують сьогодні змін до підготовки землепорядних кадрів.

Тому з ініціативи правління Спілки землепорядників нині запроваджуються нові спеціальності та спеціалізації підготовки землепорядних кадрів. Зокрема, у 2018 р. спілка внесла пропозиції до Міністерства освіти і науки про включення в освітній стандарт підготовки для об'єднаних територіальних громад «*еколога-землепорядника*» та спеціалізації «*землеустрій*»

і адміністрування землекористування»; для системи Держгеокадастру – спеціалізації *«кадастровий землеустрій»*, *«управління землекористуванням»*. Спільно із Національним університетом біоресурсів і природокористування опрацьовуються пропозиції щодо підготовки землевпорядників зі спеціалізацій: *«Менеджер (управитель) у сфері операцій із земельними ділянками»*, *«Менеджер (управитель) у сфері досліджень на земельному ринку»*, *«Інспектор з використання земельних ресурсів»*, *«Землевпорядник-проектувальник»*.

Дуже важливим на наступні роки залишається питання створення інституції професійних землевпорядників.

*З найщирішими побажаннями
голова ВГО «Спілка землевпорядників України»,
доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент НААН України А. М. Третяк*

УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ

УДК 332.363

[https://doi.org/ 10.31548/zemleustriy2019.01.01](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.01)

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ РОБІТ ІЗ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ПОТРЕБУЮТЬ ЗМІН

Й. М. ДОРОШ, доктор економічних наук
Інститут землекористування НААН України
E-mail: landukrainenaas@gmail.com

А. В. ТАРНОПОЛЬСЬКИЙ
Інститут землекористування НААН України,
E-mail: landukrainenaas@gmail.com

Б. О. АВРАМЧУК, кандидат економічних наук
Інститут землекористування НААН України
E-mail: avramchuk.bogdan@gmail.com

Анотація. На підставі проведених досліджень з'ясовано, що діючі законодавчі та нормативні акти, які регулюють проведення робіт із інвентаризації земель при здійсненні землеустрою, не можуть бути застосовані рівнозначно для всіх об'єктів землеустрою з особливостями використання за цільовим призначенням. На сьогодні, у землевпорядній сфері склалася ситуація, за якої здійснення землеустрою як комплексу заходів, спрямованих на раціональне використання земель, майже не відбувається, натомість весь землеустрій зведено до виконання робіт, пов'язаних із реєстрацією земельних ділянок, обмежень у їх використанні, реєстрації речових прав на них та обтяжень.

Обґрунтовано, що наукові установи, організації, а також сільськогосподарські підприємства, що мають особливості використання земель, потребують розроблення різних методик для проведення цього виду робіт із чітким визначенням етапів таких робіт.

Доведено, що запровадження цієї методики дасть змогу забезпечити системний підхід до робіт з проведення інвентаризації земель наукових установ, організацій чи сільськогосподарських підприємств при здійсненні землеустрою, врахувати особливості землекористування залежно від специфіки використання, уніфікувати їх зміст та підвищити якість.

Ключові слова: інвентаризація, земельний кадастр, землеустрій, топографо-геодезичні знімання, земельні угіддя, обмеження у використанні земель

Актуальність.

Із прийняттям у 2011 р. Закону України «Про Державний земельний кадастр», на Кабінет Міністрів України було покладено обов'язок у шестимісячний термін, з дня набрання ним чинності, розробити та ухвалити Державну цільову програму розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 р., у якій, зокрема, передбачити заходи з проведення інвентаризації земель [2].

Водночас зазначимо, що у земельно-порядній сфері склалася ситуація, за якої здійснення землеустрою як комплексу заходів, спрямованих на раціональне використання земель, майже не відбувається, натомість весь землеустрій зведено до виконання робіт, пов'язаних із реєстрацією земельних ділянок, обмежень у їх використанні, реєстрації речових прав на них, та обтяжень. Крім того, чинна методика виконання робіт із землеустрою щодо інвентаризації земель не враховує специфіки та особливостей землекористування цілої низки специфічних землекористувачів, таких як суб'єкти Національної академії аграрних наук, сільськогосподарські підприємства, у тому числі Міністерства аграрної політики, суб'єкти Міністерства оборони, Укрзалізниці та інших.

Саме тому існує потреба у перегляді підходів до проведення робіт із інвентаризації земель при здійсненні землеустрою наукових установ, організацій, сільськогосподарських підприємств та інших землекористувачів, що мають специфічні особливості землекористування, у визначенні складу та змісту етапів виконання таких робіт. Включення до інвентаризації земель етапу аналізу стану використання земель та уніфікація

документації дасть змогу розв'язати низку земельно-правових проблем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

З погляду правового забезпечення, проведення робіт із інвентаризації земель при здійсненні землеустрою в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів [2, 3, 5, 11, 12].

Стосовно виконання зазначених робіт ведуться й наукові дослідження, які відображені в працях А. Третяка, М. Калюжного, Й. Дороша, А. Мартина, О. Дорош та ін. Зокрема, правові аспекти розкрито у напрацюваннях А. Третяка та А. Мартина [8]. Методичні підходи до проведення інвентаризації земель сільськогосподарського призначення висвітлено в працях М. Калюжного та Й. Дороша [7], а стосовно інвентаризації земель населених пунктів і земель несільськогосподарського призначення за їх межами запропоновано О. Дорош [1].

Мета дослідження – висвітлити проблеми чинної методики з проведення робіт із інвентаризації земель при здійсненні землеустрою для наукових установ, організацій та сільськогосподарських підприємств, що мають особливості використання земель.

Результати дослідження та їх обговорення.

Виконання робіт із інвентаризації земель та порядок їх проведення регулюються низкою законодавчих актів і нормативних документів, до яких належать: Земельний кодекс України, Закони України «Про землеустрій», «Про Державний земельний кадастр», ПКМ від 23.05.2012 року № 513 «Про затвердження порядку проведення інвента-

ризації земель». Інвентаризація земель є важливим інструментом отримання актуальної та достовірної інформації про об'єкти землеустрою, їхні межі, розміри, правовий статус, виявлення стану використання земель, (землі що не використовуються, використовуються нерационально або не за цільовим призначенням, виявлення земель які потребують консервації, забруднених земель), встановлення кількісних та якісних характеристик [3].

Відповідно до положень Земельного Кодексу України № 2768-III від 25.10.2001 року, значною мірою впливає на формування земельних ділянок інвентаризація земель державної та комунальної власності у випадках, передбачених законом. Статтею 186 Кодексу регулюється також порядок погодження та затвердження технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель, яка ухвалюється територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, і затверджується замовником технічної документації.

З метою досягнення відповідного рівня якості в проведенні робіт із інвентаризації земель при здійсненні землеустрою для наукових установ, організацій та сільськогосподарських підприємств, мають враховуватися принципи плановості, достовірності та повноти даних, послідовності й стандартності процедур, доступності використання інформаційної бази, узагальнення даних із додержанням єдиних засад та технології їх опрацювання [12]. Для цього пропонується поетапне виконання робіт у логічній послідовності:

1) проведення топографо-геодезичних робіт при здійсненні землеустрою;

2) визначення меж землекористування та визначення складу угідь;

3) вивчення документів і матеріалів розробленої минулими роками документації із землеустрою та здійснення порівняльного аналізу щодо сучасного стану використання земель;

4) формування інформації про землекористувачів та землевласників, ідентифікація прав на земельні ділянки в межах землекористування;

5) виявлення режимоутворюючих об'єктів у межах землекористування;

6) формування зон обмежень та визначення режиму використання земель у цих зонах;

7) формування інвентаризаційного плану;

8) висновки та пропозиції щодо реєстрації земель за результатами проведення інвентаризації земель при здійсненні землеустрою.

І етап. Проведення топографо-геодезичних робіт при здійсненні землеустрою.

Топографо-геодезичні роботи повинні складатися із проведення польових та камеральних робіт.

Оскільки в складі робіт із інвентаризації земель формується кадастровий план земельної ділянки (зміст якого визначений законодавством), польові роботи виконуються в обсягах вимог до топографічного знімання [4, 6, 9] включаючи відображення елементів рельєфу (за наявності таких обмежень як прибережні захисні смуги). Роботи виконуються в Державній системі координат УСК-2000 або в похідній МСК.

Особливостями виконання топографічного знімання підприємств, установ та організацій Національної академії аграрних наук є необхідність знімання елементів організації території таких об'єктів (межі дослідних ділянок і полів, карантинних насаджень, об'єктів що використовуються для наукових цілей, польових доріг тощо).

У результаті виконання топографо-геодезичних робіт під час проведення інвентаризації земель, маємо отримати топографічний план із заданою точністю, на якому відображені дані про:

- будівлі і споруди (матеріал, з якого побудована будівля чи споруда, кількість поверхів, функціональне призначення, адміністративна належність тощо);
- межі, огорожі (матеріал огорож, їх вид, належність);
- елементи рельєфу (штучні і природні форми, висоти насипів, підірних стінок, обривів, глибин виїмок та ін.);
- об'єкти гідрографії;
- рослинний покрив (вид рослинності, її характеристика, межа розповсюдження);
- контури угідь та їх класифікацію;
- підземні та наземні інженерні мережі як режимоутворюючі об'єкти.

II етап. Визначення меж землекористування та складу угідь.

Передбачає визначення контурів угідь відповідно до існуючого стану використання земель (на основі матеріалів рекогносцировки, польового обстеження, результатів топографо-геодезичних вишукувань із подальшою векторизацією наявного картографічного матеріалу).

На основі проведення топографо-геодезичних знімів отримується набір контурів (площинних та лінійних) у межах землекористування наукових установ, організацій і сільськогосподарських підприємств, на території яких здійснюється інвентаризація земель.

Контури, що були сформовані при проведенні топографо-геодезичних вишукувань, класифікувалися згідно з Класифікатором видів земельних угідь (КВЗУ) [12].

Результатом здійсненої роботи є створення поконтурної експлікації

існуючих угідь у цифровому вигляді. У межах кожної із земельних ділянок (у разі, коли землекористування складається більше, ніж із однієї земельної ділянки), формуються площинні контури, визначаються їхні площі як площі полігонів окремих видів угідь за координатами та присвоюються порядкові номери в межах землекористування. Таким чином, складаються поконтурні експлікації для всіх земельних ділянок і розраховуються остаточні площі таких земельних ділянок та землекористування в цілому.

Кінцевим результатом цього етапу є зведена експлікація угідь у межах землекористування підприємства, установи чи організації, яка створюється на основі поконтурних експлікацій шляхом сумування площ контурів кожного виду угідь по кожній земельній ділянці відповідно до КВЗУ [12].

III етап. Вивчення документів і матеріалів розробленої минулими роками документації із землеустрою та здійснення порівняльного аналізу щодо сучасного стану використання земель.

Важливо під час проведення інвентаризації земель проаналізувати розроблену попередніми роками документацію із землеустрою. Такий підхід дасть змогу здійснити порівняльну оцінку змін, що відбулися в структурі землекористування впродовж попередніх років та допоможе проаналізувати стан використання земель.

Проте, аналізувати лише розрізнені матеріали в текстовому вигляді недостатньо. Будь-який порівняльний аналіз без урахування просторових даних (просторове відображення контурів угідь у часовому просторі) не дасть змоги отримати якісний результат і, як наслідок, аналіз змін, їх динаміки, причин та наслідків не буде достовірним. Саме тому, необхідно

здійснити векторизацію планових матеріалів усіх попередніх робіт із землеустрою, трансформувати результати до державної системи координат (або похідної від неї МСК), створити бібліотеку синонімів для класифікаторів угідь на період розроблення документації із землеустрою. Лише після виконання всіх зазначених вище передумов, формується порівняльна зведена експлікація земель станом, як на рік розроблення документації всіх таких матеріалів, так і на час інвентаризації.

Після цього здійснюється приведення класифікації угідь з експлікації, розробленої раніше, до сучасних вимог законодавства. З метою забезпечення можливості порівняльного аналізу змін складу угідь та спрощення порівняння вихідного та існуючого використання земель, угіддя господарства, станом на попередні роки, класифікуються відповідно до чинного Класифікатора видів земельних угідь.

Наприклад, якщо в експлікації угідь за розробленою попередніми роками документацією, присутні окремо сади, ягідники, то, відповідно до Класифікатора видів земельних угідь, вони мають відноситися до угідь 002.03 Багаторічні насадження. За наявності в експлікації розділення пасовищ на суходільні та заболочені чи на чисті, поліпшені та з чагарниками, такі категорії узагальнюються до угіддя 002.02 Пасовища.

Після приведення експлікації угідь до єдиного класифікатора, згідно з Порядком ведення Державного земельного кадастру, здійснюється порівняльний аналіз структури землекористування шляхом знаходження різниці площ по кожному виду угіддя.

IV етап. Формування інформації про землекористувачів та землевласників, ідентифікація прав на земельні ділянки.

По-перше, для ідентифікації прав на земельні ділянки необхідно з'ясувати наявність правовстановлюючих документів підприємства чи установи на землекористування, що підлягає інвентаризації, та нанести координати меж такого землекористування на інвентаризаційний план.

Під час виконання цього етапу важливо визначити:

1) землекористувачів, які користуються землями в межах землекористування, що підлягає інвентаризації без наявних правовстановлюючих документів та без юридичних підстав;

2) землекористувачів, які користуються частиною земель у межах землекористування, що підлягає інвентаризації без наявних правовстановлюючих документів, але наявних юридичних підстав для користування землею;

3) землекористувачів, які користуються частиною земель у межах землекористування, що підлягає інвентаризації, які мають юридичні підстави для користування землею та відповідні правовстановлюючі документи;

4) землекористувачів, які не користуються землями в межах землекористування, що підлягає інвентаризації, але мають юридичні підстави для користування землею та відповідні правовстановлюючі документи;

5) землекористувачів, які не користуються землями в межах землекористування, що підлягає інвентаризації без наявних правовстановлюючих документів, але мають юридичні підстави для користування землею.

Потрібно зазначити, що наявність правовстановлюючих документів та юридичних підстав для користування землею не гарантують наявність реєстрації земельної ділянки в Державному земельному кадастрі та реєстрації права на цю ділянку в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. Тому,

окрім використання згаданих реєстрів, існує потреба в проведенні аналізу розробленої документації із землеустрою на земельні ділянки в межах землекористування, що підлягає інвентаризації.

У результаті виконання цього етапу створюються переліки земельних ділянок наданих у власність (користування) з кадастровими номерами, наданих у власність (користування) без кадастрових номерів, не наданих у власність чи користування, що використовуються без документів, які посвідчують право на них, що використовуються не за цільовим призначенням, невитребуваних земельних часток (паїв), відумерлої спадщини (див. таблицю).

V етап. Виявлення режимоутворюючих об'єктів у межах землекористування.

Під час рекогносцировки, обстежень, вивчення картографічних матеріалів та виконання топографо-геодезичних робіт, виділяються об'єкти, (режимоутворюючий об'єкт) природного або штучного походження (водний об'єкт, об'єкт магістральних трубопроводів, енергетичний об'єкт, об'єкт культурної спадщини, військовий об'єкт, інший визначений законом об'єкт), під яким та /або навколо якого, у зв'язку з його природними або набутими властивостями (згідно із законом, прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами, договором, актом уповноваженого на це органу державної влади, посадової особи,

рішенням суду), встановлюються обмеження у використанні земель. Для формування обмежень у використанні земель та земельних ділянок здійснюється класифікація таких об'єктів згідно з Додатком 6 Порядку ведення Державного земельного кадастру.

VI етап. Формування зон обмежень та визначення режиму використання земель у цих зонах.

Класифікація об'єктів є передумовою визначення меж обмежень (ширина водоохоронних зон, санітарно-захисних зон, охоронних зон, зон санітарної охорони, смуг відведення вздовж каналів тощо), їх змісту та режиму використання земель у цих межах.

До нормативно-правових актів, які регулюють обмеження у використанні земель уздовж (навколо) режимоутворюючих об'єктів та які вважаються визначальними, належать:

- Земельний Кодекс;
- Водний Кодекс;
- Закон України від 17 лютого 2011 року № 3041-VI «Про правовий режим земель охоронних зон об'єктів магістральних трубопроводів»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 04 березня 1997 року № 209 «Про затвердження правил охорони електричних мереж»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 року № 2024 «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів»;

Форма переліку земельних ділянок землекористувачів і землевласників та ідентифікація прав на них

	Надані у власність (користування)		Не надані у власність (користування)	Що використовується без документів	Що використовується не за цільовим призначенням	Невитребовані земельні частки (паї)	Відумерла спадщина
	з кад. номерами	без кад. номерів					
1	2	3	4	5	6	7	8

- Державні будівельні норми України ДБН В.2.4-1-99 «Меліоративні системи та споруди»;
- Державні будівельні норми ДБН В.2.5-74:2013 «Водопостачання зовнішніх мереж та споруд»;
- Державні санітарні норми і правила захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 01 серпня 1996 року № 239;
- Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів (ДСП 173-96), затверджених Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 19 червня 1996 року № 173;
- Державні санітарні правила та норми «Гігієнічні вимоги щодо облаштування і утримання кладовищ в населених пунктах України» ДСанПіН 2.2.2.028-99;
- акти уповноваженого на це органу державної влади, посадові особи;
- рішення суду.

Режимоутворюючі об'єкти та межі обмежень у використанні земель та земельних ділянок, нанесені на робочий та зведений інвентаризаційні плани межі зон обмежень є результатом виконання цього етапу.

Проте, під час виконання робіт даного етапу слід звернути увагу на необхідність визначення, крім меж зон обмежень та їх типів, ще й режиму використання земель у цих зонах.

До того ж, пояснювальна записка має містити перелік обмежень, їх зміст, нормативно-правовий акт, яким дане обмеження встановлене та режим використання земель у межах дії обмежень.

VII етап. Формування зведеного інвентаризаційного плану.

На зведеному інвентаризаційному плані, крім відомостей, визначених

у Порядку проведення інвентаризації земель [12], наносяться: будівлі і споруди, огорожі, елементи рельєфу, об'єкти гідрографії, елементи організації території підприємств, установ, організацій НААН України (межі дослідних ділянок і полів, карантинних насаджень, об'єктів що використовуються для наукових цілей, польових доріг тощо), контури та види угідь, режимоутворюючі об'єкти, межі землевласників та землекористувачів, визначених під час виконання IV етапу робіт. Такий підхід висвітлить особливості землекористування специфічних об'єктів, якими є землекористування підприємств, установ та організацій національної академії аграрних наук України.

VIII етап. Висновки та пропозиції щодо узгодження даних, отриманих у результаті проведення інвентаризації земель при здійсненні землеустрою.

Результатом проведених робіт із інвентаризації земель при здійсненні землеустрою наукових установ, організацій та сільськогосподарських підприємств на цьому етапі виступають:

а) зміни структури та складу угідь на основі порівняльного аналізу з документацією із землеустрою, розробленою попередніми роками щодо меж фактичного користування землею та його відповідності правостановлюючим документам (за наявності таких) або ж державній статистичній звітності [10];

б) правовий стан використання земель;

в) обмеження у використанні земель та земельних ділянок.

Отримані висновки будуть основою для надання рекомендацій стосовно узгодження отриманих даних, наприклад:

- розгляд правомірності використання земель сторонніми землекористувачами в межах землекористування установи чи підприємства;
- визнання недійсним рішення про реєстрацію та скасування реєстрації земельних ділянок та прав на них сторонніх землевласників і землекористувачів, припинення використання земель суб'єктами без наявних правовстановлюючих документів та/або без юридичних підстав для користування;
- відновлення меж земельних ділянок згідно з первинними документами, що посвідчують право користування землею чи проектами землеустрою попередніх (минулих років).

Висновки.

Запропонований методичний підхід стосовно проведення робіт із інвентаризації земель при здійсненні землеустрою та чіткому дотриманні етапності їх проведення сприятиме не лише виявленню проблем щодо фактичного використання та правового стану земель в межах землекористування наукових установ, організацій чи сільськогосподарських підприємств, а й забезпечить як вирішення таких проблем, так і можливість реєстрації землекористувань у визначений Законом спосіб (реєстрацію сформованих земельних ділянок у Державному земельному кадастрі, реєстрацію права власності у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та формування інформаційної бази для створення автоматизованої системи управління земельно-майновим комплексом).

Запровадження цієї методики на практичному рівні дасть змогу забезпечити системний підхід до робіт з прове-

дення інвентаризації земель наукових установ, організацій чи сільськогосподарських підприємств при здійсненні землеустрою, врахувати особливості землекористування залежно від специфіки використання, уніфікувати їх зміст та підвищити якість.

Список використаних джерел

1. Дорош О. С. Інвентаризація земель: методичні підходи до її проведення / О. С. Дорош. – Агросвіт. – № 11. – 2015. – С. 24–30.
2. Про Державний земельний кадастр : закон України від 07.07.2011 року № 3613-VI. – URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#n369>
3. Про землеустрій : закон України від 22.05.2003 року № 858-IV. – URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>
4. Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність : закон України № 353-XIV 1998-12-23. Редакція від 10.03.2010.
5. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.
6. Інструкція з топографічного знімання у масштабах 1:5000, 1:2000, 1:1000, 1:500, затверджена Наказом Головного управління геодезії, картографії та кадастру при Кабінеті Міністрів України від 9 квітня 1998 року № 56; Зареєстрована в міністерстві юстиції України 23 червня 1998 року за № 393/2833 зі змінами і доповненнями.
7. Калюжний М. Н. Науково-методичні засади інвентаризації земель сільськогосподарського призначення / М. Н. Калюжний, Й. М. Дорош // Землевпорядний вісник. – 2011. – № 6. – С. 29–31.
8. Мартин А. Г. Правові проблеми інвентаризації земель в Україні / А. Г. Мартин // Землеустрій і кадастр. – 2007. – № 3. – С. 17–21.
9. Про затвердження Порядку використання Державної геодезичної референцної

- системи координат УСК-2000 при здійсненні робіт із землеустрою : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України.
10. Про затвердження форм адміністративної звітності з кількісного обліку земель (форми №№ 11-зем, 12-зем, 15-зем, 16-зем) та Інструкцій щодо їх заповнення» : наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30 грудня 2015 року № 337. – URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0133-16>
 11. Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру : постанова Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2012 року № 1051. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF>
 12. Про затвердження Порядку проведення інвентаризації земель : постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2012 року № 513. – URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/513-2012-%D0%BF>
- Ukraine”, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 34, 27.
6. Main Department of Geodesy, Cartography and Cadastre under the Cabinet of Ministers of Ukraine (1998). Instruction on topographic surveys in scale 1: 5000, 1:2000, 1:1000, 1:500 № 56. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0393-98>.
 7. Kaliuzhnyi, M., Dorosh, Y. (2011). *Naukovo-metodychni zasady inventaryzatsii zemel silskohospodarskoho pryznachennia* [Scientific and methodical principles of inventory of agricultural lands]. *Zemlevporiadnyi visnyk*, 6, 29–31.
 8. Martyn, A. (2007). *Pravovi problemy inventaryzatsii zemel v Ukraini* [Legal issues of land inventory in Ukraine]. *Zemleustrii i kadastr*, 3, 17–21.
 9. Ministry of Agripolicy and production of Ukraine (2016). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 509 «On Approval of the Procedure for the Use of the State Geodetic Reference System of the USC-2000 Coordinate System in the Implementation of Land Management Works». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1646-16>.
 10. Ministry of Regional Development, Construction and Housing and Communal Services of Ukraine (2015). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 337 «On Approval of Forms of Administrative Reporting on Quantitative Registration of Land (forms No. 11-zem, 12-zem, 15-zem, 16-zem)». Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0133-16>.
 11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 1051 «On Approval of the Procedure for the State Land Cadastre». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF>.
 12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the Procedure

References

1. Dorosh, O. (2015). *Inventaryzatsiia zemel: metodychni pidkhody do yii provedennia* [Land inventory: methodical approaches to its carrying out]. *Ahrosvit*, 11, 24–30.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011). The Law of Ukraine “On State land cadastre”. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#n369>.
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003). The Law of Ukraine “On land management”. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (1998). The Law of Ukraine «On topographic and geodetic and cartographic activity». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/353-14>.
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2002). The Law of Ukraine “Land Code of

for Inventory of Land» № 513. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/513-2012-%D0%BF>.

**Y. Dorosh, A. Tarnopolskyi,
B. Avramchuk**

**METHODOLOGICAL APPROACHES
TO THE LAND INVENTORY WITHIN LAND
MANAGEMENT REQUIRE CHANGES**

[https://doi.org/10.31548/
zemleustriy2019.01.01](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.01)

Abstract. *On the basis of the conducted researches it was clarified that the current legislative and regulatory acts regulating the carrying out of works on inventory of land under land management can not be applied equally to all objects of land management with peculiarities of use for the intended purpose. At the present time, in the field of land management there has been a situation in which the implementation of land management, in the sense of a set of measures aimed at the rational use of land, almost does not occur, but the whole land management system is reduced to the implementation of works related to registration of land plots, restrictions on their use, registration real rights to them, and encumbrances.*

It is substantiated that for scientific institutions, organizations and agricultural enterprises with special features of land use there is a need for the development of different methods during carrying out this type of work with a clear definition of the stages of such works.

It is proved that the introduction of this methodology will allow to provide a systematic approach to the work of inventorying the lands of scientific institutions, organizations or agricultural enterprises in land management, taking into account the features of land use, depending on the specificity of use, unifying their content and improving the quality.

Keywords: *inventory, land cadastre, land management, topographical and geodetic surveys, land type, legal status of lands*

**Й. М. Дорош, А. В. Тарнопольський,
Б. О. Аврамчук**

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ПРОВЕДЕНИЮ РАБОТ ПО ИНВЕНТАРИЗАЦИИ ЗЕМЕЛЬ ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ЗЕМЛЕУСТРОЙСТВА ТРЕБУЮТ ИЗМЕНЕНИЙ

[https://doi.org/10.31548/
zemleustriy2019.01.01](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.01)

Аннотация. *На основании проведенных исследований установлено, что действующие законодательные и нормативные акты, регулирующие проведение работ по инвентаризации земель при осуществлении землеустройства не могут применяться равнозначно для всех объектов землеустройства с особенностями использования по целевому назначению. В настоящее время, в землеустроительной сфере сложилась ситуация, при которой осуществление землеустройства как комплекса мероприятий, направленных на рациональное использование земель, почти не происходит, зато все землеустройство сведено к выполнению работ, связанных с регистрацией земельных участков, ограничений в их использовании, регистрации прав на них и обременений.*

Обосновано, что научные учреждения, организации, а также сельскохозяйственные предприятия, имеющие особенности использования земель, нуждаются в разработке различных методик для проведения этого вида работ с четким определением этапов таких работ.

Доказано, что введение этой методики позволит обеспечить системный подход к работам по проведению инвентаризации земель научных учреждений, организаций или сельскохозяйственных предприятий при осуществлении землеустройства, учесть особенности землепользования в зависимости от специфики использования, унифицировать их содержание и повысить качество.

Ключевые слова: *инвентаризация, земельный кадастр, землеустройство, топографо-геодезические съемки, земельные угодья, правовой статус земель*

LAND PLOTS EXCHANGE AT THE EXISTING AGRICULTURAL LAND TENURES IMPROVEMENT IN UKRAINE

O. MALASHEVSKA, *assistant*

E-mail: olenamalashevsk@gmail.com

State Ecological Academy of Postgraduate Education and Management

Abstract. *The issue of the existing agricultural land improvement effectiveness in the course of land reform is scrutinized in the article. The research relevance is predefined by the need for the fragmented land ownerships and tenures optimization as a constituent of the sustainable land tenure in Ukraine. Land plots exchange approaches substantiation in the course of the existing agricultural land tenure improvement under current social and economic conditions is the goal of the research. Key aspects of land exchange aiming at land tenure optimization within the agricultural land mass in accordance to the legislation in effect have been exemplified. Sources of the existing agricultural land tenures and land ownerships drawbacks have been singled out.*

Land tenure areas of agricultural enterprises situated in Ukraine and Kyiv Region have been analyzed. Land plots exchange based on a set of qualitative, spatial and technological characteristics has been carried out on the example of an agricultural enterprise in Kyiv Region. As the result, the improvement of the agricultural enterprise land tenure spatial characteristics including furrow length has been achieved.

The research results can be used at the existing land tenure and land ownership improvement in accordance to the legislation, the land consolidation strategy development in Ukraine, land owners and land users private efforts and the scientific researches in the future.

Keywords: *land exchange, land sublease, agricultural land, agricultural activity effectiveness, land reform*

Topicality.

The existing land tenure and land ownership improvement in the current social and economic conditions envisages the land exchange as an obligatory constituent. Respective measures are of aspecial relevance taking into consideration the perspective agricultural land market, predictably facilitating the land fragmentation.

According to the latest legislation alteration, the legal basis for area and placement optimization of the existing agricultural land tenure and land ownership within the agricultural land masses based on the land plot exchange (sublease) is provided. However, in accordance to recommendations of the UN Food and Agricultural Organization [1], at land plots reallocation in the environ-

ment of the private property land owners' losses should be avoided. Thus, one of the key aspects is the substantiation of land exchange at the existing land tenures and land ownerships improvement.

Analysis of recent research and publications.

The issue of the existing agricultural land tenures and land ownerships improvement in the market relations or transition to the market economy has been scrutinized in the researches of A. Tretyak, A. Shvorak, L. Tkachuk, A. Martyn, I. Kolganova, O. Krasnolutskiy, V. Drugak, J. Dorosh, R. Tykhenko, O. Kustovska, R. Giovarelli, D. Bledsoe, M. Hartvigsen, J. Thomas et. al. However, at the current stage, the complex resolution of land plots reallocation mechanisms at the existing land tenures and land ownerships improvement.

The goal of the research is the land plots exchange approaches substantiation at the existing agricultural land tenures improvement in the current social and economic conditions.

Materials and methods of research.

The existing land tenures and land ownerships improvement is aimed at the formation of conditions for sustainable land tenure.

According to the Law of Ukraine about the changing of some law acts of Ukraine on the resolution of the issue of land collective ownership land tenure rules improvement in the agricultural land mass, illegal takeover resistance and irrigation facilitating in Ukraine as of 10.07.2018 № 2498-VIII the changes to the Land Code of Ukraine [2] aimed at facilitating the improvement of land

plots used for commercial agriculture, farming and personal agricultural production, field roads and woodlines usage regulation by determination of the possibilities for exchange, lease and sublease of the respective land plots.

The possibility for the exchange of a land plot, owned by the government or local community with another land plot situated within the land mass. Thus, land plots of all the forms of property are subject to exchange and it is realized by the exchange agreement, mutual rent or sublease agreement.

The notion of “the person to have the right of the usage of the greater part of the agricultural land mass” has been introduced, who has a right to rent other agricultural land plots situated within the land mass and to sublease them in case they are rented provided their owner or leaseholder becomes the right to use (rent, sublease) the other land plot within this land mass for the same period and at the same conditions if in case of strip farming failing to use the land plot obstructs the rational use of a land plot used by this person (Part 1, Section 4, Article 37-1 Land Code of Ukraine [2]). This person is considered to be the land user to have the right to use the land plot (rent, emphyteusis), situated within the agricultural land mass with the total area of no less than 75% of the total land mass area (Part 2, Section 4, Article 37-1 Land Code of Ukraine [2]).

Not only is the “plot to plot” exchange is stipulated, but land plots of all forms of property situated within the agricultural land mass.

The exchange of land plots owned by the government or the local community situated within an agricultural land mass with a land plot within the land mass is conducted only in case the land plots have equal appraised monetary value or their appraised monetary value difference is no more than 10%.

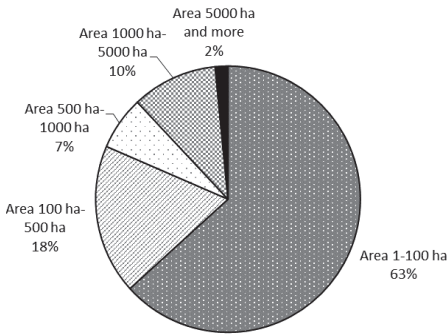

Fig. 1. Agricultural enterprises of Ukraine by the area of land tenure

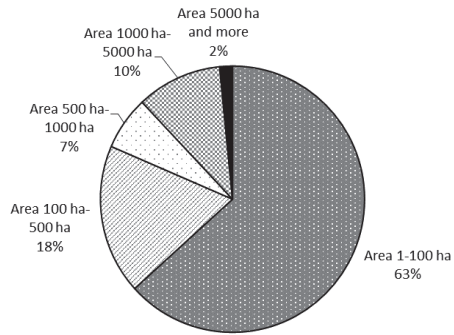

Fig. 2. Agricultural enterprises of the Stavyshe district of Kyiv region by the area of land tenure

Land ownership and land tenure structure of Ukraine is formed due to the land relations reforming at the transition to the market environment, is characterized by significant land tenure fragmentation [4]. The average land plot area, that has been allocated in the territory as a land plot, is 4 ha. The biggest 94 agroholdings of Ukraine use land areas of 10 000 ha and more (UkrLandFarming group

has the land bank of 654 000 ha). At the current stage, approximately 78% of the agricultural land are rented. Land tenure fragmentation creates preconditions [5], when the guaranteed by law right of land plot use by private owners causes the land ownership drawbacks like interspersing, cutting-in, erosionally dangerous location of land tenure boundaries, etc.

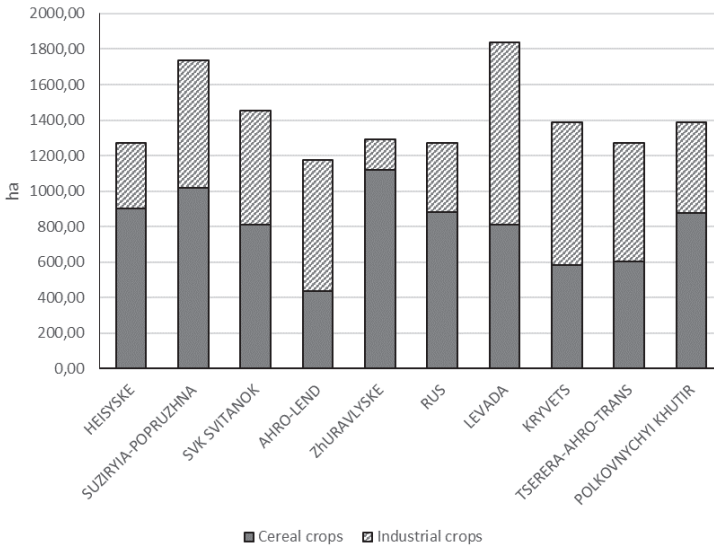

Fig. 3. The Stavyshe district of Kyiv region agricultural enterprises land tenure size that are specialized on cereals (but rice), bean cultures and cereal seeds

Fig. 4. Land tenure fragmentation before (a) and after (b) improvement

The largest part of agricultural producers are the enterprises with land area of 1-100 ha. (fig. 1).

As the result of analysis of statistical data [6], it has been revealed the Stavyshche district of Kyiv region greatly reflects average for Ukraine indices on the part of agricultural producers by the area of land tenure (fig. 2).

Concerning the part of the used land the enterprises with land tenures of 1000-5000 ha are of the greatest interest.

Within the mentioned range of land tenure areas of the Stavyshche district of Kyiv region, ten enterprises are operating, which are specialized on cereals (but rice), bean cultures and cereal seeds (fig. 3).

The fragment of the crop rotation field characteristics with the accomplished land plots exchange of the land share owners

Field №	The number of the rented land plots	Before improvement			After improvement					
		Field size, ha	Soil suitability classification		The average length of furrow, m	Field size, ha	Soil suitability classification		The average length of furrow, m	
			Code	Size, ha			Code	Size, ha		
			55д	14,7			55д	14,7		
			209д	1,5			209д	1,5		
V	85	198,3	41д	15,3	1476,0	198,0	41д	15,3	1535,0	
			53д	170,0			53д	169,7		
			55д	13,0			55д	13,0		
			53д	179,0			53д	179,0		
			210д	2,9			210д	2,9		
VIII	54	156,6	41д	101,6	766,0	156,5	41д	101,6	985,0	
			49д	15,5			49д	13,0		
			53д	36,6			53д	39,0		
			210д	2,9			210д	2,9		

The land tenure of Heyisyske private agricultural enterprise formed by the means of the rent of privately owned commercial and personal agricultural production land plots.

Land reallocation based on the peer land plots exchange was conducted aiming at the enterprise territory improvement in accordance to the methodology [7] using the optimization approach [8].

Research results and discussion.

As the result of Heyisyske private agricultural enterprise land tenure improvement, the adjustment of land plots configuration, interspersed removal, no need for extra field routes design, the adjustment of configuration and placement of crop rotation fields was achieved (fig. 4, table).

As the result, the reduction of idle passes and turns, uncultivated areas of the crop rotation field, technologicaly impaired cultivation of crop rotation field fragments avoiding is observed thus facilitating the land tenure productivity.

Conclusions and perspectives.

As the result of measures on the existing land tenures improvement by the exchange of land plots of the land share owners or usage rights (sublease), the adjustment of land mass configuration and interspersed removal are achieved, thus facilitating the agricultural crops cultivation and the increased profitability.

References

1. FAO. (2003). The design of land consolidation pilot projects in Central and Eastern Europe. Rome. Available at: <http://www.fao.org/docrep/006/Y4954E/Y4954e00.html>.
2. Zemelnyy kodeks Ukrainy vid 25.10.2001 № 2768-III [Land code Ukraine as of October,

25, 2001 № 2768-III] (2002). Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine, 3-4, 27.

3. The Supreme Court (2016). Pravova pozytsiia u spravi № 6-464tss16 [Legal determination of the case № 6-464tss16]. Available at: <https://oda.court.gov.ua/sud1590/pravovipoziciivsu/6-464cs16>.
4. Tretiak, A. M., Tretiak, V. M. (2016). Zemleustrii v Ukraini: vporiadkuvannia zemlevolodin i zemlekorystuvan ta orhanizatsiia terytorii silskohospodarskykh pidpriemstv [Land management in Ukraine: land ownership and land tenure improvement and agricultural enterprises territory organization]. Kherson, Ukraine: Hrin D.S., 200.
5. Malashevskiy, M., Palamar, A., Malanchuk, M., Bugaienko, O., Tarnopolsky, E. (2018). The Opportunities for use the peer land exchange during land management in Ukraine. Geodesy and Cartography, 44 (4), 129-133.
6. Agricultural enterprises. Available at: <https://tripoli.land/analytics/>.
7. Bugaienko, O. (2018). The land reallocation model in the course of agricultural land consolidation in Ukraine. Geodesy and Cartography, 44 (3), 106–112.
8. Bugaienko, O. A. (2016). Optimizaciya pererospodilu zemel pri vporiadkuvanni isnuyuchih zemlevolodin i zemlekorystuvan [Land reallocation optimization at the existing land ownership and land tenure improvement]. Engineering geodesy, 63, 99-109.

О. Малашевська

***ОБМІН ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ПРИ
ВПОРЯДКУВАННІ ІСНУЮЧИХ СІЛЬСЬКО-
ГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАНЬ
В УКРАЇНІ***

*[https://doi.org/10.31548/
zemleustriy2019.01.02](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.02)*

Анотація. Розглянуто питання підвищення ефективності впорядкування існуючих сільськогосподарських земель в умовах реформування земельних відносин. Актуаль-

ність дослідження зумовлена необхідністю оптимізації фрагментованих землеволодінь і землекористувань в Україні як складової досягнення сталого землекористування. Метою дослідження є обґрунтування підходів обміну земельних ділянок при впорядкуванні існуючих сільськогосподарських землекористувань у сучасних соціально-економічних умовах. Наведено ключові аспекти обміну земель з метою оптимізації землекористування у межах масивів земель сільськогосподарського призначення відповідно до останніх змін законодавства. Виокремлено передумови формування недоліків існуючих сільськогосподарських землеволодінь і землекористувань.

Проаналізовано сільськогосподарські підприємства України та Київської області за площею землекористувань. Обмін земельних ділянок за сукупністю якісних, просторових і технологічних характеристик реалізовано на прикладі сільськогосподарського підприємства Київської області. У результаті досягнуто покращення просторових характеристик землекористування підприємства, зокрема довжини гону. Результати дослідження можуть бути використані під час заходів щодо впорядкування існуючих землеволодінь і землекористувань відповідно до законодавства, у розрізі формування стратегії консолідації земель в Україні, при індивідуальних ініціативах землевласників і землекористувачів та у наступних наукових дослідженнях.

Ключові слова: обмін земель, суборенда земель, сільськогосподарські землі, ефективність сільськогосподарської діяльності, земельна реформа

Е. Малашевская
ОБМЕН ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ
ПРИ УПОРЯДОЧЕНИИ СУЩЕСТВУЮЩИХ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ЗЕМЛЕПОЛЬ-
ЗОВАНИЙ В УКРАИНЕ

[https://doi.org/10.31548/
zemleustriy2019.01.02](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.02)

Аннотация. Рассмотрен вопрос повышения эффективности упорядочения существующих сельскохозяйственных земель в условиях реформирования земельных отношений. Актуальность исследования обусловлена необходимостью оптимизации фрагментированных землевладений и землепользований в Украине как составляющая достижения устойчивого землепользования.

Цель исследования – обоснование подходов к обмену земельных участков при упорядочении существующих сельскохозяйственных землепользований в современных социально-экономических условиях. Приведены ключевые аспекты обмена земель с целью оптимизации землепользования в пределах массивов земель сельскохозяйственного назначения согласно последним изменениям законодательства. Выделены предпосылки формирования недостатков существующих сельскохозяйственных землевладений и землепользований.

Проанализированы сельскохозяйственные предприятия Украины и Киевской области по площади землепользований. Обмен земельных участков по совокупности качественных, пространственных и технологических характеристик реализован на примере сельскохозяйственного предприятия Киевской области. В результате достигнуто улучшение пространственных характеристик землепользования предприятия, в частности длины гона. Результаты исследования могут быть использованы при мероприятиях по упорядочению существующих землевладений и землепользований согласно законодательства, в разрезе формирования стратегии консолидации земель в Украине, при индивидуальных инициативах землевладельцев и землепользователей, в последующих научных исследованиях.

Ключевые слова: обмен земель, субаренда земель, сельскохозяйственные земли, эффективность сельскохозяйственной деятельности, земельная реформа

ШВЕДСЬКИЙ ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ТА ВЕДЕННЯ КАДАСТРУ ВТОРИННИХ РЕСУРСІВ

В. Ю. ПЕРЕСОЛЯК, кандидат наук з державного управління, доцент,
завідувач кафедри землевпорядкування та кадастру
E-mail: v.peresolyak@gmail.com
Ужгородський національний університет

Анотація. Проаналізовано проблеми функціонування й динаміку реформування управління та ведення кадастру вторинних ресурсів у Королівстві Швеція. Наведено наукові парадигми аналізу використання вторинних ресурсів Королівства Швеція.

Вторинні (або їх можна ще називати техногенні) ресурси щорічно «відтворюються» значними темпами і дедалі більше займають нові території природних ландшафтів. Темпи зростання обсягів відходів у промислово розвинених країнах світу вдвічі перевищують динаміку матеріального виробництва і природного приросту населення. У кожній цивілізованій країні накопичення твердих промислових і побутових відходів спричинює ризики виникнення екологічних катастроф, що потребує певного рішення щодо утилізації цих відходів. Не є винятком і Україна.

Створення та ведення кадастру вторинних ресурсів на рівні держави уможливило прийняття управлінських рішень щодо запобігання екологічним катастрофам та приведенню техногенних ландшафтів до попереднього стану.

На прикладі Королівства Швеція розглянуто, як з прийняттям цілеспрямованих державних управлінських рішень змінюється філософія суспільства щодо ставлення до вторинних ресурсів та ведення їх кадастру.

Ключові слова: кадастр, відходи, вторинні ресурси, рециклінг

Актуальність.

Проблеми використання вторинних (техногенних) ресурсів залишаються одними із найважливіших як з точки зору підвищення ефективності управління та створення кадастру вторинних ресурсів, так і для поліп-

шення екологічної ситуації навколишнього середовища.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Концепцію з управління та використання вторинних ресурсів дослідже-

но у працях Н. Робінсона, С. Беляєва, Р. Берлінга, Г. Виговської, Т. Галушкіна, О. Губанова, Н. Зіновчук, О. Кашенко, В. Кислого, Л. Мельник та інших, в яких проаналізовано необхідність створення та ведення кадастру вторинних /техногенних/ ресурсів.

Мета дослідження – вивчення та детальний аналіз Королівства Швеція, їх досвіду управління та ведення кадастру вторинних ресурсів.

Результати дослідження та їх обговорення.

Одна з головних змін у світовому ресурсозабезпеченні пов'язана з переходом до масштабного використання вторинної продукції, яка потім стає новою сировиною. Закордонні вчені припускають настання ери оборотного «повторного» використання ресурсів. Тобто, коли в економіці головними сировинними матеріалами стануть відходи, а природні запаси будуть відігравати роль резервних джерел постачання [1].

Завдяки використанню вторинної «переробленої» продукції знижується собівартість та питомі капітальні вкладення, що значно пришвидшує темпи економічного зростання. Основними джерелами переробних матеріальних ресурсів є відходи виробництва або так званої спожитої продукції.

Перші спроби вторинної переробки продукції розпочалися в 70-х роках ХХ століття завдяки енергетичній кризі, що стала імпульсом розвитку енергозберігаючих технологій.

Таким чином, невідновлювані ресурси почали трансформуватися і залучатися до повторного використання, що прямо впливає на зменшення «добування» цих ресурсів.

Однак, досягти стовідсоткового безвідходного виробництва неможливо. Критерієм маловідходного виробництва вважають 75–90%. Усе, що понад 90%, є безвідходним. Проте створення безвідходного виробництва потребує вирішення значного спектру завдань: технологічних, організаційних та виробничих [2].

Швеція переробляє майже 99% від усіх побутових відходів в тій чи іншій формі. Це означає, що останніми десятиліттями країна пройшла чималу революцію у переробці, вважаючи, що в 1975 р. тільки 38% побутових відходів було перероблено. Станції переробки, як правило, не перевищують 300 метрів від будь-якого житлового району. Більшість шведів розділяють усі відходи, що перероблюються, у своїх будинках, і складають їх у спеціальні контейнери біля квартир або скидають ці відходи на станцію переробки. У 2015 р. майже 2,3 млн т побутових відходів було перетворено на теплову енергію. У тому самому році Швеція імпортувала понад 1,3 млн т відходів [3].

У Швеції використовують спосіб переробки вторинних ресурсів – рециклінг. Рециклінг це процес, що об'єднує в собі безліч процесів із повторної переробки побутових та промислових відходів. Процес рециклінгу поділяється на кілька етапів, а саме: переробку незабруднених відходів; сортування та поділ відходів; хімічна переробка відходів; спалювання відходів, для створення електричної чи теплової енергії [4].

Вайн Віквіст, генеральний директор Шведської асоціації з управління та переробки відходів (AvallSverige), вважає, що шведи можуть зробити більше, мотивуючи тим, що близько половини всіх побутових відходів спалено, тобто перетворено на енер-

гію. Він пояснює, що багаторазові матеріали або продукти означають використання меншої енергії для створення продукту, ніж спалювання і створення іншого з нуля. «Ми намагаємося пускати сміття в хід», як ми кажемо, від спалювання до переробки пластику, металу, скла, електроприладів, лампочок та батарейок. Багато муніципалітетів також заохочують споживачів розділяти їжу. І все це повторно використовується для перероблення в компост. Газети перетворюються на паперову масу, пляшки повторно використовуються або плавляться у нові предмети; пластикові контейнери стають пластикою сировиною; їжа компостується і перетворюється на ґрунт або біогаз через складний хімічний процес. Вантажні перевезення сміття часто використовуються на вторинній електроенергії або біогазі. Витрачена вода очищується до рівня питної.

Спеціальні сміттєві вантажівки йдуть по містах і збирають електроніку та небезпечні відходи, такі як хімікати. Фармацевти приймають залишкові ліки. Шведи здають свої великі відходи, такі як використані телевізори або зламані меблі, до центрів переробки на околицях міст. Відходи є відносно дешевим паливом, і Швеція з часом розвинула велику потужність та майстерність у ефективному та прибутковому управлінні відходами. У 2014 р. Швеція навіть імпортувала 2,3 млн т відходів з інших країн. У результаті спалювання попіл становить 15% від ваги сміття після спалювання. З попелу метали виокремлюються та перероблюються, а інші, такі як фарфор та плитка, які не спалюють, просіваються для видобутку гравію, який використовується для будівництва

доріг. Близько одного відсотка все ще залишається і вивозиться на сміттєзвалище. Дим із установок спалення складається з 99,9% нетоксичного вуглекислого газу та води, але все це фільтрується через сухі фільтри та воду. У Швеції спалювання відходів для виробництва енергії не викликає ніяких сумнівів.

У Шведському агентстві Hans Wrådhe захисту навколишнього середовища (Naturvårdsverket) вносять пропозицію до уряду збільшити податок на збір сміття. Це підвищить усвідомлення кожного громадянина країни цієї проблеми. Спільно з державними установами та корпораціями Wrådhe розробили план дій щодо запобігання відходам, включаючи заохочення виробників виробляти більше продукції з відходів. Агентство також розглядає можливість податкового вирахування для деяких ремонтів обладнання. За його висловом, «реклама, підтримана державою щодо того, як уникнути переробки харчових продуктів, також може допомогти». «І менш токсичні речовини, що використовуються у виробництві, означають менше продуктів, які потребують дорогої утилізації». Швецький рівень утилізації становить 49,8%, з 2006 р. він уже випереджає переробку у Великобританії – 44,6%. Завдяки політичній ініціативі рада Уельсу принесла до 60% обробки у 2015 році. У 2014–2015 роках країна спалила 49,5% комунальних відходів, у Великобританії – лише 27,1% [4].

Шведські сміттєспалювальні заводи побудовані частково у відповідь на заборону звалищ, яку було введено у 2000-х роках (для Швеції – на рубежі 2009–2010 років). Європейські експортні обмеження на «залишкові відходи» (речі, які не можуть бути перероблені) були частково зняті. Це

дозволило печі для спалювання забезпечити відповідні стандарти енергоефективності, імпортувати відходи за кордон.

Сьогодні Швеція може імпортувати близько 800 тис. т сміття з інших країн для роботи когенераційних установок. І це вигідно для європейських країн, оскільки обмеження на звалища зростають. Швеція, з її інноваційними технологіями, насправді, у 2016 р., як частина глобального інноваційного індексу, входить до числа лідерів інновацій, яку проводять Корнельський університет /INSEAD і VOIB/. Швеція випереджає лише Швейцарію, яка є світовим лідером у сфері інновацій. І хоча Швеція розраховує на інновації, такі як сонячна безпечна система водопостачання та Spotify, їхня інноваційна потужність мозку була спрямована на вирішення однієї з найбільших проблем у світі – переробки відходів. [5]. Оскільки світова громадськість замислюється і вибудовує управлінські рішення для боротьби з відходами, Швеція вжила негайних заходів, застосовуючи рішучий підхід до поводження з відходами у великих масштабах. Впродовж 2000–2015 років Швеція спалювала в середньому близько 50% від усіх муніципальних твердих побутових відходів [6].

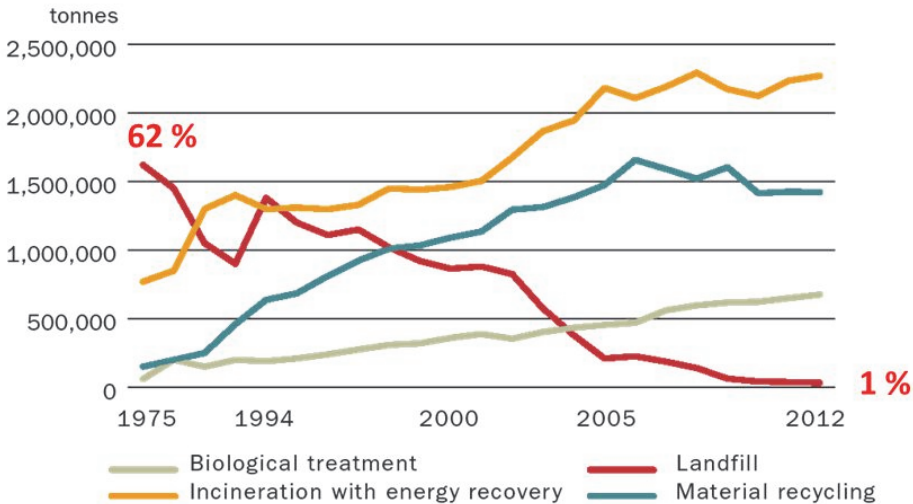
Завдяки своїм великим зусиллям щодо спалювання, кількість сміття, що розміщується на звалищах Швеції, дорівнює лише 1% від загального обсягу твердих побутових відходів. Крім того, Швеція досягла успіху у зменшенні своєї залежності від викопного палива, використовуючи енергію від спалення відходів. Приблизно три тонни відходів дорівнюють одній тонні мазуту, що є достатньо гарним співвідношен-

ням з відходами, більш багатими, ніж викопне паливо на сьогодні. Насправді, саме з цієї причини Швеція перетворила відходи в прибутковий товар. Продаючи свої послуги зі спалювання та імпорту сміття з країн, які готові заплатити за зелені пасовища, Швеція поглибила свої кишені та залучила більше енергії для своїх заводів та комунальних послуг. Що стосується поводження з відходами, то, схоже, Швеція досягла бажаної мети. Навіть якщо це буде правдою в короткостроковій перспективі, у широкому масштабі, і в довгостроковій перспективі, ця стратегія негативно вплине на саму основу нульових відходів і кругової економіки. Швеція стверджує, що вона переживає революційну переробку, посиляючись на те, що вони переробляють майже 100% від усіх побутових відходів. Але як це може бути правдою, коли майже 50% від їх відходів спалюються. Спалювання та переробка – дві абсолютно різні речі. У період з 2000 до 2015 року Швеція переробляла в середньому 33% від загального обсягу ТПВ (за винятком компосту). Лише у 2015 р. Швеція переробила лише 32% від загальної кількості твердих побутових відходів (48% з включеним компостом), що досі залишає шлях від спільної мети Євросоюзу до переробки твердих побутових відходів ЄС до 65% до 2030 року. Коли це все сказано та зроблено, однак, Швеція зайняла шосте місце серед європейських країн у галузі переробки в 2015 році. Це може здатися причиною святкування, але з роками концентрація уваги на спалюванні призвела до стагнації ставок з утилізації від 2006 року. Швеція по утилізації пов'язана з тим, що спалювання відходів стає дедалі надійнішим джерелом енергії

для них, і їх залежність від цього зростає. У деяких випадках відсортоване сміття фактично згорає, що приводить до мотивації муніципалітетів та приватних осіб інвестувати час і гроші в розподіл відходів. З цієї причини, багато перероблених сировинних матеріалів втрачаються при спалюванні, що призводить до руйнування цінних товарів, що, як правило, сприятиме більш високому та ефективному рівню переробки та виробничому циклу. Швеція від спалювання енергетичних та економічних потреб спонукало її продовжувати будувати підприємства, що є дуже дорогими для будівництва та експлуатації, не кажучи вже про забруднювачі, які вони виробляють (див. рисунок).

Шведська асоціація з поводження з відходами та переробки відходів / WeineWiqvist/ займається створенням довгострокових рішень, лозунг

яких «нульові відходи». Вони вважають за краще створювати менше відходів, і що всі відходи, які утворюються, повинні бути перероблені. Досконалості досягти неможливо, але це, безумовно, є захоплюючою ідеєю. Сподіваємося, Швеція буде прагнути до покращення утилізації відходів та зменшення загального обсягу твердих побутових відходів, однак, як і в даний час, їх дії не співвідносяться з принципами нульових відходів, на відміну від їх офіційних заяв. За відсутності відходів, мета полягає не в тому, щоб використовувати відходи як товар, а повністю їх ліквідувати. Система, що базується на скороченні, повторному використанні та переробці, може існувати лише за умови стримування великомасштабного спалювання. Комітет ENVI Європейського Парламенту нещодавно запропонував виключити фінансову

Переробка енергії – *Incineration with energy recovery*
 Переробка вторинної сировини – *Material recycling*
 Біологічна переробка – *Biological treatment*
 Полігон – *landfill*

Графік розвитку переробки вторинних ресурсів Швеції в 1975–2012 роках [7]

підтримку для спалювання змішаних ТПВ, ефективно стримуючи масштабне сміття та встановлюючи пріоритетність скорочення відходів, якщо буде схвалено на рівні парламенту.

Політика Швеції у сфері вторинної переробки:

1. *Швеція не імпортує сміття з інших країн.* Якщо Швеція купила сміття з інших країн, щоб запустити свої енергетичні об'єкти, це було б одне. Але угода Швеції полягає в іншому. Країни, які відправляють сміття до Швеції, платять їй за обслуговування побутових відходів. Отже, Швеція фактично отримує прибуток від вільного палива для отримання енергії.
2. *Швеція не змушена брати відходи на сміття – це називається золотою шахтою.* За словами Svenska Dagbladet, теплогенеруючі об'єкти витрачають близько 43 дол. на тонну сміття. У 2014 р. до Швеції було відправлено 2,3 млн т – це майже 100 млн доларів. Інші країни, мабуть, повинні навчитися піклуватися про своє власне сміття – це золота шахта.
3. *Швеція раптом не вичерпала сміття, щоб спалити.* Шведські об'єкти протягом тривалого часу мали надмірні потужності для спалювання сміття – якщо розглядати тільки побутові відходи Швеції. Вживання сміття з інших країн почалося багато років тому. Частково тому, що Швеція ще в 1991 р. ввела податок на викопне паливо. Оскільки спалювання є одним із основних видів енергетики для будь-якої країни, розташованої на півночі, у Швеції особливо ефективне спалювання – тепло повинно бути розподіленим безпосередньо в системах централізованого теплопостачання без пе-

ретворення його в електроенергію. З огляду на це, останніми роками міжнародне сміттєзвалище Швеції швидко зросло. У період з 2005 до 2014 року імпорт збільшився в чотири рази.

Висновки.

На сьогодні система переробки вторинних ресурсів взаємодіє саме на контрактній основі з різноманітними партнерами: із приватними підприємствами, які об'єднані у Федеральний Союз зі знешкодження відходів та виробничими установами, які є членами Союзу комунальних підприємств. Саме вони подають звітність та статистичні дані про кількість переробки вторинних ресурсів на території країни. Проаналізувавши вищенаведене щодо управління переробкою відходів, ми дійшли висновку, що ведення загальнодержавного кадастру вторинних ресурсів на території Швеції практично здійснює Статистичне управління Швеції /Statistiska central byrån SCB/.

Список використаної літератури

1. Робинсон Н. Правовое регулирование природопользования и охраны окружающей среды в США : пер. с англ. / Н. Робинсон ; под. ред. О. С. Колбасова и А. С. Тимошенко ; послесл. О. С. Колбасова. – М. : Прогресс, 1990. – 528 с.
2. Науково-популярний блог. – URL : <http://www.npblog.com.ua/index.php/ekologiya/vtorinni-resursi.html>
3. Как шведы борются с мусором. – URL : <https://ru.sweden.se/ljudi/musor-ili-tykto-kogo/>
4. The dark truth behind Sweden's 'revolutionary' recycling schemes. – URL : <http://www.independent.co.uk/voices/sweden-recyclingrate3-s-revolutionary>

dark-truth-behind-uk-wales-incineration-a7471861.html

5. Для чого Швеція скуповує сміття? Світовий досвід боротьби зі звалищами. – URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2039097-dla-cogo-svecia-skupovue-smitta-svitovij-dosvid-borotbi-zizvalisami.html>
6. Сміттевий завод біля дому: три міфи про утилізацію відходів у Швеції. – URL : <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/11/9/7089174/>
7. Resource Recovery to Approach Zero Municipal Waste URL: [https:// books.google.com.ua/books?id=Sc4dCgAAQBAJ&pg=PA10&lpg=PA10&dq=how+recycling+has+grown+in+sweden+1975-2012&source=bl&ots=L](https://books.google.com.ua/books?id=Sc4dCgAAQBAJ&pg=PA10&lpg=PA10&dq=how+recycling+has+grown+in+sweden+1975-2012&source=bl&ots=L)

References

1. Robynson, N. (1990). Pravovoe rehulyrovanye pryrodopolzovaniya v okhrane okruzhaiushchei sredy v SSHA: Per. s anhl. Pod red. O. S. Kolbasova i A. S. Tymoshenko; Poslesl. O. S. Kolbasova. M., Prohress, 528.
2. Naukovo-populiarnyi bloh. Available at: <http://www.npblog.com.ua/index.php/ekologiya/vtorinni-resursi.html>.
3. Kak shvedy boriutsia s musorom. Available at: <https://ru.sweden.se/ljudi/musor-ili-tykto-kogo/>.
4. The dark truth behind Sweden's 'revolutionary' recycling schemes. Available at: <http://www.independent.co.uk/voices/sweden-recyclingrate3-s-revolutionary-dark-truth-behind-uk-wales-incineration-a7471861.html>.
5. Dlia choho Shvetsiia skupovuiet smittia? Svitovi dosvid borotby zi zvalyshchamy. Available at : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2039097-dla-cogo-svecia-skupovue-smitta-svitovij-dosvid-borotbi-zizvalisami.html>.
6. Smittievyi zavod bilia domu: try mify pro utylizatsiiu vidkhodiv u Shvetsii. Available

at : <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/11/9/7089174/>.

7. Resource Recovery to Approach Zero Municipal Waste. Available at: [https:// books.google.com.ua/books?id=Sc4dCgAAQBAJ&pg=PA10&lpg=PA10&dq=how+recycling+has+grown+in+sweden+1975-2012&source=bl&ots=L](https://books.google.com.ua/books?id=Sc4dCgAAQBAJ&pg=PA10&lpg=PA10&dq=how+recycling+has+grown+in+sweden+1975-2012&source=bl&ots=L).

V. Peresoliak

SHWEDISH EXPERIENCE OF MANAGEMENT OF SECONDARY RESOURCES CADASTRE

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.03>

Abstract. *The article analyzes the problems of functioning and dynamics of the management reform and management of secondary resource cadastre in the Kingdom of Sweden. The scientific paradigms of the analysis of the use of secondary resources of the Kingdom of Sweden are presented.*

Secondary or they can also be called technogenic resources annually "reproduced" at a significant and rapid pace and increasingly occupy new territories of natural landscapes. The growth rates of waste in the industrialized countries of the world exceed twice the dynamics of material production and natural population growth. In each civilized country, the accumulation of solid industrial and domestic wastes causes the risks of environmental disasters that need to be utilized for their solution. Ukraine is no exception.

Establishing and maintaining a cadastre of secondary resources at the state level provides an opportunity to make managerial decisions on preventing environmental disasters and bringing technogenic landscapes to the fore.

For example, the Kingdom of Sweden considered how the philosophy of society, dealing with secondary resources and managing their cadastre changes with the adoption of targeted state management decisions.

Keywords: *cadastre, waste, secondary resources, recycling*

В. Ю. Пересоляк
ШВЕДСКИЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ И
ВЕДЕНИЯ КАДАСТРА ВТОРИЧНЫХ РЕ-
СУРСОВ

[https://doi.org/10.31548/
zemleustriy2019.01.03](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.03)

Аннотация. Проанализированы проблемы функционирования и динамика реформирования управления и ведения кадастра вторичных ресурсов в Королевстве Швеция. Приведены научные парадигмы анализа использования вторичных ресурсов Королевства Швеция.

Вторичные (или их можно еще называть техногенные) ресурсы ежегодно «воспроизводятся» значительными темпами и все больше занимают новые территории природных ландшафтов. Темпы роста объемов отходов в промышленно развитых странах мира превышают в два раза динамику материального произ-

водства и естественного прироста населения. В каждой цивилизованной стране накопление твердых промышленных и бытовых отходов порождает риски возникновения экологических катастроф, что требует определенного решения по их утилизации. Не является исключением и Украина.

Создание и ведение кадастра вторичных ресурсов на уровне государства дает возможность принимать управленческие решения по предотвращению экологических катастроф и приведения техногенных ландшафтов в прежнее состояние.

На примере Королевства Швеция рассмотрено, как с принятием целенаправленных государственных управленческих решений меняется философия общества по отношению ко вторичным ресурсам и ведению их кадастра.

Ключевые слова: кадастр, отходы, вторичные ресурсы, рециклинг

ЕКОНОМІКА ТА ЕКОЛОГІЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

УДК 332.54

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.04>

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЗМІНИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЗЕМЕЛЬ ДЛЯ ПОТРЕБ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

М. П. СТЕЦЮК, кандидат економічних наук, доцент кафедри
землеустрою та кадастру Національного авіаційного університету

E-mail: 19570511@ukr.net

Н. Ф. ІЩЕНКО, аспірантка*

E-mail: Natalka1@ukr.net

Анотація. Проаналізовано структуру земель транспорту, що перебувають у власності чи користуванні підприємств та організацій за складом земельних угідь. Сформовано землі транспорту України за формами власності. З'ясовано, що зміну цільового призначення земельних ділянок державної або комунальної власності провадять органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування, які ухвалюють рішення про затвердження проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок та передачу цих ділянок у власність або надання у користування відповідно до Земельного кодексу України.

За необхідності зміни правового статусу земель для потреб автомобільного транспорту політика та головні пріоритети мають бути спрямовані на створення та введення в дію таких норм, правил та стандартів, які б відображували як суспільні інтереси, так, і інтереси землевласників та землекористувачів, а також європейські вимоги, оскільки впродовж останніх років транспортна інфраструктура розвивається в напрямі європейської інтеграції. Основними мають бути екологічні інтереси – забезпечення зменшення забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту, вилучення земель сільськогосподарського та лісогосподарського призначення для суспільних потреб та економічні – будівництво платних автомагістралей європейського формату. Запропоновано впровадження інструментів еколого-економічного характеру, а саме: інструменти економічного гарантування, інноваційні та інвестиційні інструменти розвитку земельних відносин.

Ключові слова: категорії земель, еколого-економічні аспекти, землі автомобільного транспорту, зміни правового статусу

* Науковий керівник – доктор економічних наук І. О. Новаковська

Актуальність.

За роки незалежності українська ринкова економіка на старті свого формування потребує певних еколого-економічних інструментів, які б дозволили їй розвиватися та ефективно функціонувати й конкурувати на світовому ринку. Зарубіжний досвід свідчить, що одним із головних чинників стабільної ринкової економіки та посилення інноваційних процесів у суспільстві, підвищення конкурентоспроможності регіонів та країни на світовому ринку є розвиток інституціонального середовища країни. Без кардинальних інституційних перетворень, які враховуватимуть сучасні екологічні й економічні реалії, неможливо досягти ефективної дії, а отже, і довгострокової конкурентоспроможності на вітчизняному та світовому ринках. Адже всі землевласники і землекористувачі мають бути впевнені, що їхні інтереси захищає держава, а закони діють на всіх однаково.

Саме тому, в умовах інституціональних перетворень, які відбуваються в Україні, у якої є значний ресурсний потенціал, зокрема щодо зміни правового статусу земель для потреб автомобільного транспорту, важливо реалізувати відповідні зміни у чинні норми, правила, стандарти, а також в пріоритети та політику країни для ефективної інституціональної трансформації. Зокрема, із втіленням Стратегії сталого розвитку "Україна-2020", виконанням угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що передбачає поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Над питаннями еколого-економічних засад, а саме: раціонального використання і охорони земельних

ресурсів в Україні на різних ієрархічних рівнях працюють такі вітчизняні науковці, як І. К. Бистряков, Д. С. Добряк, О. С. Дорош, Л. Я. Новаковський, А. Г. Мартин, А. М. Третяк, М. А. Хвесик та ін., де у більшості праць розглядаються окремі аспекти проблеми еколого-економічних засад розвитку землеустрою. Дослідженню еколого-економічних аспектів зміни правового статусу для потреб автомобільного транспорту, а також впливів автотранспортних засобів на навколишнє середовище та ефективного і безпечного землекористування в прилеглих до цих територій зонах, уваги майже не було приділено.

Мета дослідження – формування еколого-економічних факторів, які відіграють важливу роль при зміні правового статусу земель автомобільного транспорту. У великому енциклопедичному юридичному словнику зазначено, що правовий статус – сукупність прав і обов'язків фізичних та юридичних осіб [14, с. 693].

Згідно з нормами статті 79 Земельного кодексу України та статті 373 Цивільного кодексу України [12, 16], кожна земельна ділянка має відповідно встановлений щодо неї статус. Причому це стосується і всього, що знаходиться на земельній ділянці, а саме: на поверхневий (грунтовий) шар у межах цієї ділянки, на водні об'єкти, ліси, багаторічні насадження, які на ній знаходяться, а також на простір, що є над і під поверхнею ділянки, висотою та глибиною, які необхідні для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд. При цьому власник земельної ділянки має право використовувати її відповідно до цільового призначення та правових норм, визначених законом.

Статтею 19 Земельного кодексу України визначено вичерпний перелік земель України за основним цільовим призначенням та поділ їх на дев'ять категорій. Крім того, категорії земель можуть перебувати у приватній, комунальній та державній власності (пункт 3 статті 78 ЗКУ) [2]. Зазначимо також, що не кожну земельну ділянку можна використовувати повністю на свій розсуд, оскільки кожна категорія земель має свої особливості, які потрібно враховувати при використанні. Зміна правового статусу земель тягне за собою зміну цільового призначення землі та правового режиму.

Згідно із Земельним кодексом України, за основним цільовим призначенням землі транспорту належать до однієї з дев'яти категорій земель (пункт «ж» статті 19 ЗКУ) [2]. Так, відповідно до пункту 1 статті 67 Кодексу, до земель транспорту

належать землі, надані підприємствам, установам та організаціям залізничного, автомобільного транспорту і дорожнього господарства, морського, річкового, авіаційного, трубопровідного транспорту та міського електротранспорту для виконання покладених на них завдань щодо експлуатації, ремонту і розвитку об'єктів транспорту [2].

Відповідно до статті 4 Закону України "Про автомобільний транспорт", автомобільний транспорт використовує землі транспорту та інші землі відповідно до земельного законодавства [3].

За аналітичними даними Держгеокадастру, у табл. 1 наведено структуру земельних угідь земель транспорту України, що перебувають у власності чи користуванні підприємств та організацій. Понад половину земель тран-

1. Структура земель транспорту України, що перебувають у власності чи користуванні підприємств та організацій у розрізі земельних угідь*

Власники землі чи землекористувачі	Всього земель, тис. га	Сільськогосподарські землі		Ліси та інші лісовкриті площі		Забудовані землі				Води та відкриті заболочені землі		Інші землі	
		тис. га	%	тис. га	%	Всього		у т.ч. землі, транспорту та зв'язку		тис. га	%	тис. га	%
						тис. га	%	тис. га	%				
Залізничного транспорту	238,3	24,9	10,4	90,3	37,9	115,8	48,6	113,4	47,6	1,5	0,6	5,8	2,4
Автомобільного транспорту	377,1	19,5	5,2	33,7	8,9	322,0	85,4	320,3	84,9	0,2	0,1	1,7	0,5
Трубопровідного транспорту	6,7	0,3	4,5		0,0	6,4	95,5	4,8	71,6		0,0	0	0,0
Морського транспорту	2,7	0,1	3,7		0,0	2,2	81,5	1,9	70,4	0,3	11,1	0,1	3,7
Внутрішнього водного транспорту	1,6		0,0	0,1	6,3	1	62,5	0,8	50,0	0,5	31,3	0	0,0
Повітряного транспорту	9,5	1,1	11,6	0,1	1,1	8,3	87,4	8,2	86,3		0,0	0	0,0
Іншого транспорту	2,5	0,2	8,0		0,0	2,3	92,0	1,8	72,0		0,0	0	0,0

* Джерело: сформовано авторами за даними [13]

спорту становлять землі автомобільного транспорту – 377,1 тис. га.

Із вищенаведеної таблиці видно, що у категорії земель транспорту перебувають різні види земельних угідь. Так, наприклад, із загальної площі земель автомобільного транспорту, найбільшу питому вагу становлять забудовані землі – 85,4 % (322,0 тис. га), з них – 84,9 % (320,3 тис. га) землі транспорту і зв'язку, проте, дещо меншу питому вагу мають лісові та інші лісовкриті площі – 8,9 % (33,7 тис. га), сільськогосподарські землі – 5,2 % (19,5 тис. га) та менше – 0,6 % (1,9 тис. га) інші землі.

Загалом, у статті 71 Земельного кодексу України зазначено, що до земель автомобільного транспорту належать землі під спорудами та устаткуванням енергетичного, гаражного і паливороздавального господарства, автовокзалами, автостанціями, лінійними виробничими спорудами, службово-технічними будівлями, станціями технічного обслуговування, автозаправними станціями, автотранспортними, транспортно-експедиційними підприємствами, авторемонтними заводами, базами, вантажними дворами, майданчиками контейнерними та для переплентування, службовими та культурно-побутовими будівлями та іншими об'єктами, що забезпечують роботу автомобільного транспорту.

До земель дорожнього господарства належать землі під проїзною частиною, узбіччям, земляним полотном, декоративним озелененням, резервами, кюветами, мостами, тунелями, транспортними розв'язками, водопропускними спорудами, підпірними стінками і розташованими в межах смуг відведення іншими дорожніми спорудами та обладнанням, а також землі, що знаходяться за межами смуг відведення, якщо на них розміщені

споруди, що забезпечують функціонування автомобільних доріг, а саме: а) паралельні об'їзні дороги, поромні переправи, снігозахисні споруди і насадження, протилавинні та протисельові споруди, вловлюючі з'їзди; б) майданчики для стоянки транспорту і відпочинку, підприємства та об'єкти служби дорожнього сервісу; в) будинки (у тому числі жилі) та споруди дорожньої служби з виробничими базами; г) захисні насадження [16].

Статтею 20 Земельного кодексу України визначено, що віднесення земель до тієї чи іншої категорії здійснюється на підставі рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені розпоряджатися земельними ділянками. Зміна цільового призначення земельних ділянок здійснюється за проектами землеустрою щодо їх відведення [2].

Процедуру зміни цільового призначення землі визначають Земельний кодекс України (статті 20, 122, 150, 151, 186, 186¹) [2], Закони України “Про Державний земельний кадастр” (стаття 26) [4], “Про землеустрій” (статті 20, 22, 25-31, 50) [5], “Про регулювання містобудівної діяльності” [10].

Зміну цільового призначення земельних ділянок державної або комунальної власності провадять органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування, які ухвалюють рішення про затвердження проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок та передачу цих ділянок у власність або надання у користування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 Земельного кодексу України. Крім того, статтею 83 цього Кодексу встановлено, що землі, які належать на праві власності територіальним громадам сіл, селищ, міст, є комунальною власністю і такі землі,

наприклад, землі під залізницями, автомобільними дорогами, об'єктами повітряного і трубопровідного транспорту, не можуть передаватись у приватну власність. Зміна цільового призначення земельних ділянок приватної власності здійснюється за ініціативою власників земельних ділянок [2].

Відповідно до пункту 2 статті 67 Кодексу, землі транспорту можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності [2]. У табл. 2 наведено структуру земель транспорту України за формами власності.

Із наведеної вище таблиці видно, що значна площа земель транспорту знаходиться у державній власності – 98,0 %, у приватній – 0,3 %, у комунальній – 0,03 % та з усіх земель на правах оренди – 1,6 %. Зазначимо, що землі автомобільного транспорту мають відповідну тенденцію за формами власності, тільки 1,5

тис. га або 0,4 % цих земель знаходиться у приватній власності.

Загалом, автомобільний транспорт – галузь транспорту, яка забезпечує задоволення потреб населення та суспільного виробництва у перевезеннях пасажирів та вантажів автомобільними транспортними засобами (стаття 1 Закону України “Про автомобільний транспорт”) [3]. Тобто, функціонування транспортної галузі, зокрема автомобільного транспорту, є необхідною передумовою забезпечення належного рівня життя населення та економічного зростання держави. Саме тому, при зміні правового статусу земель для потреб автомобільного транспорту, потрібно враховувати й еколого-економічні аспекти, а саме: проблеми екологічного характеру, які тягнуть за собою і проблеми економічного характеру. Так, наприклад, у табл. 3

2. Структура земель транспорту в Україні за формами власності*

Власники землі чи землекористувачі	Всього земель, тис. га	Форми власності								
		Державна			приватна			Комунальна		
		кількість	тис. га	%	кількість	тис. га	%	кількість	тис. га	%
Залізничного транспорту	238,3	1089	237,5	99,7	3		0,0			
Автомобільного транспорту	377,1	3996	368,3	97,7	345	1,5	0,4	25	0,1	0,0
Трубопровідного транспорту	6,7	954	6,5	97,0	16		0,0	3		0,0
Морського транспорту	2,7	78	2,0	74,1	21	0,1	3,7	4	0,1	3,7
Внутрішнього водного транспорту	1,6	71	1,3	81,3	4		0,0	1		0,0
Повітряного транспорту	9,5	172	8,5	89,5	2		0,0	2		0,0
Іншого транспорту	2,5	395	1,8	72,0	26	0,1	4,0	7		0,0

*Джерело: сформовано авторами за даними [13,15]

3. Викиди забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферу від пересувних джерел забруднення*

Види транспорту	Обсяги викидів					
	2010 рік		2015 рік		+, - зміни (2015 р. до 2010 р.)	
	т	%	т	%	Т	%
Автомобільний транспорт	2 313 759,9	90,9	1 475 213,7	88,7	-838546	-36,2
автотранспорт суб'єктів господарської діяльності	580 335,8	22,8	399 309,1	24,0	-181027	-31,2
автотранспорт населення	1 733 424,1	68,1	1 075 904,6	64,7	-657520	-37,9
Залізничний, авіаційний, водний транспорт та виробнича техніка	232 653,2	9,1	188 693,0	11,3	-43960,2	-18,9
Всього	2546413,1	100,0	1663906,7	100,0	-882506	-34,7

*Джерело: сформовано авторами за даними [13]

подано тенденцію викидів забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферу від пересувних джерел забруднення за 2010–2015 роки.

Із наведеної таблиці видно, що викиди в атмосферне повітря за наведений період зменшилися на 34,7 %, проте питома вага викидів від автомобільного транспорту залишається близько 90 %, від усіх викидів. Загалом, охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання земель та забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини регулюються такими основними законами України: “Про охорону навколишнього природного середовища” [6], “Про охорону земель” [7], “Про охорону атмосферного повітря” [8] тощо. До того ж, статтею 112 ЗКУ передбачено охоронні зони, які створюються уздовж земель тран-

спорту для забезпечення нормальних умов їх експлуатації, запобігання ушкодження, а також зменшення їх негативного впливу на людей та довкілля, суміжні землі та інші природні об'єкти, правовий режим яких визначається законодавством України [2].

Отже, при зміні цільового призначення політика та головні пріоритети в Україні мають бути спрямовані на створення та введення в дію таких інструментів, норм, правил та стандартів, які б враховували як суспільні інтереси, так, і інтереси землевласників та землекористувачів, а також європейські вимоги. Наприклад, забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту, вилучення земель сільськогосподарського та лісогосподарського призначення для суспільних потреб – екологічні інтереси та будівництво платних автомагістралей європейського формату – економічні

інтереси. У свою чергу, еколого-економічні аспекти використання земель мають включати в себе сукупність науково обґрунтованих заходів, спрямованих на ліквідацію надмірного вилучення земель сільськогосподарського та лісогосподарського призначення, а також впливів автотранспортних засобів на довкілля та безпечного землекористування в прилеглих до цих територій зонах.

В Україні перспективним напрямом з розвитку і збільшення тенденції земель автомобільного транспорту з урахуванням еколого-економічних засад, може стати публічно-приватне партнерство, яке крім екологічних, економічних задач, вирішить й інвестиційну проблему. Так, наприклад, Туреччина втричі збільшила ВВП протягом 10 років та залучила 115 млрд дол. США інвестицій в 193 проекти публічно-приватного партнерства, де одним із секторів інвестування є транспортна галузь, зокрема дороги та дорожня інфраструктура (29 проектів), порти та портова інфраструктура (21 проект), аеропорти (19 проектів) тощо [15, с. 2].

Для прикладу, останнім часом серед науковців і практиків ведуться

дискусії щодо необхідності будівництва Великої кільцевої дороги навколо м. Києва, функціональне призначення якої полягає у з'єднанні міжнародних транспортних коридорів та національного транспортного коридору Європа – Азія в єдину транспортну систему України, а також у забезпеченні розвантаження вулично-дорожньої мережі міста Києва від транзитного транспорту. Рішення про проектування та будівництво дороги ухвалено ще у 2005 р., але саме недосконалість інституційного середовища в цій галузі створює перепони для реалізації такого проекту.

У табл. 4 наведено зарубіжний досвід проектів публічно-приватного партнерства у транспортній галузі, а саме: взаємодії влади і приватного сектору для обопільних вигод.

Однак, для забезпечення участі приватного сектору в реалізації соціально важливих інфраструктурних проектів у транспортній галузі, держава повинна створювати прийнятне для обох сторін інституціональне середовище з певними правовими межами та умовами для власників і ко-

4. Світовий досвід застосування проектів публічно-приватного партнерства у транспортній галузі*

Країна	Проекти публічно-приватного партнерства
Австралія, Нідерланди, Ірландія	побудова нових та модернізація міських транспортних систем та об'єктів житлово-комунального господарства;
Австралія, Великобританія, Франція, Португалія, Греція, Фінляндія, Ірландія, Туреччина, Китай, Японія	будівництво автомагістралей, залізничних доріг, метрополітену, аеропортів;
Іспанія	експлуатація платних автомобільних доріг;
Нідерланди, Швеція, Данія	проекти у сфері залізничного транспорту;
Китай, Японія	будівництво аеропортів, залізниць, вантажний, міжміський та місцевий пасажирський транспорт; будівництво тунелів, шосе, мостів

*Джерело: сформовано авторами за даними [14;15]

ристувачів. Крім того, урегулювання екологічних, економічних і земельних відносин, а також, урегулювання проблем викупу земель для суспільних потреб та відшкодування й оцінки втрат, потребує використання інструментів еколого-економічного характеру, таких як інструменти економічного гарантування, спрямовані на акумуляцію та розподіл коштів на випадок виникнення екологічного дисбалансу внаслідок негативної дії природних та антропогенних чинників [16, с. 24]; інноваційні інструменти розвитку земельних відносин представляють собою надзвичайно ефективні засоби раціоналізації та екологізації господарських процесів на землі. Тобто, відносини між суб'єктами землеволодіння та землекористування повинні будуватися на умовах обов'язкового залучення до процесу землегосподарювання останніх досліджень та розробок науки і техніки, які спрямовані не тільки на високу прибутковість та ефективність, але й враховують принципи екологобезпечного та раціонального використання земельних ресурсів [17, с. 28].

Висновки.

Розвиток автомобільного транспорту є стратегічним напрямом державної економічної політики України, який потребує суттєвих змін у задекларованих площах земель транспорту. Зміна правового статусу земель для потреб автомобільного транспорту дозволена відповідно до норм земельного законодавства. Однак в новітніх умовах господарювання важливим є поступова гармонізація чинних стандартів та політики шляхом адаптації норм законодавства України до норм актів

європейського союзу, а саме: для подальшого вдосконалення інституціонального середовища, ефективного споживання ресурсів та зменшення техногенного впливу автомобільних транспортних засобів. Вивчаючи досвід європейських країн, можна відзначити, що головні пріоритети та програми, спрямовані на створення та введення в дію екологічно чистих технологій, а не на боротьбу з можливими наслідками неправильно проведених заходів (дій). Перспективним напрямом розширення земель автомобільного транспорту, може стати публічно-приватне партнерство, яке, крім еколого-економічних проблем, вирішить й інвестиційну, що є темою для подальшого дослідження.

Список використаних джерел

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
2. Земельний кодекс України [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/Lans/show/2768-14/print> 1509545301814503
3. Про землеустрій : закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 36. – Ст. 282 [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/Lans/show/858-15/print> 1476586411943513
4. Про автомобільний транспорт : закон України від 5 квітня 2001 року № 2344-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>
5. Про Державний земельний кадастр : закон України від 7 липня 2011 року № 3613-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>

6. Про охорону атмосферного повітря : закон України від 16 жовтня 1992 року № 2707-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12)
7. Про охорону земель : закон України від 19.06.2003 № 962-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/962-15>
8. Про охорону навколишнього природного середовища : закон України від 25.06.1991 № 1264-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12)
9. Про оцінку впливу на довкілля : закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2059-19](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2059-19)
10. Про регулювання містобудівної документації : закон України від 17 лютого 2011 року № 3038-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17)
11. Про транспорт : закон України від 10 листопада 1994 року № 232/94-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80>
12. Цивільний кодекс України : від 16 січня 2003 року № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-IV>
13. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
14. Великий енциклопедичний юридичний словник / [редкол. Ю. С. Шемшученко]. – К. : Юрид. думка, 2007. – 992 с.
15. Залознова Ю. (2016). Класифікація форм державного-приватного партнерства: узагальнення зарубіжного та вітчизняного досвіду / Ю. Залознова, І. Петрова, Н. Трушкіна // *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 3, 2, 88–105.
16. Захаріна О. В. Публічно-приватне партнерство як механізм розвитку інфраструктури регіону [Електронний ресурс] / О. В. Захаріна, Л. І. Симоненко, М. І. Сайкевич // Державне управління: удосконалення та розвиток. – Режим доступу : www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/32.pdf
17. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення сталого розвитку / Ш. І. Ібатуллін, О. В. Степенко, О. В. Сакаль [та ін.]. – К. : Державна установа “Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України”, 2012. – 52 с.

References

1. The Constitution of Ukraine. Law Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. The Land Code of Ukraine. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/Lans/show/2768-14/print1509545301814503>.
3. About land management, Law Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858>.
4. About road transport, Law Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>.
5. About the State Land Cadastre, Law Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>.
6. About the protection of atmospheric air, Law Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.
7. On the protection of land, Law Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/962-15>.
8. About the protection of the environment, Law Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/>.
9. About the assessment of the environmental impact, Law Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>.
10. About regulation of city-planning documentation, Law Verkhovna Rada of

- Ukraine, Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.
11. About transport, Law Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-вр>.
 12. The Civil Code of Ukraine, dated January 16 2003 № 435-IV // Database «Legislation of Ukraine» / The Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-IV>.
 13. The State Statistics Service of Ukraine. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
 14. Shemshuchenko, Yu. S. (2007). Great encyclopedic legal dictionary [dictionary] / Jurid opinion, Ukraine, Kiev, 992.
 15. Zaloznova, Yu., Petrova, I., Trushkina, N. (2016). "Classification of forms of public-private partnership: generalization of foreign and domestic experience" ["Klasyfikatsiya form derzhavnoho pryvatnoho partnerstva: uzahal'nennya zarubizhnoho ta vitchyznyanoho dosvidu"], Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal, 3, 2, 88–105.
 16. Zakharina, O. V. Public-Private Partnership as a Mechanism for Infrastructure Development in the Region // Public Administration: Improvement and Development. – URL: www.dy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/32.pdf.
 17. Ibatullin, Sh. I., Stepenko, O. V., Sakal, O. V. (2012). Mechanisms of land relations management in the context of sustainable development [monograph] / State institution "Institute for the Economics of Natural Resources and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine", 52.

Abstract. An analysis of the land transport structure which are owned or used by enterprises and organizations in the composition of land has been determined. Ukraine transport lands have been formed by ownership type. It was clarified that change in the purposeful use of land plots which are in state or communal property is carried out by executive authorities or local self-government bodies, which make decisions on approval of land utilization projects for the allocation of land plots and the transfer of these plots into ownership or provision for use in accordance with the Land Code of Ukraine.

Changing the legal status for the needs of land road transport the policy and main priorities should be aimed at the creation and operation of such rules and standards that reflect both public interests and the interests of landowners and land users as well as European requirements, since in recent years transport infrastructure has evolved towards the European integration. The main interests should be environmental interests in ensuring the reduction of atmospheric air pollution by emissions of motor vehicles, the removal of agricultural and forest land for public use. Economic interests should ensure the construction of toll-free highways of the European format. The implementation of ecological and economic instruments is proposed, namely: instruments of economic guaranteeing, innovative and investment instruments of land relations development.

Keywords: categories of lands, ecological-economic aspects, roads of motor transport, change of legal status

M. Stetsyuk, N. Ishchenko
ECOLOGICAL AND ECONOMIC ASPECTS
OF CHANGING THE LAND'S LEGAL STATUS
FOR THE NEEDS OF ROAD TRANSPORT

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.04>

М. П. Стецюк, Н. Ф. Ищенко
ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ
ИЗМЕНЕНИЯ ПРАВОВОГО СТАТУСА
ЗЕМЕЛЬ ДЛЯ НУЖД АВТОМОБИЛЬНОГО
ТРАНСПОРТА

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.04>

Аннотація. Проаналізована структура земель транспорту, що знаходяться в частинній або державній власності або в користуванні підприємств і організацій за складом земельних ділянок. Сформовані землі транспорту України за формами частинної власності. Встановлено, що зміна цільового призначення земельних ділянок державної або комунальної частинної власності здійснюється органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, які приймають рішення про затвердження проектів землеустроювання за виділення земельних ділянок і передачу цих ділянок в частинну або державну власність або в користування відповідно до Земельного кодексу України.

При необхідності зміни правового статусу земель для потреб автомобільного транспорту політика і головні пріоритети повинні бути спрямовані на створення і введення в дію таких норм, правил і стандартів, які б відображали як суспільні інтереси,

так і інтереси землевласників і землекористувачів, а також європейські вимоги, оскільки в останні роки транспортна інфраструктура розвивається в напрямку європейської інтеграції. Основними повинні бути екологічні інтереси – забезпечення зменшення забруднення атмосферного повітря викидами автотранспорту, виділення земель сільськогосподарського і лісового призначення для суспільних потреб і економічних – будівництво платних автомагістралей європейського формату. Пропонується впровадження інструментів еколого-економічного характеру, а саме: інструменти економічного забезпечення, інноваційні і інвестиційні інструменти розвитку земельних відносин.

Ключові слова: категорії земель, еколого-економічні аспекти, землі автомобільного транспорту, зміна правового статусу

ECONOMIC BENEFIT USE SERVICES OF THE SERVICE «NATIONAL NATURAL PARKS OF UKRAINE» ON THE FORMATION OF OBJECTS OF THE NATURAL RESERVED FUND

I. S. BUGAENKO

Getter

Municipal enterprise "Kyivblagavstroy"

E-mail: bugaenko.irina.1991@gmail.com

Abstract. *The stages of forming the National Natural Parks (NPP) were investigated. The stages of NPP formation, which are carried out in accordance with environmental and land legislation, were specified. The completion time and the cost of each stage were highlighted.*

The long process of forming the NPPs, the high cost of preparing technical documentation, bureaucratic obstacles at the stages of project documentation approval prove the ineffectiveness of the current system of forming the NPPs. The ineffectiveness of the today's system of NPP formation is proved by the fact that during the years of Ukraine's independence only 5.72% of the NPPs were formed.

Bureaucratic obstacles at the stages of NPP formation lead to wasteful spending of funds from the State Budget of Ukraine, and Soviet methods for their formation lead to the loss of valuable natural territories. As a result, no environmental protection activities are carried out in the NPPs, the share of the state's ecological component decreases and the population's standard of living decreases.

An effective modern electronic GIS method for forming the NPP was proposed. Its effectiveness was proved: project and cartographic documentation is elaborated in 100% compliance with the Presidential Decree, the stages of formation are performed almost free of charge and faster by 87.5% in comparison with the existing method.

Time and economic indicators, methods of forming the NPP were compared. The advantages of modern electronic GIS method were substantiated.

Keywords: *service of Ukraine's NPPs, stages of NPP formation, Minprirody, State Land Cadastre (SLC), creation plan, management plan, land management plan, Setting-Out Plan, economic indicators, time indicators*

Problem setting.

The Minprirody declares today's environmental problems: poor quality water, air pollution, land degradation, deforestation, the Chernobyl accident. As known,

the ecological component in the place of residence of a human is one of the key aspects in ensuring their healthy life.

According to the Law of Ukraine "On the Nature Reserve Fund of Ukraine", NRF facilities are part of the ecological

network of our state. The NRF facilities as components of the eco-network are created with the purpose of improving the conditions for forming and remediating the environment, enhancing the natural resources potential of Ukraine, preserving landscape and biodiversity, places of settlement and growth of valuable animal and plant species, genetic stock, routes of animal migration through the boundaries of NRF territories and facilities, as well as other territories which are of special value for the environment protection and are subject to special protection in accordance with the laws and international obligations of Ukraine. That is why the stages of forming the NPPs, as eco-network facilities, are so important for the healthy population of our state.

Experience has proven that the process of forming the NPPs is very difficult, long and expensive, which is the reason for few NPPs in Ukraine to be actually formed. [1,2]

Objective of the paper. To investigate the completion time and economic costs of all stages of forming NPPs by existing methods. To determine the total number of NPPs formed during the independence of Ukraine.

To investigate the completion time of forming NPPs by existing methods and modern electronic GIS methods (Service of Ukraine's NPPs), determine their cost.

To carry out a comparative study of existing method of forming NPPs and modern electronic GIS method. Following the results of the study, to find out an effective method for the formation of Ukraine's NPPs.

Body of the article.

Creation of an NPP using existing methods is carried out in accordance with applicable environmental and land

legislation. The first stages of the forming the NPP include preparation of a request for NPP creation, its consideration, development of the NPP creation project and its approval by the local government, drafting of the Presidential Decree "On the Establishment of the NPP", the NPP Management Plan is prepared in accordance with the Law of Ukraine "On the Nature Reserve Fund of Ukraine". The NPP Management Plan is performed in accordance with the Order of the Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine No. 245 "On the Regulations on the Management Plan for the Territory of the National Natural Park"... [3, 4].

Funds for the creation of a new state-financed institution (NPP) are allocated in accordance with the Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine" [5].

The Land Management Plan is prepared and the NPP boundaries are further registered in the SLC in accordance with the Land Code of Ukraine and the Laws of Ukraine "On Land Management", "On State Land Cadastre". From the moment of NPP registration in the SLC, the boundaries of the NPP are set out [6, 7, 8].

During the research, it was found that the technical process of creating an NPP using the existing methods – from filing a request for NPP creation until setting out the boundaries of the NPP – consists of 3 stages: preparation of the NPP management plan, the land management plan, followed by registration the NPP boundaries in the SLC, and the plan for setting out the boundaries of the NPP.

The existing system of NPP formation is due to bureaucratic obstacles. Despite the fact that NPPs are valuable environmental facilities of national importance – the land management plan should be approved by the central ex-

1. Economic and time indicators of the stages of NPP formation [9]

№	Name of the stage	Completion time (years)	Cost in UAH...
1	2	3	4
1	NPP Management Plan	2	600 000
2	Land Management Plan	2	2,000 000
3	Setting-Out Plan	-	-
4	Total	4	2,600 000

ecutive body, and the land management documentation should be examined, which delay actual (setting out) formation of the NPP.

The completion time and economic costs of the stages of NPP formation were determined. The results are summarized in Table 1.

In Ukraine, according to the Presidential Decrees, there are 47 NPPs with a total area of 2,444,194.95 ha. As of April 2017, it became known from the letters from the Minpryrody that there are only 4 NPPs in Ukraine containing separate plots registered in the SLC and having cadastral numbers assigned. The total area of those land plots is 12,112.4532 ha, and 9 NPP are registered as prescribed and vested with the right of NPP perpetual use, their total area is 127805.4166 ha. Land plots registered in the SLC as NPP and land plots with state certificates of the right of perpetual use issued in respect of the NPP, are 139,917.9 ha in area and 13 in number, which is 5.72%.

It was found that 2,304,277.05 ha (94.28%) of territories are the NPPs according to the Presidential Decrees, but during the years of Ukraine's independence they were not virtually formed. For 26 years of Ukraine's independence there is no whole complex of land plots registered in the SLC as the NPP, in accordance with the Presidential Decree "On the Establishment of NPP ..." [10].

Methods.

The Service of Ukraine's NPPs is the only GIS map of Ukraine, which contains the boundaries of all NPPs of Ukraine, their functional zones, their areal and quantitative indicators in accordance with the Presidential Decrees. All quantitative and areal indicators are summarized in the diagrams, and the layer "Public Cadastre Map of Ukraine" is also connected to the service. The service contains information about the natural and historical and cultural composition of the NPPs, their recreational facilities.

Using the Service of Ukraine's NPPs at the stages of forming the NPPs.

A request for NPP creation, the NPP Creation Project and the Draft of the Presidential Decree "On the Establishment of the NPP". These stages are carried out in accordance with the environmental regulations, well-established methods for preparing the technical documentation. The text and cartographic parts of these documents should be elaborated in the format of geographic information systems.

Execution of the Presidential Decree "On the Establishment of the NPP..."

Upon signing of the Decree "On the Establishment of the NPP", the President delegates its execution to the Cabinet of Ministers of Ukraine. In its turn, the Cabinet of Ministers of Ukraine assigns further

stages of its execution to the central executive body that implements the environmental protection policy, the Minpryrody.

The structural unit of the Minpryrody, the Reserve Management and Studies Department should, upon signing the Presidential Decree, enter all information from the Decree into the Service of NPPs.

Information to be entered in the Service of Ukraine's NPPs:

- a map-scheme of the NPP boundaries and the functional zones of the NPP;
- a list and areas of state-owned land transfer red to perpetual use of the NPP, including withdrawn from land users;
- a list and areas of state-owned land included in the NPP without transferring to perpetual use;
- a list and areas of rayon councils included in the NPP;
- the date, number of the President's Decree;

Registration of the NPP boundaries and the boundaries of the functional zones in the SLC.

The structural unit of the Minpryrody, the Reserve Management and Studies Department should, upon registration of the boundaries of the NPP and the boundaries of its functional zones in the Service of the Ukraine's NPPs, should file a request regarding the registration of the NPP in the SLC, based on the Service of Ukraine's NPPs to the structural unit of the central executive body that implements the state land relations policy (Derzhheokadastr).

In order to carry out the productive work of the central executive body (Minpryrody and Derzhheokadastr) in terms of the registration of the NPP boundaries in the SLC, the layer "Service of Ukraine's NPPs" should be connected to the Public Cadastre Map of Ukraine.

Setting out the NPP boundaries and the boundaries of the functional zones.

The Reserve Management and Studies Department (Minpryrody) based on the Service of Ukraine's NPPs should ensure that the boundaries of the NPP and its functional zones are set out. The boundaries following the map-scheme entered into the Service of Ukraine's NPPs were set out using the software package "Trimble Catalyst".

Trimble Catalyst allows you to explore the boundaries of the NPP and the boundaries of its functional zones by reference to an electronic map-scheme (Service of Ukraine's NPPs) accurate to centimeters and to determine the coordinates of the turning points [11].

The completion time for setting out the boundaries of the NPP using Trimble Catalyst is determined by the formulas:

$$Ch = \frac{SNPP}{4} \quad (Formula\ 1)$$

where Ch – a number of hours required for setting out the NPP boundaries;

S NPP – the area of the NPP;

4 km/h – the average human speed [12];

$$Cwd = \frac{Ch}{Cwhd} \quad (Formula\ 2)$$

where Cwd – the number of working days;

Ch – number of hours required for setting out the NPP boundaries;

Cwhd – the number of working hours per day – 9 hours.

For example, the completion time for setting out the boundaries of NPP "Holosiivsky" using Trimble Catalyst was calculated in the paper. The area of the park is 4525 ha.

$$Ch = \frac{4525}{4} = 1131 \text{ hours}$$

$$Cwd = \frac{1131}{9} = 126 \text{ working days (6 months)}$$

As a result of forming the NPP using modern electronic GIS methods,

2. Time and economic indicators of the stages of forming the NPP using modern electronic GIS methods

№	Name of the stage	Completion time	Cost in UAH
1	2	3	4
1	Entering all information from the Decree into the Service of NPPs	10 minutes	Salary of employees of the Minpryrody
2	Registration of the NPP boundaries and the boundaries of the functional zones in the SLC	1 day	Salary of employees of the Derzhheokadastr
3	Setting out the NPP boundaries and the boundaries of the functional zones	≈ 6 months	Salary of employees of the Minpryrody
4	Total	≈ 6 – 7 months	Salary of employees

3. Comparative analysis of NNP formation methods

№	Name of the method	General	
		Completion time	Cost in UAH
1	2	3	4
1	Today's methods	4 years	2 600 000
2	Modern electronic GIS methods	6 months	0

the NPP is registered in the SLC, the boundaries are set out accurate to centimeters and in accordance with the Presidential Decree “On the Establishment of the NPP” within 6 months.

Having determined the completion time and economic costs of the stages of NPP formation based on existing methods and modern electronic GIS methods, it is necessary to compare them and determine the most effective method (Table 3).

Based on the results of the comparative study, it appears that the most advantageous method in terms of economy and time is the method of forming the NPP using modern GIS technologies. It was established that the method of NPP formation using GIS technologies would save 2,600 000 UAH, and this work would take less time by 3 years and 6 months. The formation of an NPP using the GIS technology is a fast, cost-effective and productive method.

Conclusions.

The modern method of NPP formation is multi-stage, in accordance with the current legislation, it consists of 9 stages. Each stage requires a certain amount of time and budget funds. It was established that for the actual (setting out) formation of the NPP only 3 technical stages are necessary. But the bureaucratic system complicates this process by adding 6 more stages.

Experience has proven that the bureaucratic system not only complicates the formation of an NPP, but in most cases also makes it impossible to form an NPP – for the 26 years of independence, only 5.72% of the NPPs have been formed.

The project documentation for most of the future NPPs (NPPs created in accordance with the Presidential Decrees) has been elaborated, but due to bureaucratic obstacles was not approved,

and NPPs are not actually formed. The research showed that an average of a quarter million hryvnias is allocated from the State Budget of Ukraine for preparing the project documentation on the formation of one NPP, the completion time for its implementation is an average of 4 years.

In order to form an NPP effectively, ensuring the whole setting out of the NPP boundaries, the paper proposes using the modern electronic GIS methods for NPP formation. At the same time, during the research, it was found that the modern electronic method for forming the NPP allows to perform this work just in 7 months (on the average) and save a quarter million hryvnias from the State Budget of Ukraine.

References

1. Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine. Available at: <https://menr.gov.ua/>.
2. Industrial ecology. Environmental protection technology. Available at: <http://eco.com.ua/category/temi/vidtvorennya-ekosistem-i-ekomerezhi>.
3. Law of Ukraine "On Nature Protection Fund of Ukraine". Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>.
4. Order of the Ministry of Environmental Protection of Ukraine No. 245 On Approval of the Regulations on the Organization of the Territories of the Establishments of the Nature Reserve Fund of Ukraine. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0829-05>.
5. Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine". Available at: <zakon.rada.gov.ua/go/2246-19>.
6. Land Code of Ukraine. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
7. The Law of Ukraine "On Land Management". Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
8. Law of Ukraine "On State Land Cadastre". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>.
9. Ministry of Environment and Natural Resources of Ukraine. Official letter – the answer to the request. No. 8-01 / 633-17 dated June 30, 2017.
10. Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine. Official letter – the answer to the inquiry. №9-01 / 326-17 dated January 31, 2017.
11. Official site of "Trimble". Available at: <https://catalyst.trimble.com/>
12. Table values of human movement speed. Available at: <http://dtp-profi.ru/page15.html>.

Список використаної літератури

1. Міністерство екології та природних ресурсів України. – Режим доступу : <https://menr.gov.ua/>
2. Промислова екологія . Технологія захисту навколишнього природного середовища. – Режим доступу : <http://eco.com.ua/category/temi/vidtvorennya-ekosistem-i-ekomerezhi>
3. Про природно-заповідний фонд України : закон України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
4. Про затвердження Положень про Проекти організації територій установ природно-заповідного фонду України : наказ Мінприроди № 245. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0829-05>
5. Про Державний бюджет України : закон України. – Режим доступу : <zakon.rada.gov.ua/go/2246-19>
6. Земельний Кодекс України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
7. Про землеустрій : закон України. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/858-15>
8. Про Державний земельний кадастр : закон України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>

9. Міністерство екології та природних ресурсів України : офіційний лист – відповідь на запит. №8-01/633-17 від 30.06.2017
10. Міністерство екології та природних ресурсів України : офіційний лист – відповідь на запит № 9-01/326-17 від 31.01.2017
11. Офіційний сайт «Trimble» . Режим доступу : <https://catalyst.trimble.com/>
12. Табличні значення швидкості руху людини. – Режим доступу : <http://dtp-profi.ru/page15.html>

І. С. Бугаєнко

ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВОГО ДОРОбКУ СЕРВІСУ «НАЦІОНАЛЬНІ ПРИРОДНІ ПАРКИ УКРАЇНИ» НА ЕТАПАХ ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ
<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.05>

Анотація. Досліджено етапи формування Національних природних парків (НПП). Перелічено етапи формування НПП, які здійснюються відповідно до екологічного та земельного законодавств. Висвітлено терміни виконання та ціну кожного з етапів.

Довгий процес формування НПП, значна вартість розробки технічної документації, бюрократичні перепони на етапах затвердження проектної документації – доводять неефективність існуючої системи формування НПП. Як доказ неефективності сучасної системи формування НПП показано: за роки незалежності України лише 5,72% територій НПП сформовано.

Бюрократичні перепони на етапах формування НПП призводять до марнотратства коштів з Державного бюджету України, а радянські методи їх формування призводять до втрати цінних природних територій. Як наслідок, у ме-

жах НПП не здійснюється природоохоронна діяльність, знижується рівень екологічної складової Держави та знижується рівень життєдіяльності населення.

Запропоновано дієвий сучасний електронний ГІС метод формування НПП. Доведено його ефективність: проектно-картографічна документація розроблюється у 100% відповідності до Указу Президента, етапи формування здійснюються фактично безоплатно та порівняно з існуючим методом швидше на 87,5%.

Здійснено порівняння часових та економічних показників, методів формування НПП. Обґрунтовано переваги сучасного електронного ГІС методу.

Ключові слова: сервіс НПП України, етапи формування НПП, Мінприроди, Державний земельний кадастр (ДЗК), проект створення, проект організації, проект землеустрою, проект виносу, економічні показники, часові показники

І. С. Бугаєнко

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРЕИМУЩЕСТВА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ НАУЧНОГО ИНСТРУМЕНТА СЕРВИСА «НАЦИОНАЛЬНЫЕ ПРИРОДНЫЕ ПАРКИ УКРАИНЫ» НА ЭТАПАХ ФОРМИРОВАНИЯ ОБЪЕКТОВ ПРИРОДНО-ЗАПОВЕДНОГО ФОНДА
<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.05>

Аннотация. Исследованы этапы формирования НПП. Перечислены этапы формирования НПП, которые осуществляются в соответствии с экологическим и земельным законодательством. Освещены сроки выполнения и цена каждого из этапов.

Долгий процесс формирования НПП, большая стоимость разработки технической документации, бюрократические преграды на этапах утверждения проектной документации доказывают неэффективность существующей системы формирования НПП. В качестве доказательства

неэффективности современной системы формирования НПП показано: за годы независимости Украины только 5,72% территории НПП сформировано.

Бюрократические перегородки на этапах формирования НПП приводят к растрачиванию средств из Государственного бюджета Украины впустую, а советские методы их формирования приводят к потере ценных природных территорий. Как следствие, в границах НПП не совершается природоохранная деятельность, снижается уровень экологической составляющей страны и уровень жизнедеятельности населения.

Предложено действенный современный электронный ГИС метод формирования НПП. Доказана его эффективность:

проектно-картографическая документация разрабатывается в 100% соответствии с Указом Президента, этапы формирования осуществляются фактически бесплатно и, по сравнению с существующим методом, быстрее на 87,5%.

Проведено сравнение временных и экономических показателей, методов формирования НПП. Обоснованы преимущества современного электронного ГИС метода.

Ключевые слова: сервис НПП Украина, этапы формирования НПП, Минприроды, Государственный земельный кадастр (ГЗК), проект создания, проект организации, проект землеустройства, проект выноса, экономические показатели, временные показатели

РИНОК ЗЕМЕЛЬ ТА ЙОГО ІНФРАСТРУКТУРА

УДК 332.363

[https://doi.org/ 10.31548/zemleustriy2019.01.06](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.06)

НАЦІОНАЛЬНІ ВЕКТОРИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

О. С. ДОРОШ, доктор економічних наук, професор
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: dorosholgas@ukr.net

В. А. ФОМЕНКО, кандидат економічних наук, доцент
Одеський державний аграрний університет,
E-mail: ph.d.fomenko@gmail.com

Д. В. ТРЕТЯЧЕНКО, аспірант
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: tretyachenkodmytro@gmail.com

Анотація. З'ясовано, що наявність інституційних обмежень перешкоджає повною мірою використовувати потенціал земель сільськогосподарського призначення як повноцінну складову товарно-грошових відносин. З огляду на це, науково обгрунтовано доволі складну, багатоаспектну проблему умотивування залучення до розбудови ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення нових інститутів. Відповідно до цього, сформовано та виокремлено національні вектори впливу стосовно запровадження ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення в Україні, а саме: довіра до влади, стабільність фінансово-кредитних інститутів і незалежність судової гілки влади. Встановлено й доведено доцільність скасування мораторію на продаж зазначених ділянок після формування інститутів, для чого знадобиться певний відтинок часу, розрахований на кілька років.

Ключові слова: ринок земельних ділянок сільськогосподарського призначення, інститути, економіко-правове забезпечення, інституційне забезпечення, мораторій

Актуальність.

Система законів, нормативних документів і вимог, що зумовлюють поведінку всіх сторін під час укладання угод у процесі ринкового обміну, не що інше, як інституційна основа ринку земельних ділянок. Потребують змін інститути, оскільки обмеження повноважень носіїв права на землю негативно впливають як на можливість залучення довгострокових інвестицій в капіталізацію сільськогосподарських земель, так і на внутрішню конкуренцію ринку земельних ділянок на локальному рівні. Таким чином, зміна інститутів сприятиме захисту прав земельної власності у напрямі економічного піднесення локальних ринків та їх інтеграції в національний і, певною мірою, міжнародний обмін. Водночас, ринок земельних ділянок не може розглядатися як самодостатній механізм зростання національного багатства держави. Має відбутися зміна складових, що його формують, через трансформацію інституційних меж, в яких розвиваються та регулюються земельні відносини.

Зважаючи на те, що інститути нині не сформовано, скасовувати мораторій на продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення, які знадобляться для їх формування, найближчими роками недоцільно. Потребують також вирішення питання економіко-правового та інституційного забезпечення формування ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення в контексті реалізації європейського вектору розвитку України. Відповідно до цього, є потреба у виокремленні національних векторів для реалізації цього процесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Огляд наукових праць, у яких розглянуто дану проблему, є свідченням того, що запровадження ринку земельних ділянок в Україні нині є найбільш дискусійною проблемою, пов'язаною з відсутністю єдиної позиції серед багатьох учених, фахівців, громадських діячів щодо її розв'язання. На особливу увагу заслуговують праці А. Даниленка, Й. Дороша, В. Заяця, Ш. Ібатулліна, П. Кулиничка, Ю. Лупенка, А. Мартина, Л. Новаковського, Б. Пасхавера, А. Третьяка, М. Федорова та інших.

Складність ситуації стосовно започаткування ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення пов'язана з існуючими інституційними обмеженнями, які перешкоджають використанню повною мірою потенціалу сільськогосподарських земель як повноцінної складової товарно-грошових відносин.

Нормативна грошова оцінка земель України не перевищує 300 млрд дол. Ринкова вартість цих земель, за розрахунками Ш. Ібатулліна, становить близько 1,5 трлн дол. У цьому відношенні найбільш недооцінені земельні ділянки сільськогосподарського призначення: близько 40 млрд дол за нормативною грошовою оцінкою на противагу 225 млрд дол – за ринковою. Для прикладу, активи всієї банківської системи України сягають 48 млрд дол (проте у світовому вимірі це мізерні кошти). Доказом зазначеного є те, що один великий європейський банк володіє активами понад 2 трлн дол., а китайський – понад 4 трлн дол. З огляду на це, українські активи потребують докапіталізації, оскільки в іншому разі стануть неконкурентоспроможними [6].

Зважаючи на зазначене вище, потребує системного, наукового осмислення складна, багатоаспектна проблема умонтування в розбудову ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення нових інститутів.

Мета дослідження – вивчити проблемні аспекти економіко-правового та інституційного забезпечення розвитку ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення в Україні та сформувані національні вектори впливу для його запровадження.

Результати дослідження та їх обговорення.

Складні та суперечливі процеси трансформації відносин власності на землю, несформованість інститутів, негативне ставлення більшості українського суспільства до вільного обігу земельних ділянок сільськогосподарського призначення є тими важелями, які стримують наявний потенціал земель сільськогосподарського призначення в 42,72 млн га, із яких рілля становить 32,54 млн га, стати базисом для економічної, продовольчої та енергетичної безпеки України. Безсумнівно, альтернатива запровадженню ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення відсутня, оскільки його поетапне запровадження синхронізується зі Стратегією розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р. як одного з пріоритетних напрямів реформування аграрного сектору [9]. До того ж, тіньовий земельний ринок в Україні працює сам по собі й неконтрольований державою (відповідно діє також і тіньовий ринок орендних відносин).

Проте ініціатива запровадження обігу земельних ділянок сільськогосподарського призначення не зна-

йшла підтримки в суспільстві, про що свідчать результати опитування 66,9% представників аграрного бізнесу (малого та середнього) на Всеукраїнському земельному форумі в місті Києві 10 квітня 2019 року, організатором якого виступила ГС «Всеукраїнська Аграрна Рада». Аграрії зазначили, що неспроможні конкурувати з холдинговими компаніями, чиновниками та олігархами за умови запровадження ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення (до голосування долучилося 490 агропідприємств, які здійснюють господарську діяльність на землях загальною площею в 4,5 млн га) [5].

У ситуації, що склалася, слід сформувані і виокремити національні вектори найвагомшого впливу на запровадження ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення. По-перше, довіра до влади, яка прагне дійсного реформування (наявність механізмів, інструментів, норм, стандартів і правил; співучасть у всеукраїнських тематичних форумах тощо), по-друге, справедливість (незалежність судової гілки влади) і, по-третє, стабільність фінансово-кредитних інститутів.

У цьому відношенні запровадженню ринку земель сільськогосподарського призначення має передувати проведення тематичних форумів, круглих столів співучасниками яких стали б власники агрохолдингів, фермерських і особистих селянських господарств, власники земельних часток (паїв), науковці, аграрні асоціації, ОТГ, експерти, громадські організації, банкіри, юристи, що надасть реформі інклюзивного значення. Результати таких дискусій мають публікуватися для всеукраїнського обговорення, знайти підтримку біль-

шості жителів України з подальшим урахуванням їх при розробленні законопроекту «Про обіг земель сільськогосподарського призначення», який був би прийнятним для всіх зацікавлених у його запровадженні сторін.

До того ж, цей закон має містити дві складові: а) політичну; б) технічну. Це пов'язано з тим, що для запровадження ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення потрібні механізми, інструменти, норми, правила і стандарти, на основі яких формується відповідна інфраструктура (біржі, аукціони і т. ін.). Політична складова реалізується на підставі обраних принципів, а технічна – на підставі норм, правил і стандартів, які розроблюються з урахуванням цих принципів (їх дотримання є обов'язковою умовою). Їх обов'язковість доведемо на доволі простому прикладі: якщо власник земельної ділянки (паю) намагатиметься продавати її на власний розсуд, це призведе як до конфліктних ситуацій, так і порушить цілісність масивів земель сільськогосподарського призначення, що недовільно з економічного погляду.

Складність запровадження ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення підкреслюється неповноцінним наповненням Державного земельного кадастру геоінформаційною системою відомостей про всі його об'єкти. Відповідно до Закону України «Про Державний земельний кадастр», до таких об'єктів відносимо: 1) землі в межах державного кордону України; 2) землі в межах території адміністративно-територіальних одиниць; 3) обмеження у використанні земель; 4) земельна ділянка. На законодавчому рівні врегульовано, що відомості про об'єкти Державного земельного кадастру під

час внесення їх до Державного земельного кадастру мають відповідати існуючим характеристикам об'єктів у naturі (на місцевості), визначеним з точністю відповідно до державних стандартів, норм та правил, технічних регламентів [3].

Важливо відзначити, що несформованість меж населених пунктів суттєво впливає на наповненість відомостями цієї реєстраційної системи. За даними Державної служби з питань геодезії, картографії та кадастру (далі – Держгеокадастр), станом на 10 грудня 2018 року, в Україні налічується 28 670 населених пунктів (без урахування АР Крим), із яких встановлено межі в 21 529 (75,1%). Проте до Державного земельного кадастру внесені лише відомості про межі 1850 населених пунктів, що становить 16% від загалу [10, с. 6]. А зі створенням об'єднаних територіальних громад цей процес ускладнюється.

Не краща ситуація склалася із занесеною до Державного земельного кадастру інформацією, пов'язаною із земельними частками (паями) та обмеженнями у використанні земель. Згідно з даними Держгеокадастру, зареєстровано лише 75% зазначених ділянок і близько 10% стосовно обмежень у використанні земель. Наприклад, при купівлі земельної ділянки без зазначених обмежень у використанні земель потрапляємо в ситуацію, за якої в межах цієї ділянки проходитиме газопровід (таку ділянку можна засівати будь-якими культурами, але займатися садівництвом забороняється і т. ін.).

Отже, реєстраційна система є гарантом прав власності, що сприяє покращенню культури договірних відносин, що дає змогу підвищити ліквідність та вартість прав власно-

сті. А офіційне підтвердження ідентифікації об'єктів власності дозволяє розширити коло економічних активів. Невизначеність у питаннях ідентифікації форм і прав власності на земельні ділянки сільськогосподарського призначення негативно віддзеркалюється й під час прийняття рішень у судах.

До того ж, судова система в Україні потребує посилення якості й незалежності судочинства. Верховенство права, ефективне та незалежне правосуддя й довіра з боку громадськості до судів є ключовим моментом у сприянні запровадження ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

В Україні існує ризик зосередження значного земельного банку в руках агрохолдингів. Це пояснюється тим, що розмір земельного банку холдингів та їхня кількість в Україні з кожним роком зростає (з 2012 до 2017 року їх кількість зросла з 80 до 93, які оброблюють понад 10 тис га сільськогосподарських земель) і ця тенденція посилюється. Крім того, зріс загальний земельний банк агрохолдингів упродовж п'яти років із 5,6 млн га до 5,95 млн га (у 2017 р.), а збільшення сільськогосподарських угідь в користуванні цією категорією підприємств становить 6,3% [1].

У наукових колах існує думка, що діяльність агрохолдингів призводить певною мірою до негативних тенденцій у розвитку сільських територій, а саме: «... 1) концентрація земель і, як наслідок, – монополізація як ринку оренди земель, так і сільськогосподарської продукції; 2) поглинання з аграрного бізнесу традиційних для сільської місцевості та її інфраструктури форм ведення сільськогосподарського виробництва, фермерських господарств;

3) відбувається скорочення ринку праці внаслідок використання новітніх технологій, високопродуктивної техніки; 4) оскільки головний офіс агрохолдингів реєструється у великих містах, до місцевих бюджетів не надходять податкові та інші платежі, які б використовувалися для розвитку територіальних громад; 5) здебільшого ведеться монокультурне виробництво, що не супроводжується внесенням органічних добрив (тваринництвом практично не займаються); 6) погіршується стан сільськогосподарських угідь унаслідок ведення високоінтенсивного виснажливого землеробства» [2, с. 17].

Агрохолдинги у своїй діяльності мають дотримуватися законності, соціальної справедливості, не забуваючи про екологічну складову. І все ж таки фермерські господарства мають більший соціально-економічний ефект у сільських місцевостях, є свідомішими екологічно [8].

Отже, монополізація призводить до негативних наслідків, що, певною мірою сприятиме втраті великою частиною громадян права власності на землю. Це пояснюється тим, що існують світові тенденції, які застосовуватимуться й до України. Під час економічного піднесення кількість укладення угод із нерухомістю становить близько 10–12% від загальної кількості об'єктів, а під час економічного спаду знижується до 2–3%. Враховуючи те, що в Україні налічується близько 6 млн ділянок – земельних часток (паїв), то одночасно на продаж можуть пропонуватися близько 200 тис. таких ділянок (близько 3% від загальної кількості).

Стартова ціна продажу з урахуванням усіх ризиків може сягати 1000 доларів за гектар, і, як наслідок, їх вартість сягатиме 200 млн доларів США.

Такі гроші є тільки у вітчизняних агрохолдингів і зарубіжних фондів, які не байдужі до наших земель. На противагу, така кількість грошей у фермерів і дрібнотоварних виробників відсутня. Тому скуплять сільськогосподарські землі спекулянти з метою перепродажу (вкладені 200 млн доларів на старті, на виході потрібно перемножити на 3–5 разів). Водночас зазначимо, що вартість українських земель за потенціалом родючості має перевищувати суму в 10 тис доларів США за 1 га. Тільки при залученні іноземних інвестицій можливо досягнути таких цін на ринку на сьогодні, що неприпустимо, тому що за цих обставин бенефіціарами стануть іноземні фонди та кілька агрохолдингів в Україні [7].

Зазначене вище можна розглядати як неспростований доказ того, що для жителів сільської місцевості, які мають землю, працюють на ній, у разі виникнення потреби в її придбанні – має гарантуватися на законодавчому рівні абсолютне право для купівлі земель на підставі виплати, якщо держава може створювати спеціальні фонди для цього, або через взяття кредиту в банку, без застави землі (наявність страхових фондів, які страхують кредити) [5].

Вбачаємо за доцільне обмежити термін стосовно відчуження земельної ділянки сільськогосподарського призначення, наданої чи придбаної для ведення товарного сільськогосподарського виробництва або фермерського господарства не раніше двох років з моменту її набуття, за винятком таких випадків: а) відчуження з метою консолідації масивів земель сільськогосподарського призначення на підставі закону; б) звернення стягнення на земельну ділянку за рішенням суду; в) відчуження земельної ділянки особою,

якій земельна ділянка не може належати на праві власності, згідно зі статтею 145 Земельного Кодексу [4].

У випадку переходу права власності на земельну ділянку до особи, яка не може перебувати в її власності, за нормами чинного земельного законодавства підлягає відчуженню її власником упродовж року з моменту переходу такого права. За умови, якщо земельна ділянка цією особою упродовж встановленого терміну не відчужена – підлягає примусовому відчуженню за рішенням суду (на підставі заяви органу влади, що здійснює контроль за використанням та охороною земель). Незважаючи на це особа, до якої переходить право власності на земельну ділянку, проте не може її набути на праві власності, має право отримати її в оренду.

Важливо, щоб переважне право на придбання земельних ділянок сільськогосподарського призначення права приватної власності, наданих для ведення товарного сільськогосподарського виробництва чи фермерського господарства, належало: 1) членам сім'ї власника земельної ділянки; 2) власникам і користувачам суміжних земельних ділянок сільськогосподарського призначення, які використовують їх упродовж трьох останніх років; 3) фермерським господарствам, які знаходяться та зареєстровані у відповідних територіальних громадах.

Землі сільськогосподарського призначення державної, комунальної та приватної власності безсумнівно мають набувати у власність тільки громадяни України для ведення особистого селянського господарства (до 20 га) та фермерського господарства (до 200 га) без надання статусу юридичної особи, та які упродовж трьох останніх років є виробниками сіль-

ськогосподарської продукції, а їхні доходи від її реалізації за цей період становили понад 75 %.

Важливо передбачити заборону чи встановлення жорстких обмежень щодо зміни цільового призначення земельних ділянок (не раніше ніж через 5 років з моменту набуття власником права власності) для унеможливлення неконтрольованого переведення сільськогосподарських земель в іншу категорію їх функціонального призначення за винятком, якщо через природні процеси (заліснення, заболочування тощо) земельна ділянка стала малопродуктивною, яку недоцільно використовувати у сільськогосподарському виробництві.

Умовою купівлі земельної ділянки (земельних ділянок) сільськогосподарського призначення є наявність у особи, яка має намір купити земельні ділянки документа (документів), що підтверджують легальність набуття коштів, за рахунок яких планується придбати у власність землі сільськогосподарського призначення.

Необхідно відзначити, що ціна продажу земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що перебувають у приватній власності, не може бути нижчою від їх нормативної грошової оцінки. А ціна продажу земельної ділянки сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності не може бути нижчою за її експертну грошову оцінку, встановлену на час продажу відповідно до закону, крім земельних ділянок, проданих на земельних торгах. Продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності або прав на них (оренди, суперфіцію, емфітевзису) має відбуватися тільки на електронних земельних аукціонах, крім винятків, встановлених на зако-

нодавчому рівні (ст. 134 Земельного кодексу України) [4].

Важливим вектором запровадження ефективного ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення в Україні має стати злагоджена робота спеціалізованої фінансово-кредитної установи – Аграрного банку України та його підрозділів у регіонах, які сприятимуть руху коштів і застави майнових прав із метою отримання кредитів (до 3%) сільськогосподарськими товаровиробниками.

Висновки і перспективи.

Безсистемність у проведенні суспільно-політичних трансформацій у межах національної економічної системи впродовж останніх років в Україні негативно вплинула на економіко-правове та інституційне підґрунтя для запровадження ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення. У цьому відношенні тільки завдяки співпраці науковців, професійних вітчизняних і міжнародних експертів, економістів і громадськості упродовж найближчих років можна досягти позитивних результатів.

Безсумнівно, альтернатива запровадженню ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення відсутня. Тому, на наше переконання, необхідно реалізувати національні вектори впливу на запровадження ринку земельних ділянок сільськогосподарського призначення, а саме: 1) довіра до влади, яка прагне дійсного реформування (наявність механізмів, інструментів, норм, стандартів і правил; співучасть у всеукраїнських тематичних форумах); 2) справедливість (незалежність судової гілки влади); 3) стабільність фінансово-кредитних інститутів.

Список використаних джерел

1. Агрохолдинги сконцентрували третину земель сільгосп підприємств // *Економічна правда* – 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/news/2018/06/15/637812/>
2. Дорош О. С. Роль соціально-економічної й інституційної складових у формуванні й функціонуванні агрохолдингів в Україні / О. С. Дорош, І. П. Купріяничук // *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*. – № 3. – 2016. – С. 12–19.
3. Про Державний земельний кадастр : закон України // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#n369>
4. Земельний кодекс України // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
5. Земельні новини // *Земельний вісник України* – 2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zemvisnuk.com.ua/page/news1>
6. Ібатуллін Ш. Нормативна грошова оцінка земель України – 2019. – [Електронний ресурс] / Ш. Ібатуллін. – Режим доступу : <https://www.facebook.com/shamil.ibatullin.5/posts/641325006312892>
7. Луцкий А. Если землю в Украине скупят четыре-пять агрохолдингов, это будет новое крепостное право / А. Луцкий // *Земельний вісник України* – 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zemvisnuk.com.ua/page/sv-zh-publ-kats-zm-6>
8. Розмір земельного банку агрохолдингів та їхня кількість в Україні щороку зростають // *Пропозиція* – 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://propozitsiya.com/ua/rozmir-zemel'nogo-banku-agroholdyngiv-ta-yihnya-kilkist-v-ukrayini-shchoroku-zrostayut>

9. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року // *Міністерство аграрної політики та продовольства України* – 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/7644>
10. Сучасні технології та земельна галузь: чого чекати? // *Землепорядний вісник*. – № 3. – 2019. – С. 2–8.

References

1. Ekonomichna pravda (2018). Agroholdings concentrated one third of agricultural enterprises lands. Available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/06/15/637812/>.
2. Dorosh, O. S., Kupriianchuk, I. P. (2016). Rol sotsialno-ekonomichnoii i instytutsiinoii skladovykh u formuvanni i funktsionuvanni ahroholdyngiv v Ukraini [The role of socio-economic and institutional components in the formation and functioning of agroholdings in Ukraine. Land management], cadastre and land monitoring, 3, 12–19.
3. Law of Ukraine "On State Land Cadastre" (2011). Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#n369>.
4. The Land Code of Ukraine (2001). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
5. Land news (2019). Land Bulletin of Ukraine. Available at: <http://zemvisnuk.com.ua/page/news1>.
6. Ibatullin, Sh. (2019). Normative monetary valuation of Ukrainian lands. Available at: <https://www.facebook.com/shamil.ibatullin.5/posts/641325006312892>.
7. Lutskiy, A. (2018). Esli zemly v Ukraine skupyat 4-5 agroholdingov, eto budet novoe krepostnoe pravo [If 4–5 agroholdings buy land in Ukraine, it will be a new serfdom]. Land Bulletin of Ukraine. Available at: <http://zemvisnuk.com.ua/page/sv-zh-publ-kats-zm-6>.

8. Propozytzia (2017). Rozmir zemelnoho banku ahrokhodyniv ta ikhnia kilkist v Ukraini schoroku zrostaiut [The size of the land bank of agrohholdings and their number in Ukraine are increasing each year]. Available at: <https://propozitsiya.com/ua/rozmir-zemelnogo-banku-agroholdyngiv-ta-yihnya-kilkist-v-ukrayini-shchoroku-zrostayut>.
9. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine (2013). Stratehiia rozvytku ahrarynoho sektoru ekonomiky na period do 2020 roku [Strategy for the development of the agrarian sector of the economy for the period up to 2020]. Available at: <http://minagro.gov.ua/node/7644>.
10. Modern technologies and land: what to expect? (2019). Zemlevporiadnyi visnyk, 3, 2–8.

O. Dorosh, V. Fomenko, D. Tretiachenko
NATIONAL VECTORS OF THE IMPLEMENTATION OF AGRICULTURAL LAND PLOTS MARKET IN UKRAINE

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.06>

Abstract. *It is revealed that the presence of institutional constraints precludes the full use of the potential of agricultural lands as a complete component of commodity-money relations. In view of this, the rather complicated, multifaceted problem of new institutes installation in the development of agricultural land plots market is scientifically substantiated. In this correspondence, the national vectors of influence on the introduction of the market of agricultural land plots in Ukraine have been formed and singled out, namely: trust in the authorities, stability of financial and credit institutions and the independence of the judicial branch of power. It is proved that the cancellation the moratorium on the sale of these land plots will be expedience only after*

the formation of institutes, which will require a certain time interval of several years.

Keywords: *market of agricultural land plots, institutes, economic and legal support, institutional support, moratorium*

**O. С. Дорош, В. А. Фоменко,
Д. В. Третьяченко**

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ВЕКТОРЫ ВВЕДЕНИЯ РЫНКА ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО НАЗНАЧЕНИЯ В УКРАИНЕ

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.06>

Аннотация. *Установлено, что наличие институциональных ограничений препятствует в полной мере использованию потенциала земель сельскохозяйственного назначения как полноценной составляющей товарно-денежных отношений. Учитывая это, научно обоснована довольно сложная, многоаспектная проблема встраивания в развитие рынка земельных участков сельскохозяйственного назначения новых институтов. В этом контексте сформированы и выделены национальные векторы влияния относительно введения рынка земельных участков сельскохозяйственного назначения в Украине, а именно: доверие к власти, стабильность финансово-кредитных институтов и независимость судебной ветви власти. Установлена и доказана целесообразность отмены моратория на продажу указанных участков после формирования институтов, для чего понадобится определенный отрезок времени, рассчитанный на несколько лет.*

Ключевые слова: *рынок земельных участков сельскохозяйственного назначения, институты, экономико-правовое обеспечение, институциональное обеспечение, мораторий*

LAND MANAGEMENT EDUCATION OF UKRAINE IN CONDITIONS OF EUROINTEGRATION

O. DREBOT, Ph. D. in Agriculture,

O. ZUBOVA

O. LUKIANENKO

Zhytomyr National Agroecological University

O. KRASNOLUTSKY, Ph.D. in Economics

The State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre

E-mail: odrebotznau@gmail.com

Abstract. *The article deals with current problems of Eurointegration process in the field of land management education. The need for changes in the field of higher education in the process of teaching disciplines of land management specialities is proved, taking into account the importance of raising students' knowledge level to develop a consciousness of the European values unity and provide future employment, including the European labor market. The purpose of the article is to develop approaches and principles of educational process, as well as the activities of higher educational institutions in general in order to increase the level of students' knowledge and develop essential professional skills and social involvement in European processes in the field of land management.*

A method of scientific analysis, synthesis and generalization of current national and European approaches to teaching land management disciplines to students is used in the article. As a result of the research it was established that a comprehensive approach should be applied to teaching discipline. It includes introduction of new disciplines or subjects on European principles of land management into educational process; conducting scientific research in this area; cooperation with other educational institutions, and representatives of the StateGeoCadastre bodies, land management organizations; as well as free dissemination of scientific research. The material presented in this article is the foundation for organizing and improving the educational process in the field of land management education.

Keywords. *European integration and education, land management education, land management*

Relevance.

In the framework of European integration an important condition for Ukraine is training of high-quality specialists able to prove their proficiency and be in demand both on the national and European labor markets. For this purpose an important task is to develop students' consciousness as to the need and opportunity of every person seeking education not only to be involved into the problems of European society, but also to participate in solving these problems. In land management sphere land relations in Ukraine are very far from the principles and methods of land management in the EU countries. Therefore, it is important to develop and disseminate new knowledge to improve national approaches to land use.

Providing such knowledge and skills to future specialists allows to increase the level of professional training in the field of land management, gives the opportunity to get job, including in the EU countries, to be involved in European problems, and become the part of European society.

The purpose of the article is to form approaches and principles for improving educational process of higher educational institutions, raising the level of knowledge and skills of students of land management field in order to develop their consciousness as to public involvement in European values and successful employment.

Research methods.

To study the principles and approaches to the educational process in the context of European integration of Ukraine the theoretical methods of research have been used. In particular,

current approaches to teaching disciplines to land management students as well as the disciplines of the leading European universities have been analyzed. The analyzed components related to the classes and activities of higher educational institutions in general are combined to develop a national strategy to raise the level of students' knowledge in the field of land management education.

Analysis of recent research and publications.

Issues of education in Ukraine are topical in the context of European integration. Under such conditions, a number of scholars argue that the national educational process can not be separated from the European one; there is a need to study land relations of the EU in the process of teaching the disciplines on the speciality. Principles which should be the base of educational programs are a prerequisite for achieving competitiveness on the global labor market and should create conditions for involving the students into the world educational process, increasing their mobility, and broadening their outlook [1, 2, 3].

Scientists are inclined to the unanimous opinion that the country's development is impossible without taking into account global trends and universal values [4, 5, 6]. Modern training of land managers should include partnership between the university and the community: cooperation with industry, government, and society [7, 8]. It is also essential to introduce into the educational process a holistic multidisciplinary approach to the management of natural resources to ensure the sustainable development of ecosystems [9, 10, 11, 12]. The problem of increasing diversity in land use still remains topical [13].

Results of the research and their discussion.

The goal set has been achieved under combination of several stages and fulfillment of a number of conditions. First of all, such task requires increasing the teachers' awareness of the events within the European Union via studying all scientific publications of European scientists disseminated via digital technologies, as well as regulatory requirements of legislative documents in the field of land management, and a detailed understanding of the processes of state land management. The problems of rational land use, consideration of the natural features of landscapes under their land management, functioning of sustainable lands, preservation of biodiversity, and the peculiarities of land use under conditions of climate change still remain relevant in European society.

The decision of such tasks takes place at the state level, as evidenced by the established laws and regulatory requirements in the fields of ecology and management of agricultural lands. The ideas of sustainable development of agricultural lands are promoted and implemented due to the laws and programs of support of farms. The process of improving the skills of teachers in the field of land management involves studying the conditions for sustainable development, minimizing the negative effects of anthropogenic interference in natural processes by linking the territorial-resource, production and natural aspects in the process of modern farms functioning. Its base is the study, implementation, approbation and dissemination of legislative and scientific approaches to land use, land policy, land use standards and successful management in the EU countries. The introduction into the

educational process of topics related to the development of land-use approaches based on the European model is extremely relevant. There is a lack of effective state management of land use in Ukraine, which leads to deterioration of its condition, while also there is a need to develop new strategic approaches to land management. Under such conditions training of skilled professionals is required in the field.

In order to improve the skills and training of specialists experienced in solving such problems, there is a need to improve the educational process of higher education institutions including new disciplines in curricula, or introducing new topics within the disciplines which are already taught. Consequently, the task of new subjects or disciplines is to broaden students' horizons and acquire new knowledge close to the problems of the European society. To give land management classes it is important to select not only the direction of the discipline, but also to develop new approaches to teaching.

Business games, debates, seminars, as well as comprehensive teaching approach will help to improve the quality of the teaching process and increase interest to the material of the new discipline. Introduction of new disciplines in the educational process does not mean to adopt curricula of the EU universities. It means the combination of the topics already taught with the latest trends in the field of land management, which will enable to disseminate as many European techniques in the nature preservation theories as possible, make aware of the need to develop knowledge of the European land use model.

While studying the land management disciplines, it is important to combine the topics related to land management, orga-

nization of the territory, the application of advanced digital technologies, land monitoring to find effective land management solutions (Tab. 1). Given that approximately 70% of Ukraine's lands belong to agriculture, the actual topic is the study of standards for using such lands, the involvement of the EU scientists in working out the strategy for the development of sustainable agro-landscapes lands; biodiversity preservation under agricultural production; the development of geoinformational technologies and remote land sounding; and their application in agro-landscapes land management. Changes in agro-ecosystems in the large area sooner or later will lead to negative changes in surrounding areas outside the national territory.

Therefore teaching new knowledge to students will help them to better adjust in the professional field of this area within the EU. The dissemination of knowledge of progressive European approaches in the field of land management, land use, nature preservation will help to create standards and methods to use agricultural landscapes, train specialists who will be in demand in the European labor market. It is important to develop thrifty attitude towards nature in students while mastering disciplines of land management speciality. For this purpose, it is necessary to study the achievements of the scientists of the European community, and apply European methods of rational land use. The spread of European knowledge in this direction is an integral part of the process of European doctrine integration into Ukraine.

While mastering disciplines, it is also important to use active teaching methods which allow to closer communicate between the students of the groups and the teacher, as well as to test the theoretical material more quickly and effective-

ly, using as many examples and current models of agricultural land use within the European experience as possible. Among the active methods, a method of situational research is suggested. It enables the natural combination of theory and practice, the opportunity to develop professional skills, the organization of knowledge based on past experience supported by theory. This method will allow to test the model of European land use experience within national agro-landscapes. The method of individual research is also essential. It involves application and implementation of the latest European approaches to land use, which includes simulating of certain processes and selection of the most effective solutions for sustainable areas.

The method uses elements of land use planning based on a scientific approach. It is interesting to carry out group and individual students' projects, which enables students to apply theoretical knowledge in practice, to learn how to assess and compare the suggestions of the participants of the training project, and assess the level of their own knowledge and their own skills. An important stage is the discussion of the results of the project implementation and the tasks set during the classes. It is possible to use role-playing games for better understanding the material as to the development of land policy and the process of organizing the territories functioning.

One of the measures that will improve the teaching process and skills development of land management students is cooperation with production structures. The system of such structures is quite widespread in Ukraine. Land management organizations develop various types of land management documentation and are most familiar with modern land policy innovations, have appropriate equipment

**Analysis of the Master’s programs of land management direction
of the leading European universities**

Country/ University	Course name	Main modules	Course content overview
1	3	4	5
UK/ Bangor University	Conservation and Land Management	Agriculture & the environment Conservation science Natural Resource Management Botanical Ecology & Ecosystem	A sustainable use of the countryside. It examines habitats, wildlife, landscapes, and the natural and human factors influencing them. The integrated land use approach. Economic activities management of farming and forestry in an environmentally acceptable way.
UK/ Cranfield University	Land Reclamation and Restoration	Landscape Ecology Soil Engineering, Contaminant and Nutrient Management Ecological Restoration Soil Erosion Control: Principles and Practices Soil Systems GIS Fundamentals	Ways, methods, stages and procedure for the damaged land restoration. Soil Properties. Soil erosion processes. Possibilities and functions of geographic information systems on land restoration.
UK/ University of Exeter	Surveying and Land and Environmental Management	Soil and Water Contamination Advanced Surveying Project Management GIS and Law for Surveyors Land Management Land Surveying	All surveying activities concerned field measuring and office recording information. All types of surveying activities. Conducting field measurements and their office processing. Water- and land resources- ecology. Use of GIS in the field of geodesy and land management.
UK/ Harper Adams University	Rural Estate and Land Management	Land Tenure Systems Research and Information Skills Rural Asset Valuation Rural Estate Taxation and Planning	Practice training in a diverse range of agricultural and rural sector work. This can include providing advice to owners, landlords and tenants on the value of their assets, tenancy matters, sale and purchase, taxation, compulsory purchase, auctioneering, conservation matters and farm business management.
Germany/ Technical University of Munich	Land Management and Land Tenure	Land management Land tenure systems and land economics Photogrammetry, Remote Sensing and Positioning Cartography, GIS Environmental risk management Land policy, land governance and land conflicts management	Interdisciplinary approaches to land management and land tenure in an international context. Theoretical and practical background for future experts in all processes of land use field.
Denmark/ Aalborg University	Surveying, Planning and Land Management	Land Development And Property Law Spatial Development And Planning Professional Development	Spatial development, governance and land administration systems. the development and implementation of land-use related policies and regulation, as well as specific land management strategies and spatial plans in both urban and rural areas.

1	3	4	5
Germany/ Technical University of Munich	Sustainable Resource Management	Environmental Economics and Policy Management and Protection of Forest Ecosystems Wildlife and Protected Area Management Landscape Management Agricultural Land-Use	Taking into consideration social, economic and ecological dimensions of environment protection. Conveying of suitable analysis- and management- methods. Soils and Soil Management
Sweden/ Stockholm University	Landscape Ecology	Landscape Ecology - Theory and Design Applied Remote Sensing, and GIS for Landscape Analysis Applied Aerial Photographic Techniques for Landscape Analysis	Research in applied historical ecology, landscape analysis and resource with Remote Sensing, and GIS application. Ecology and restoration and management of both terrestrial and marine environments.
Poland/ Warsaw University of Life Sciences	Environmental Engineering	Spatial planning Environmental management Proecological technologies Environmental monitoring and information systems Soil physics and hydrology Advanced meteorology Water reservoirs, Land and water development	Development of sustainable and technically effective solutions to land and water resources management. An application of the Information Systems in the operational management and environmental monitoring, planning the territory.

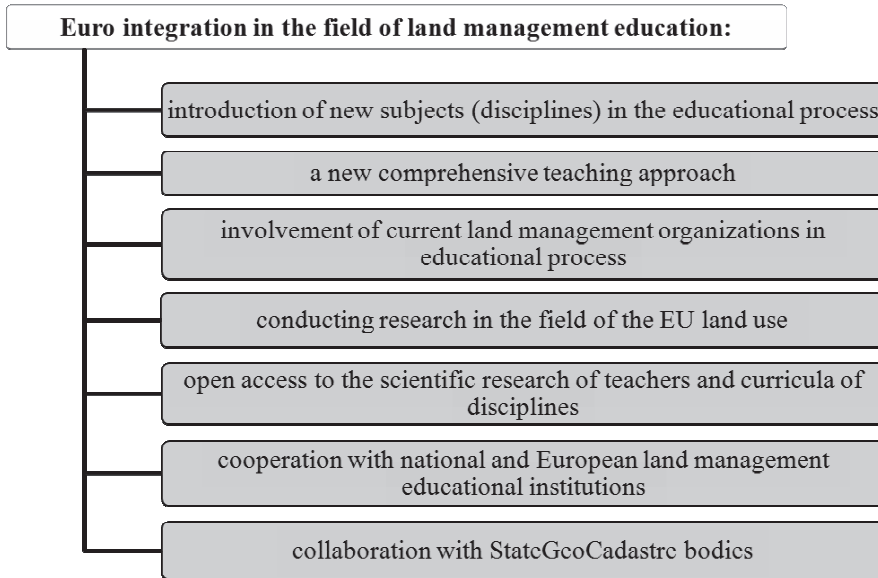
for land management works. Therefore, the combination of educational topics of disciplines aimed at studying the methods of land management of the EU with industrial relations will enable to support the practical training of students, to analyze the implementation of land policy requirements in land use and compare the national and European principles of land management.

An integral part of the educational process of higher educational institutions in the context of European integration should be scientific research aimed at studying European principles of land management. Modern direction of all scientific and social European processes concerns the unification of European values and the increase of their target audience. In the field of land management the development of land policy is emphasized taking into account environmental indicators of land use. The study of European policy in the field of nature management will help to implement the most

effective methods of land management decisions in the production conditions of the land management sector in Ukraine.

Further research based on the study of current scientific developments, and especially on approaches to land use, will also create the base for the implementation of advanced European ideas of rational land use in making political decisions in agrarian sector of Ukraine.

The university's activity aimed at cooperation with other educational institutions enhances, summarizes and unites the level of knowledge, allows us to work out a unified strategy for teaching disciplines and stresses current major issues of the entire European society. Cooperation with representatives of the state and local government, public organizations will allow to join the European values and apply advanced methods at the level of development of law-making documents concerning the use of land. The most effective method of cooperation is to hold conferences and roundtables. Scientific

The process of European integration in the field of land management education

materials of teachers based on new European knowledge, and directed to representatives of the StateGeoCadastrе bodies should be of a recommendatory nature; defining the main European approaches to land use and management of territories, and including the EU land use standards. For successful cooperation, the necessary precondition is the free access to educational programs of disciplines, texts of scientific works of teachers. The dissemination of the European knowledge and principles will enable students to apply their professional skills in the future, to enter a new level of professional life, to be a part of the European community.

Conclusions and perspectives.

Educational programs of land management profile in European leading universities include various disciplines relating to expertise of landscape processes, agriculture, ecology, land law,

land management, land planning, geodesy and cartography. For appropriate learning-level of national education students within land management specialities, a comprehensive approach is needed in the educational process and activities of the university in general. It will facilitate the successful employment of future graduates, both in Ukraine and abroad. The aim in this case must be the basic principle – the new knowledge formation that help students to develop and implement the most up-to-date methods of successful operation of the land management service in Ukrainian educational institutions, as well as enable them to be involved in the problems of the European community. European integration in the field of land management involves a range of activities and includes a huge target audience.

The set of measures is based on new methods of educational process of land

managers. Among them is the introduction of new topics and disciplines which study approaches to land use in the EU, application of the most effective methods of giving classes, conducting research based on the study of European principles of land management, dialogue with other educational institutions, land management organizations, representatives of the StateGeoCadastre bodies, dissemination of the results of scientific research and new educational programs of disciplines.

References

1. Azhazha, M. A. (2018). Napriamy derzhavnoho upravlinnia modernizatsiieiu osvity v konteksti yevrointehratsii Ukrainy. [Directions of state management of education modernization in the context of European integration of Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 8, 94–99.
2. Voloshchuk, M. (2018). Antropohenna evoliutsiia zemlekorystuvannia zakhidnoho rehionu Ukrainy [Anthropogenic evolution of land use of the western region of Ukraine]. *Ahrarna nauka ta osvita v umovakh yevrointehratsii: zbirnyknaukovykh prats mizhnar. nauk.–prakt. konf. Ch.1. (20–22 bereznia 2018 r., m. Kam'ianets-Podilskyi)*. Ternopil: Krok, 19–21.
3. Semenchuk, I. M., & Sklyaruk, T. I. (2017). Upravlinnia zemelnymy resursamy v umovakh yevrointehratsii [Land management in the context of European integration]. *Ahrosvit*, № 3, 18–23.
4. Andrushchenko, T. V. (2015). Natsionalne ta zahal'noliudske yak dominantni tsinnosti suchasnoi osvitnoi polityky (ievropeiskyi kontekst). [National and universal as the dominant values of modern educational policy (European context)] *Multyversum. Filosofskiyi almanakh*, 9–10, 117–134.
5. Komisarov, V. F., & Kovalova, L. P. (2013). Problemy ta perspektyvy osvitnoi yevrointehratsii Ukrainy. [Problems and perspectives of educational eurointegration of Ukraine] *Vseuk. nauk. – prakt. konf. «Naukovo–metodychni pidkhody do vykladannia upravlynskykh dystsyplin v konteksti vymoh rynku pratsi» 11–12 kvitniia 2013 r.*, 46–49.
6. Adomßent, M., Fischer, D., Godemann, J., Herzig, C., Otte, I., Rieckmann, M., & Timm, J. (2014). Emerging areas in research on higher education for sustainable development-management education, sustainable consumption and perspectives from Central and Eastern Europe. *Journal of Cleaner Production*, 62, 1–7. doi: /10.1016/j.jclepro.2013.09.045. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652613006586>.
7. Frank, A. I., & Silver, C. (2018). Envisioning the Future of Planning and Planning Education. (pp. 235–250). In Cham (ed.), *Urban Planning Education*. Springer International Publishing. doi: 10.1007/978-3-319-55967-4_16 . Available at: https://www.researchgate.net/publication/318163177_Envisioning_the_Future_of_Planning_and_Planning_Education.
8. Wezel, A., Goette, J., Lagneaux, E., Passuello, G., Reisman, E., Rodier, C., & Turpin, G. (2018). Agroecology in Europe: Research, education, collective action networks, and alternative food systems. *Sustainability*, 10(4), 1214–1232. doi: 10.3390/su10041214. Available at: <https://www.mdpi.com/2071-1050/10/4/1214>.
9. Nölting, B., & Mann, C. (2018). Governance strategy for sustainable land management and water reuse: Challenges for transdisciplinary research. *Sustainable Development*, 26(6), 691–700. doi: /10.1002/sd.1739. Available at: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/sd.1739>.
10. García-Martin, M., Bieling, C., Hart, A., & Plieninger, T. (2016). Integrated landscape initiatives in Europe: multi-sector collaboration in multi-functional landscapes. *Land Use Policy*, 58, 43–53. doi: 10.1016/j.

- landusepol.2016.07.001. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0264837715301976>.
11. Budziak, O. S., Budzyak, V. M. (2018). Ekologizatsiia zemlekorystuvannia v konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv. [Ecologization of land use in the context of European integration processes] Investytsii: praktyka ta dosvid, 11, 6–11.
12. Yasinetska, I. A. (2016). Mozhlyvosti zastosuvannia mizhnarodnoho dosvidu upravlinnia zemelnymy resursamy v Ukraini. [Possibilities of applying international experience of land resources management in Ukraine]. Mykolaivskiy natsionalnyi universytet imeni V. O. Sukhomlynskoho, № 12, 188–192.
13. Hochkirch, A., Schmitt, T., Beninde, J., Hiery, M., Kinitz, T., Kirschev, J., Matenaar, D., Rohde, K., Stoefer, A., Wagner, N., Zink, A., Lötters, S., Veith, M. and Proells, A. (2013), Europe

У статті використано метод наукового аналізу, синтезу і узагальнення існуючих національних та європейських підходів викладання дисциплін для студентів землепорядного профілю. У результаті досліджень встановлено, що необхідно застосовувати комплексний підхід при викладанні дисциплін, який включає: введення нових дисциплін, або тем, у навчальний процес, що вивчають європейські принципи ведення землеустрою; проведення наукових досліджень у цьому напрямі; співпраця з іншими навчальними закладами, представниками органів Держгеокадастру, землепорядними організаціями; а також вільне поширення наукових досліджень. Викладений у статті матеріал є підґрунтям побудови та вдосконалення навчального процесу землепорядної освіти.

Ключові слова: євроінтеграція та освіта, землепорядна освіта, землеустрій

**О. В. Дребот, О. В. Зубова,
О. П. Лук'яненко, О. В. Краснолуцький**
ЗЕМЛЕВПОРЯДНА ОСВІТА УКРАЇНИ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ
[https://doi.org/10.31548/
zemleustriy2019.01.07](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.07)

Анотація. Розглянуто актуальні проблеми процесу євроінтеграції у сфері землепорядної освіти. Доведено необхідність змін у сфері вищої освіти при викладанні дисциплін землепорядних спеціальностей з огляду на важливість підвищення рівня знань студентів для формування свідомості єдності європейських цінностей та забезпечення працевлаштування, у тому числі на європейському ринку праці. Метою дослідження є формування підходів та принципів ведення навчального процесу, діяльності вищих навчальних закладів загалом для підвищення рівня знань студентів та формування необхідних професійних навичок і соціальної причетності до європейських процесів у сфері землеустрою.

**О. В. Дребот, О. В. Зубова,
О. П. Лук'яненко, О. В. Краснолуцький**
ЗЕМЛЕУСТРОИТЕЛЬНОЕ ОБРАЗОВА-
НИЕ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕ-
ГРАЦИИ
[https://doi.org/10.31548/
zemleustriy2019.01.07](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.07)

Аннотация. Рассмотрены актуальные проблемы евроинтеграции в сфере землеустроительного образования. Доказана необходимость изменений в сфере высшего образования при преподавании дисциплин землеустроительных специальностей, учитывая важность повышения уровня знаний студентов для формирования сознания единства европейских ценностей и обеспечения трудоустройства, в том числе на европейском рынке труда. Целью исследования является формирование подходов и принципов ведения учебного процесса, деятельности высших учебных заведений в целом для повышения уровня знаний студентов и форми-

рование необходимых профессиональных навыков и социальной причастности к европейским процессам в сфере землеустройства.

В статье использован метод научного анализа, синтеза и обобщения существующих национальных и европейских подходов преподавания дисциплин для студентов землеустроительного профиля. В результате исследований установлено, что необходимо применять комплексный подход при преподавании дисциплин, который включает: введение новых дисциплин, или тем, в учебный процесс, изучение европейских принципов ве-

дения землеустройства; проведение научных исследований в этом направлении; сотрудничество с другими учебными заведениями, представителями исполнительных органов государственной землеустроительной службы, землеустроительными организациями; а также свободное распространение научных исследований. Изложенный в статье материал является основой построения и совершенствования учебного процесса землеустроительного образования.

Ключевые слова: евроинтеграция и образование, землеустроительное образование, землеустройство

ЗЕМЛЕВПОРЯДНЕ ВИРОБНИЦТВО

УДК 711.522-024.526

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.08>

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВСТАНОВЛЕННЯ (ЗМІНИ) МЕЖ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ

О. С. ДОРОШ, доктор економічних наук, професор

E-mail: dorosholgas@ukr.net

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Ш. І. ІБАТУЛЛІН, доктор економічних наук, професор,

член-кореспондент НААН

E-mail: shamilibatullin@gmail.com

Є. А. ТАРНОПОЛЬСЬКИЙ, кандидат технічних наук, доцент

E-mail: zeka0037@gmail.com

Р. А. ХАРИТОНЕНКО, кандидат економічних наук

E-mail: kharytonenkor@gmail.com

Інститут землекористування Національної академії аграрних наук України

Анотація. З метою встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць, на прикладі села Мала Вільшанка Білоцерківського району Київської області проведено передпроектні дослідження, а саме: проаналізовано матеріали генерального плану, проект формування меж сільської ради та встановлення її меж, наявну картографічну і топографічну основи, дані державного земельного кадастру, земельно-облікові дані.

До того ж, було проведено рекогносцироване обстеження території сільської ради в зоні існуючої та проектної межі (визначеної генеральним планом) зазначеного сільського населеного пункту. Встановлено, що значна частина проектної межі за генеральним планом ділить сформовані земельні ділянки землевласників і землекористувачів, контури угідь, сприяє утворенню анклавів і, відповідно до законодавства, у разі затвердження такої межі буде вимагати поділу таких ділянок.

Обґрунтовано потребу в поєднанні містобудівної документації (генерального плану) із землепорядною (проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних утворень) в єдину систему просторового (територіального) планування для створення ефективного інструменту у розв'язанні проблем, пов'язаних із формуванням та встановленням меж.

Ключові слова: проект землеустрою, встановлення меж, зміна меж, межа населеного пункту, адміністративно-територіальна одиниця, генеральний план, просторове планування

Актуальність.

Загальновідомо, що базисом для встановлення та зміни меж адміністративно-територіальних одиниць є містобудівна та землевпорядна документація. Генеральним планом як видом містобудівної документації передбачається вирішення питань стосовно планування та благоустрою населених пунктів для розміщення будівель, транспортних комунікацій, інженерних мереж, побутового та господарського обслуговування територій, а також безпечного проживання населення.

Згідно зі статтею 173 Земельного кодексу України, на землеустрій покладається завдання встановлення та зміни меж адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням генеральних планів населених пунктів [1]. Саме проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних утворень є видом землевпорядної документації якою передбачається створення повноцінного життєвого середовища та створення сприятливих умов для їх територіального розвитку, забезпечення ефективного використання потенціалу територій зі збереженням їх природних ландшафтів та історико-культурної цінності, з урахуванням інтересів власників земельних ділянок, землекористувачів, у тому числі орендарів, і затвердженій містобудівної документації [2].

Проект землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць здійснюється з метою ефективного управління природно-ресурсним потенціалом територій, розмежування земель державної та комунальної власності.

Під час проектування нових меж населеного пункту, передбачених ге-

неральним планом, як правило, з'являється розбіжність між проектною межею та межею, запроєктованою з урахуванням меж земельних ділянок землевласників і землекористувачів, контурів угідь, наявних обмежень (що визначають певний режим використання земель), що надалі буде впливати на правовий режим території, раціональне використання земельних ресурсів та сталий розвиток територій в умовах можливого конфлікту інтересів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Щодо питання встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць, дослідження вітчизняних науковців були переважно спрямовані на розроблення методичних підходів стосовно встановлення (зміни) меж населених пунктів та розкриття теоретичних аспектів у цьому напрямі досліджень. Із започаткуванням реформи децентралізації в Україні (формування об'єднаних територіальних громад), запровадженням територіального (просторового) планування дана проблематика потребує нових наукових досліджень та їх апробації на практиці.

Результати дослідження та їх обговорення.

Об'єктом дослідження є встановлення (зміни) меж с. Мала Вільшанка Маловільшанської сільської ради Білоцерківського району Київської області. Даний населений пункт є центром Маловільшанської сільської ради, який розташований за 16 км на південь від районного центру м. Біла Церква та за 95 км від обласного центру – м. Києва.

Найближчим територіальним сусідом із півночі є м. Біла Церква, зі сходу – с. Бикова Гребля та с. Черкас, з півдня – с. Сорочотяги та с. Коржівка та с. Бакали на заході. На підставі даних сільської ради станом на 01.01.2017 року на території с. Мала Вільшанка проживає 1742 жителі. Відповідно до потреб територіальної громади с. Мала Вільшанка, ТОВ «ПРОЕКТГЕНПЛАН» розробило генеральний план, який передбачав організацію території щодо розвитку населеного пункту та приєднання існуючих виробничих підприємств. На першому етапі розроблення проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) межі адміністративно-територіальних одиниць проводилися підготовчі роботи, які передбачали: наукове обґрунтування, збір, систематизацію та аналіз вихідних даних, переведення картографічних, планових матеріалів та даних в електронний вигляд, формування можливих варіантів межі населеного пункту, виконання уточнюючих геодезичних вимірів.

Проаналізувавши проект формування меж сільської ради та встановлення меж Маловільшанської сільської ради, розроблений Київським відділенням Інституту землеустрою та експлікацію земельних угідь, було встановлено, що площа Маловільшанської сільської ради, станом на 01.01.1993 року, становила 4050,6 га, з них під населеними пунктами 516,2 га. Площа с. Мала Вільшанка становила 346,5 га, а разом із площею «робітничого поселення» – 388,3 га. Відповідно до затвердженої форми державної статистичної звітності земельних ресурсів (форми № 6-зем), станом на 01.01.2018 року, існуюча площа земель у межах населених пунктів Маловільшанської сільської ради Білоцерківського району Київської області (с. Мала Вільшанка та

с. Бакали) становить 516,5 га. Враховуючи матеріали державної статистичної звітності, площа села Мала Вільшанка становить 388,3 га.

Аналіз матеріалів генерального плану свідчить, що майже 80% від існуючої території населеного пункту забудовано об'єктами житлової, громадської забудови та транспортної інфраструктури. За існуючою структурою використання земельних ресурсів можна констатувати, що можливість для розвитку населеного пункту в наявних межах обмежена. Тому для забезпечення розвитку населеного пункту генеральним планом передбачені додаткові території. Планувальна організація території с. Мала Вільшанка розроблена з урахуванням потреб розвитку територіальної громади. Таким чином, за генеральним планом територія с. Мала Вільшанка збільшиться на 606,0 га і становитиме 994,3 га.

При проведенні рекогносцировано-го обстеження існуючої та проектної межі с. Мала Вільшанка, передбаченої генеральним планом, було встановлено невідповідності меж об'єктів ситуації (автодорога, ліс, вулично-дорожня мережа, межі забудованих ділянок, паркани господарських дворів, контури елементів рельєфу) (позначка на рис. 1 «1,5»). Також було встановлено невідповідність проектної межі, запропонованої генеральним планом, до меж ділянок, зареєстрованих в Державному земельному кадастрі, які відображені на публічній кадастровій карті України (позначка на рис. 1 «2,4»).

У північно-східній частині населеного пункту запропонована межа с. Мала Вільшанка виходить за межі Маловільшанської сільської ради і накладається на територію Пилипчанської сільської ради, що порушує існуючу систему управління місцево-

го самоврядування. Саме тому у північно-східній частині проектна межа населеного пункту буде скорегована.

Згідно із генеральним планом с. Мала Вільшанка, у проектні межі було включено автомобільну дорогу регіонального значення, протяжністю

понад 4 кілометри. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 30 січня 2019 року № 55, даний автошлях загального користування належить до регіональної автомобільної дороги Р-17 (Біла Церква – Тетіїв – Липовець – Гуменне), яка знаходиться

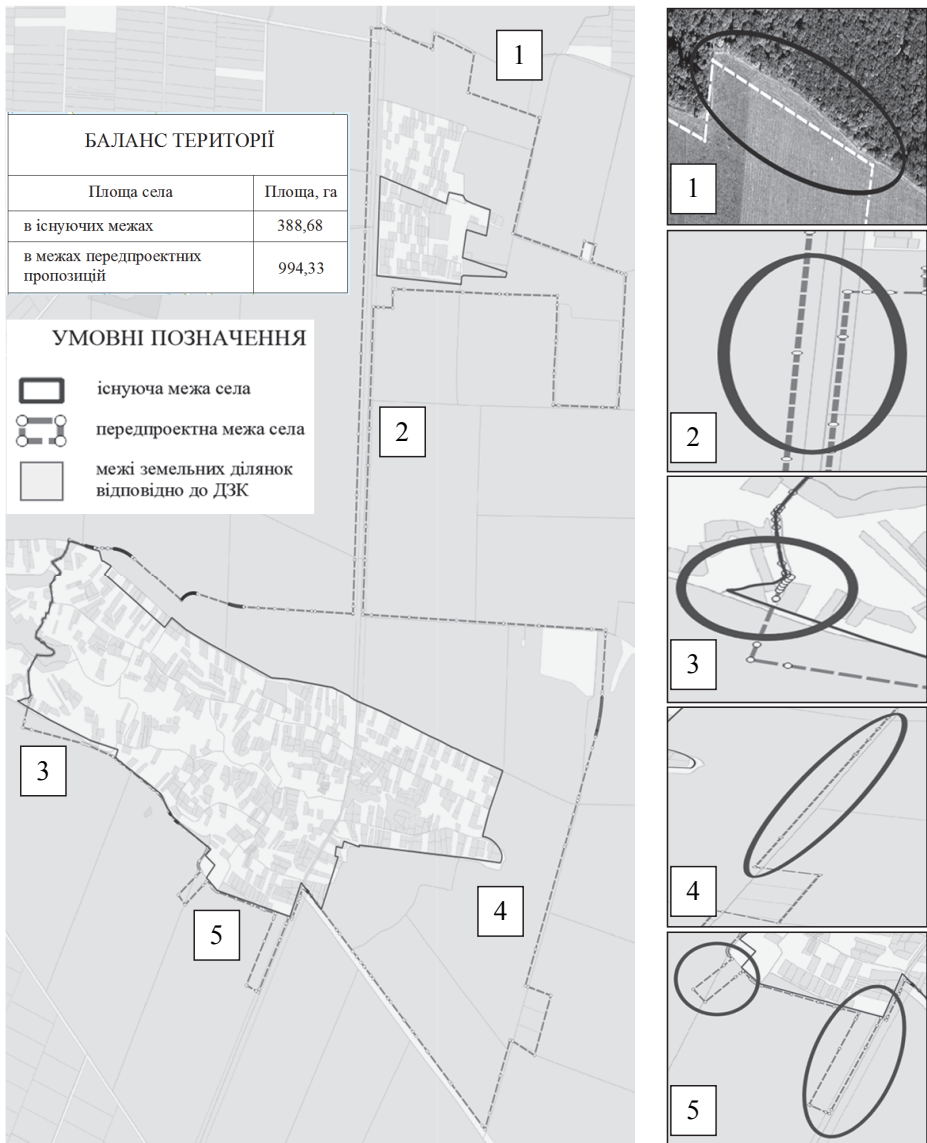

Рис. 1. Передпроектні пропозиції встановлення (зміни) межі с. Мала Вільшанка Білоцерківського району Київської області [3]

в утриманні служби автомобільних доріг у Київській області [4].

Автомобільні дороги, які знаходяться в межах населеного пункту, відносяться до вулиць і доріг та знаходяться у відданні органів місцевого самоврядування і є комунальною власністю, згідно зі статтею 16 Закону України «Про автомобільні дороги» [5]. На органи місцевого самоврядування, згідно зі статтею 19, покладається обов'язок організації будівництва, реконструкції, ремонту та утримання доріг. Фінансування будівництва, реконструкції, ремонту та утримання вулиць і доріг населених пунктів, відповідно до статті 41 цього закону, здійснюється за рахунок бюджетів цих населених пунктів. Тобто, при включенні регіональної автомобільної дороги Р-17 в межі населеного пункту с. Мала Вільшанка, відповідно до генерального плану, населений пункт буде зобов'язаний утримувати (ремонтувати) цю дорогу (рис. 1) Рис. 1. Передпроектні пропозиції встановлення (зміни) межі с. Мала Вільшанка Білоцерківського району Київської області [3]

Аналіз Публічної кадастрової карти Державного земельного кадастру свідчить, що проектна межа між «робітничим поселенням» та с. Мала Вільшанка вздовж регіональної автомобільної дороги Р-17, протяжністю 1,9 кілометра, ділить сформовані межі земельних ділянок землевласників та землекористувачів і, відповідно до законодавства, буде додатково вимагати поділу цих ділянок. Тобто, проектом землеустрою пропонується не включати в проектні межі населеного пункту регіональну автомобільну дорогу Р-17, що проходить між «робітничим поселенням» і с. Мала Вільшанка. Таким чином, населений пункт – це дві частини: саме с. Мала Вільшанка з проектною площею

767,4720 га та його «робітниче поселення» з проектною площею 214,9083 га, не об'єднуючи їх межею вздовж регіональної автомобільної дороги Р-17.

Зміна проектною межі та зменшення проектною площі на цій ділянці не впливатиме на проектний розподіл території та проектні рішення, запропонованих генеральним планом містобудівної документації.

У південній частині західної межі с. Мала Вільшанка генеральним планом передбачається зменшення території населеного пункту, де він межує із с. Бакали. Тобто, до проектних меж населеного пункту не будуть приєднані землі площею 0,2912 га. У свою чергу, ці землі не будуть приєднані і до с. Бакали, поки не буде розроблено генеральний план для цього населеного пункту (позначка на рис. 1 «4»).

Також було виявлено неспівпадіння площі існуючих меж населеного пункту за даними пояснювальної записки до генерального плану, що становила 388,30 га та обрахованої за координатами під час передпроектних робіт, наданими розробником генерального плану, яка становила 388,6824 га, з них: с. Мала Вільшанка, 349,5917 га, «робітниче поселення», 39,0907 га.

Таким чином, уточнена проектна межа за проектом землеустрою становитиме площу с. Мала Вільшанка 982,3803 га від запропонованої генеральним планом 994,3. Зменшенням площі передбачається невиключення в проектні межі частини регіональної автомобільної дороги (Р-17), що не вплине на загальний проектний розвиток населеного пункту відповідно до генерального плану (рис. 2, таблиця).

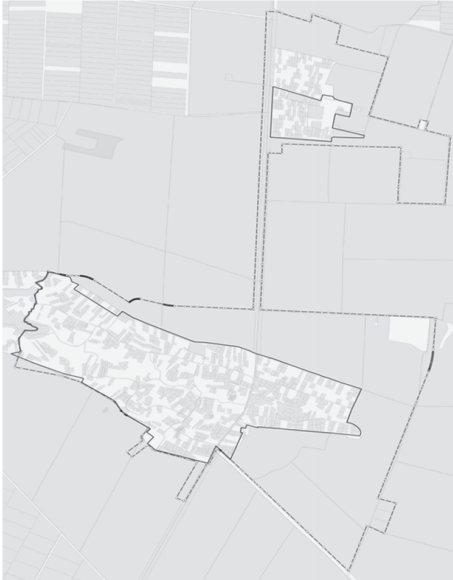
Проведений аналіз проектною межі, запропонованої генеральним планом для с. Мала Вільшанка Маловільшанської сільської ради Білоцерківського

району Київської області виявив ряд проблемних питань щодо формування проектної межі, а саме:

- значна частина проектної межі населеного пункту, яка пропонується

до формування, ділить сформовані межі земельних ділянок державної та приватної власності і, відповідно до законодавства, не може бути включена в межі села без їх поділу;

Проектна межа за генеральним планом

Уточнена проектна межа

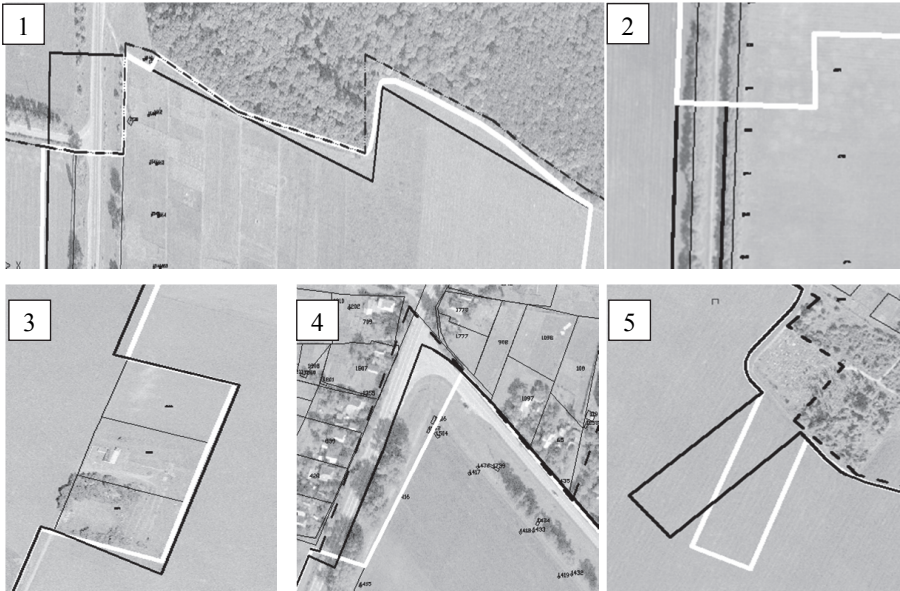

Рис. 2. Уточнена проектна межа с. Мала Вільшанка Білоцерківського району Київської області

Зміна меж та площі населеного пункту за генеральним планом та проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж с. Мала Вільшанка Білоцерківського району Київської області

Площа населеного пункту в існуючих межах				
За генеральним планом		За проектом землеустрою		
388,30 га		388,6824 га, з них: с. Мала Вільшанка, 349,5917 га, робітниче поселення, 39,0907 га		
Проектні пропозиції зміни площі населеного пункту				
Землі, які будуть включені до меж населеного пункту відповідно до генерального плану, га	Площа населеного пункту в проектних межах відповідно до генерального плану, га	Землі, які не будуть включені до меж населеного пункту, га	Землі, які будуть включені до меж населеного пункту відповідно до проекту землеустрою, га	Площа населеного пункту в проектних межах відповідно до проекту землеустрою, га
606,0	994,3	0,2912	593,9891	982,3803

- у північній частині села в проектних межах (відповідно до генерального плану), у випадку встановлення межі населеного пункту, відповідно до Генерального плану, буде утворено анклав орних земель, доступ та системний обробіток яких буде неможливим;

- у південній частині західної межі с. Мала Вільшанка генеральним планом передбачається зменшення території населеного пункту;

- до території населеного пункту генеральним планом проектується віднесення Державного автошляху загального користування (Р-17);

- баланс території с. Мала Вільшанка в проектних межах за даними пояснювальної записки до Генерального плану та обрахованої за координатами, наданими розробником генерального плану не збігається.

Уточнена проектом землеустрою межа відповідатиме ефективному використанню земельних ресурсів, не впливатиме на проектні рішення розвитку населеного пункту запланованого генеральним планом.

Висновки і перспективи.

Для створення повноцінного життєвого середовища та сприятливих умов територіального розвитку населеного пункту, розроблюють генеральний план та на його основі проект землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць.

Розроблення та втілення генерального плану для сіл, селищ та малих міст є затратним, тривалим і недоцільним процесом, який може затягнутися на роки, а повноцінна реалізація його можливостей в межах невеликих за розміром населених пунктів неможлива при постійному зменшенні кількості населення. Генеральний план як комплексний містобудівний документ необхідно розроблювати лише для населених пунктів, які розбудовуються «з нуля» або суттєво збільшують існуючу інфраструктуру, як це відбувається у великих містах.

Для невеликих населених пунктів потрібно змінити сам підхід до роз-

робки містобудівної документації для майбутнього розвитку їх території та перейти до планування більших територій як просторове (територіальне) планування. Такий вид робіт показав свою дієвість та ефективність у країнах Заходу.

Підбиваючи підсумки зазначимо, що для створення сприятливих умов територіального розвитку населених пунктів є потреба в поєднанні містобудівної документації (генерального плану) із землевпорядною (проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць) в єдину систему просторового (територіального) планування, а також для усунення неузгодженості між цими процесами. Запропонований підхід стане ефективним інструментом у розв'язанні проблем, пов'язаних із формуванням та встановленням меж об'єднаних територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Земельний кодекс України. Глава 29 «Встановлення та зміна меж адміністративно-територіальних одиниць». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
2. Про землеустрій : закон України. Стаття 46 «Проекти землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних утворень. –URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>
3. Публічна кадастрова карта України. Державний земельний кадастр. – URL: <http://map.land.gov.ua/kadastrova-karta>
4. Про затвердження переліку автомобільних доріг загального користування державного значення : постанова Кабінету Міністрів України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2019-%D0%BF>
5. Про автомобільні дороги : закон України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15>

References

1. Zemelnyi kodeks Ukrainy. Hlava 29 «Vstanovlennia ta zmina mezh administratyvno-terytorialnykh odynits». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.
2. Zakon Ukrainy «Pro zemleustrii». Stattia 46 «Proekty zemleustroi shchodo vstanovlennia (zminy) mezh administratyvno-terytorialnykh utvoren. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
3. Publichna kadastrova karta Ukrainy. Derzhavnyi zemelnyi kadastr URL: <http://map.land.gov.ua/kadastrova-karta>.
4. Kabinet Ministriv Ukrainy. Postanova «Pro zatverdzhennia pereliku avtomobilnykh dorih zahalnoho korystuvannia derzhavnoho znachennia». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2019-%D0%BF>.
5. Zakon Ukrainy «Pro avtomobilni dorohy». – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-15>.

**O. Dorosh, S. Ibatullin,
Ye. Tarnopolskyi, R. Kharytonenko**
**PRACTICAL ASPECTS OF ESTABLISHING
(CHANGING) THE BOUNDARIES OF ADMINISTRATIVE AND TERRITORIAL ENTITIES**
[https://doi.org/10.31548/
zemleustriy2019.01.08](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.08)

Abstract. *In order to establish (change) the boundaries of administrative-territorial entities using the example of Malaya Olshanka village, Belotserkovsky district, Kiev region, pre-project studies were conducted, namely: the materials of the master plan, the project of forming the boundaries of the village council and establishing its boundaries, the existing cartographic and topographical data were analyzed land cadastre, land-registration data. In addition, a reconnaissance survey was conducted on the territory of the village council in the zone of the existing and project boundary (defined by the master plan) of the specified rural settlement.*

It was established that a significant part of the project boundary according to the general plan divides land plots of landowners and land users, contours of land, contributes to the formation of enclaves in accordance with the law, in case of approval of such a limit will require the separation of such sites.

The need for a combination of urban planning documentation (master plan) with land management (land management project to establish (change) the boundaries of administrative-territorial entities) into a unified system of spatial (territorial) planning to create an effective tool in solving problems related to the formation and establishment of boundaries.

Keywords: *project of land management, establishment of boundaries, change of boundaries, boundary of the settlement, administrative and territorial entity, master plan, spatial planning*

**О. С. Дорош, Ш. И. Ибатуллин,
Е. А. Тарнопольский, Р. А. Харитоненко**
**ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УСТАНОВ-
ЛЕНИЯ (ИЗМЕНЕНИЯ) ГРАНИЦ АДМИНИ-
СТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ ОБРА-
ЗОВАНИЙ**

[https://doi.org/10.31548/
zemleustriy2019.01.08](https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.08)

Аннотация. *С целью установления (изменения) границ административно-территориальных образований на примере села Малая Ольшанка Белоцерковского района Киевской области проведены предпроектные исследования, а именно: проанализированы материалы генерального плана, про-*

ект формирования границ сельского совета и установления его границ, имеющаяся картографическая и топографическая основы, данные государственного земельного кадастра, земельно-учетные данные.

Кроме того, было проведено рекогносцирование обследования территории сельского совета в зоне существующей и проектной границы (определенной генеральным планом) указанного сельского населенного пункта. Установлено, что значительная часть проектной границы по генеральному плану делит сформированные земельные участки землевладельцев и землепользователей, контуры угодий, способствует образованию анклавов в соответствии с законодательством, в случае утверждения такого предела будет требовать разделения таких участков.

Обоснована потребность в сочетании градостроительной документации (генерального плана) с землеустроительной (проекта землеустройства по установлению (изменения) границ административно-территориальных образований) в единую систему пространственного (территориального) планирования для создания эффективного инструмента в решении проблем, связанных с формированием и установлением границ.

Ключевые слова: *проект землеустройства, установление границ, изменение границ, граница населенного пункта, административно-территориальное образование, генеральный план, пространственное планирование*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДНОСТІ СИСТЕМИ КООРДИНАТ УСК-2000 ЗЕМЕЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВУ

Б. О. АВРАМЧУК, кандидат економічних наук

Інститут землекористування НААН України

E-mail: avramchuk.bogdan@gmail.com

О. О. ПАТІЮК, аспірант *

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: o.patiyuk@gmail.com

Анотація. Координатною основою під час здійснення робіт із землеустрою є Державна геодезична референсна система координат УСК-2000. Проте, як свідчить практика землевпорядних робіт, публічна інформація з Державного земельного кадастру відображується в системі координат 1963 року (СК-63).

Водночас, здебільшого, перерахунок площ між вищезазначеними координатними системами призводить до зміни площ земельних ділянок. Тому важливо висвітлити деякі питання щодо використання системи координат USC-2000 відповідно до чинного земельного законодавства, які можуть постати при її використанні спільно з СК-63, а саме: можливе перевищення норм для вільного переказу земельних ділянок громадянам при переході до єдиної державної системи координат.

Для дослідження таких спотворень автори запроектували три модельні земельні ділянки в системі координат СК-63 максимально допустимою площею, згідно з нормами безоплатної передачі для ведення особистого селянського господарства (2,0000 га), для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селлах (0,2500 га) та для ведення садівництва відповідно (0,1200 га). Після цього, використовуючи стандартні функції ліцензованого програмного забезпечення DigitalS, було здійснено перерахунок координат кожної із земельних ділянок із системи СК-63 в УСК-2000 в межах трьох вибраних адміністративно-територіальних одиниць.

Задля наочного відображення, координатам першої точки перерахованих земельних ділянок в УСК-2000 було надано значення координат першої точки земельних ділянок у системі СК-63. Зміни або спотворення в площах, довжинах ліній чи кутах є очевидним явищем під час переходу з однієї системи координат до іншої, якщо вони базуються на референц-еліпсоїдах із різними параметрами.

Проте, варто зазначити, що відповідність використання УСК-2000 земельному законодавству, а особливо перевищення площ встановлених норм безоплатної передачі земельних ділянок громадянам у сучасних умовах при переході до законодавчо встановленої єдиної системи координат УСК-2000, потребує подальшого розгляду та вирішення, наприклад, шляхом уточнення законодавства.

Ключові слова: Земельний Кодекс, норми безоплатної приватизації, референсна система координат, СК-63, УСК-2000

* Науковий керівник – доктор економічних наук, доцент А. Г. Мартин

Актуальність.

Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства № 509 від 02.12.2016 року затверджено Порядок використання Державної геодезичної референцної системи координат УСК-2000 під час здійснення робіт із землеустрою [7], яким встановлюється, що координатною основою під час здійснення робіт із землеустрою є Державна геодезична референцна система координат УСК-2000.

Проте, як свідчить практика землевпорядних робіт, публічна інформація з Державного земельного кадастру відображується в системі координат 1963 року (СК-63).

Водночас, здебільшого, перерахунок площ між вищезазначеними координатними системами призводить до зміни площ земельних ділянок.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

В Україні регулювання топографо-геодезичних робіт під час проведення землеустрою здійснюється низкою нормативно-правових актів [2, 3, 4, 5, 9]. Проте регламентація використання системи координат УСК-2000 зазначена лише в кількох законодавчих актах [7, 8].

Варто зазначити, що в Законі України № 353-XIV від 23 грудня 1998 року «Про топографо-геодезичну та картографічну діяльність» систему координат УСК-2000 не згадано. Тільки Постановою Кабінету Міністрів України № 646 від 07 серпня 2013 року «Деякі питання реалізації частини першої статті 12 Закону України “Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність”» уточнюється стаття 12 вищезазначеного закону.

Питання, що стосуються референцної системи координат УСК-2000,

розглядали також вітчизняні вчені, а саме: І. М. Заєць розглядав питання використання цієї системи [1], питання використання кількох координатних систем одночасно досліджували С. М. Кубах і П. Г. Черняга [10], проблеми застосування УСК-2000 під час будівництва гідротехнічних споруд вивчали Я. М. Костецька, М. С. Звягіна, Д. М. Мельник [6].

Мета дослідження – висвітлення деяких питань щодо відповідності використання системи координат УСК-2000 чинному земельному законодавству, які можуть виникати при її використанні одночасно з СК-63, а саме: можливих перевищень норм безоплатної передачі земельних ділянок громадянам під час переходу до єдиної державної системи координат.

Результати дослідження та їх обговорення.

Відповідно до статті 121 Земельного Кодексу України, громадяни України мають право на безоплатну передачу їм земельних ділянок із земель державної або комунальної власності в таких розмірах:

- для ведення особистого селянського господарства – не більше, ніж 2,0 гектара;
- для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах – не більше, ніж 0,25 гектара;
- для ведення садівництва – не більше, ніж 0,12 гектара¹ [5].

Тобто, при безоплатній приватизації земельних ділянок органи виконавчої влади, органи місцевого

¹ Для цілей статті автори відібрали норми безоплатної передачі земельних ділянок трьох цільових призначень.

самоврядування та управління Держгеокадастру можуть видавати дозволи на розробку земельпорядної документації на земельні ділянки максимально дозволеної площі.

Керуючись такими дозволами юридичні та фізичні особи, які є виконавцями робіт із землеустрою, формують нові земельні ділянки з відповідною площею. При цьому топографо-геодезичні вишукування та

перенесення меж земельних ділянок в натуру (на місцевість) здійснюються в координатах системи СК-63.

Саме в цій системі відображуються координати земельних ділянок, які зареєстровані в Державному земельному кадастрі.

Варто нагадати, що координатною основою під час здійснення робіт із землеустрою є Державна геодезична референсна система координат УСК-

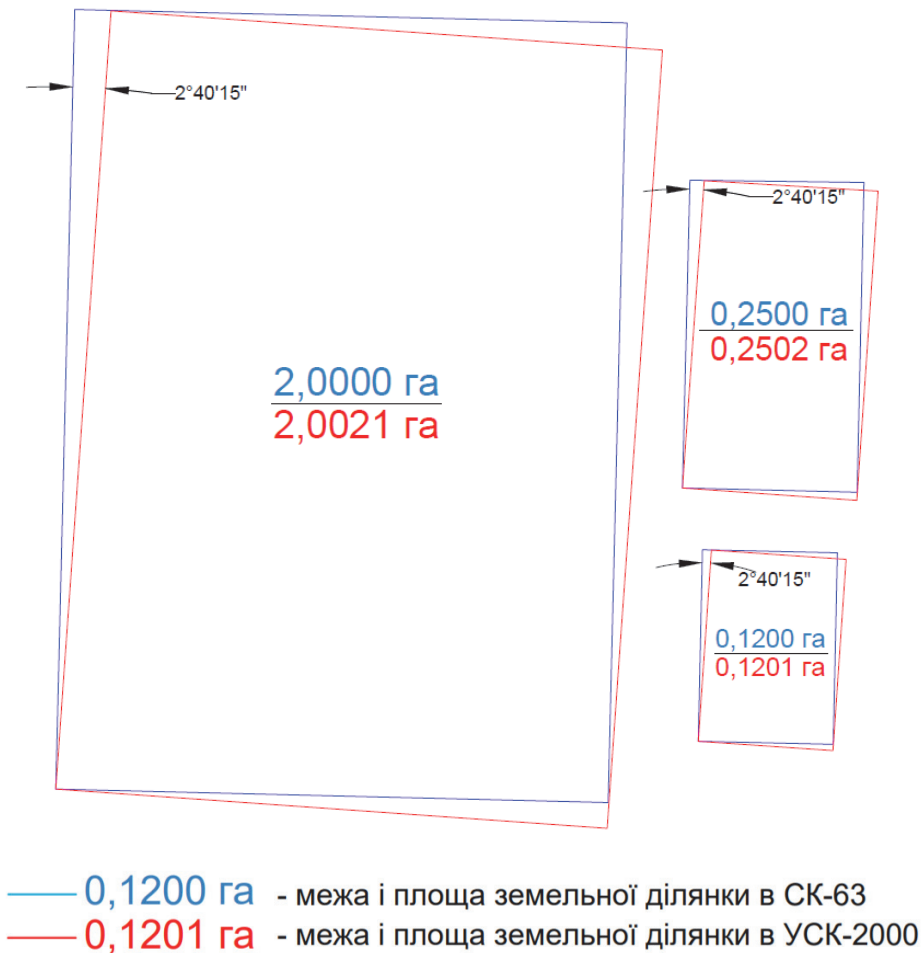

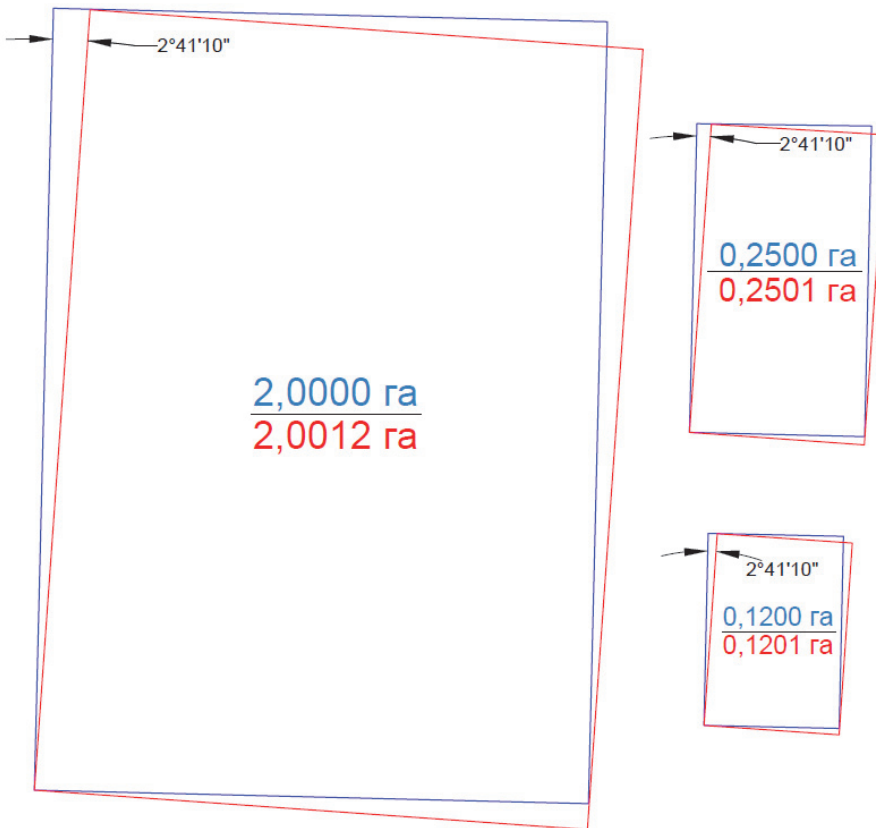
Рис. 1. Порівняння місцеположення та площі земельних ділянок у системах координат СК-63 та УСК-2000 в межах Маловільшанської сільської ради Білоцерківського району Київської області

2000 [7], тобто, з метою відповідності землевпорядних робіт чинному законодавству, потрібно перерахувати координати земельних ділянок з СК-63 у систему УСК-2000.

Крім того, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації частини першої статті 12 Закону України “Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність”» УСК-2000 застосовується

як єдина система координат [8]. Але при такому перерахунку, внаслідок того, що система УСК-2000 базується на відмінному від СК-63 референц-еліпсоїді, не тільки змінюються дирекційні кути ліній та координати точок, але й площі земельних ділянок.

Для дослідження таких спотворень автори запроєктували три модельні земельні ділянки в системі координат СК-63 максимально до-

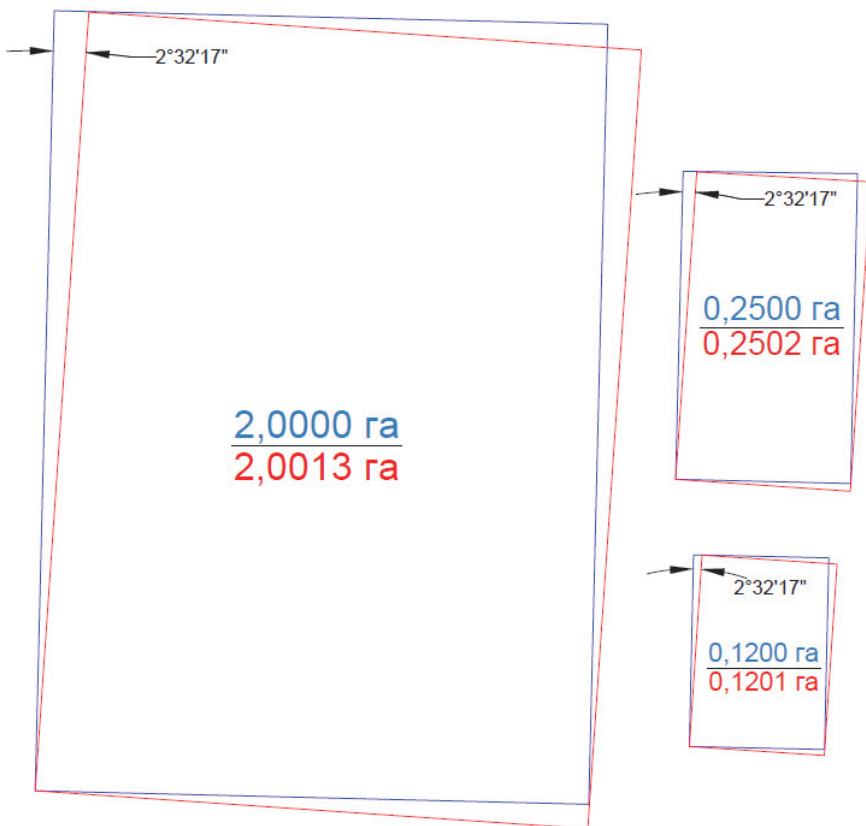
— 0,1200 га - межа і площа земельної ділянки в СК-63
 — 0,1201 га - межа і площа земельної ділянки в УСК-2000

Рис. 2. Порівняння місцеположення та площі земельних ділянок у системах координат СК-63 та УСК-2000 в межах Обухівської міської ради Обухівського району Київської області

пустимою площею, згідно з нормами безоплатної передачі для ведення особистого селянського господарства (2,0000 га), для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах (0,2500 га) та для ведення садівництва відповідно (0,1200 га). Після цього, використовуючи стандартні функції ліцензованого програмного забезпечення Digitals

(рис. 1), було здійснено перерахунок координат кожної із земельних ділянок із системи СК-63 в УСК-2000 у межах трьох вибраних адміністративно-територіальних одиниць.

З метою наочного відображення, координатам першої точки перерахованих земельних ділянок в УСК-2000 було надано значення координат першої точки земельних ділянок у системі СК-63.

- 0,1200 га - межа і площа земельної ділянки в СК-63
- 0,1201 га - межа і площа земельної ділянки в УСК-2000

Рис. 3. Порівняння місцеположення та площі земельних ділянок у системах координат СК-63 та УСК-2000 в межах Хлібодарської селищної ради Біляївського району Одеської області

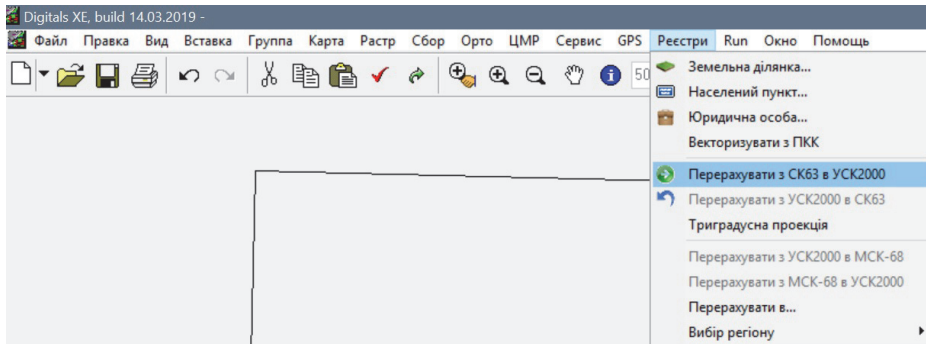

Рис. 4. Відображення функцій перерахунку координат у програмному забезпеченні Digitalis

Наприклад, при перерахунку координат трьох модельних земельних ділянок, їхні площі збільшуються на 21 м², 2 м² та 1 м² відповідно в межах Маловільшанської сільської ради Білоцерківського району Київської області (рис. 1).

При перерахунку координат ідентичних земельних ділянок у межах Обухівської міської ради Обухівського району Київської області, площі земельних ділянок змінюються на 12 м², 1 м² та 1 м² (рис. 2).

Також при перерахунку координат модельних земельних ділянок у межах Хлібодарської селищної ради Біляївського району Одеської області, площі земельних ділянок змінюються на 13 м², 2 м² та 1 м² (рис. 3).

Перерахунок координат вищезазначених земельних ділянок здійснено за допомогою стандартних функцій ліцензованого програмного забезпечення Digitalis (рис. 4).

Такі зміни в площах є результатом того, що УСК-2000 утворена від ITRS/ITRF2000. За відліковий еліпсоїд у зазначеній системі прийнято референц-еліпсоїд Красовського, параметри якого дещо відрізняються від параметрів, прийнятих для системи координат СК-63, яка базується на СК-42.

Висновки і перспективи.

Зміни або спотворення в площах, довжинах ліній чи кутах є очевидним явищем при переході з однієї системи координат до іншої, якщо вони базуються на референц-еліпсоїдах із різними параметрами.

Проте, варто зазначити, що відповідність використання УСК-2000 земельному законодавству, а особливо перевищення площ встановлених норм безоплатної передачі земельних ділянок громадянам у сучасних умовах при переході до законодавчо встановленої єдиної системи координат УСК-2000, потребує подальшого розгляду та вирішення, наприклад, шляхом уточнення законодавства.

Автори запропонували один зі способів вирішення вищевикладеної проблеми, а саме: доповнити статтю 121 Земельного кодексу України частиною п'ятою такого змісту:

«5. Розміри земельних ділянок, що передаються безоплатно громадянам, розраховуються аналітичним способом у системі координат СК-63.»

Список використаних джерел

1. Заєць І. Основні засади використання геодезичної референційної системи координат УСК-2000 для забезпечення ведення

- Державного земельного кадастру / І. Заєць // Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва. Львів, 2014. – Вип. I (27). – С. 9–11.
2. Про Державний земельний кадастр : закон України від 07.07.2011 року № 3613-VI. – URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#n369>
 3. Про землеустрій : закон України від 22.05.2003 року № 858-IV. – URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>
 4. Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність : закон України від 23 грудня 1998 року № 353-XIV. – URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/353-14>
 5. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.
 6. Костецька Я. М. Актуальні проблеми застосування системи координат УСК-2000 в геодезичному забезпеченні кадастрових робіт і гідротехнічного будівництва / Я. М. Костецька, М. С. Звягіна, Д. М. Мельник // Вісник геодезії та картографії. – К., 2014. – № 5 (92). – С. 5–9.
 7. Про затвердження Порядку використання Державної геодезичної референцної системи координат УСК-2000 при здійсненні робіт із землеустрою : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 02 грудня 2016 року № 509. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1646-16>
 8. Деякі питання реалізації частини першої статті 12 Закону України “Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність” : постанова Кабінету Міністрів України від 7 серпня 2013 р. № 646. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/646-2013-%D0%BF>
 9. Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру : постанова Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2012 р. № 1051. – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF>
 10. Черняга П. Переваги та недоліки різних систем координат та геодезичних проєкцій під час ведення земельного кадастру / П. Черняга, С. Кубах // Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва. – Львів, 2010. – Вип II (20). – С. 62–66.

References

1. Zaiets I. (2014). Osnovni zasady vykorystannia heodezychnoi referentsnoi systemy koordynat USK-2000 dlia zabezpechennia vedennia Derzhavnoho zemelnoho kadastru [Main foundations of using geodetic referent coordinate system USC-2000 for the purpose of State land cadastre]. Suchasni dosiahnennia heodezychnoi nauky ta vyrobnytstva. Lviv, I (27), 9–11.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011). The Law of Ukraine “On State land cadastre”. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#n369>.
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003). The Law of Ukraine “On land management”. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (1998). The Law of Ukraine «On topographic and geodetic and cartographic activity». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/353-14>.
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine “Land Code of Ukraine”, Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, I, 3–4, 27.
6. Kostetska Ya. M., Zviahina M. S., Melnyk D. M. (2014). Aktualni problemy zastosuvannia systemy koordynat USK-2000 v heodezychnomu zabezpechenni kadastryvykh robіt i hidrotekhnichnoho budivnytstva [Actual problems of using the system of coordinates USK-2000 in geodetic supply of cadastral works and hydraulic engineering]. Visnyk heodezii ta kartohrafii. Kyiv. № 5 (92). 5–9.
7. Ministry of Agripolicy and production of Ukraine (2016). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 509 «On Approval of the Procedure for the Use of the State Geodetic Reference System of the USC-2000 Coordinate System in the Imple-

- mentation of Land Management Works». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1646-16>.
8. Ministry of Agripolicy and production of Ukraine (2013) Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 646 «Particular issues of the implementation of part one of Article 12 of the Law of Ukraine «On topographic and geodetic and cartographic activity»». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/646-2013-%D0%BF>.
 9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012). «Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 1051 «On Approval of the Procedure for the State Land Cadastre». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF>.
 10. Cherniaha P., Kubakh S. (2010). Pervahy ta nedoliky riznykh system koordynat ta heodezychnykh proektsii pid chas vedennia zemelnoho kadastru. Suchasni dosiahnennia heodezychnoi nauky ta vyrobnytstva [Advantages and disadvantages of different coordinate systems and geodesic projections during land cadastre]. Lviv, II (20), 62–66.

B. Avramchuk, O. Patiyuk

PARTICULAR ISSUES OF THE CONFORMITY OF THE USC-2000 COORDINATE SYSTEM TO THE LAND LEGISLATION

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.09>

Abstract. The coordinate basis for the implementation of land management works is the State Geodetic Reference System of the USC-2000 coordinates. However, as practice of land management shows, public information from the State Land Cadastre is reflected in the coordinate system of 1963 (SK-63).

In this case, in most cases, the recalculation of areas between the above-mentioned coordinate systems leads to a change in the area of land.

Therefore, it is important to highlight some issues regarding the use of the USC-2000 coordi-

nate system with the current land laws that may arise when used in conjunction with the SC-63, namely the possible excess of the rules for free remittance. land plots to citizens in the transition to a single state coordinate system.

To study such distortions, the authors designed three model land plots in the coordinate system SK-63 with the maximum allowable area in accordance with the norms of free transfer for the maintenance of a personal farm (2,000 hectares), for the construction and maintenance of residential buildings, household buildings and structures (private plot) in villages (0,2500 hectares) and for gardening accordingly (0,1200 hectares). Subsequently, using the standard features of the licensed Digital software, the coordinates of each plot of land from the SK-63 system in the USK-2000 were recalculated within the three selected administrative units.

For the purpose of visual representation, the coordinates of the first point of the listed land plots in USK-2000 were given the coordinates of the first point of land in the system SK-63.

Changes or distortions in squares, lines or angles are obvious when moving from one coordinate system to another if they are based on ellipsoid referents with different parameters.

However, it should be noted that the compliance of the USC-2000 with the land legislation, and in particular the excess of the area of established norms for the free transfer of land plots to citizens in modern conditions in the transition to a legally established single frame of reference USC-2000, requires further consideration and resolution, for example, by clarification legislation.

Keywords: Land Code, norms of free privatization, reference system of coordinates, SC-63, USC-2000

Б. О. Аврамчук, О. О. Патиук

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ СООТВЕТСТВИЯ СИСТЕМЫ КООРДИНАТ УСК-2000 ЗЕМЕЛЬНОМУ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.09>

Аннотация. Координатной основой при осуществлении работ по землеустройству является Государственная геодезическая референцная система координат УСК-2000. Однако, как показывает практика землеустроительных работ, публичная информация из Государственного земельного кадастра отображается в системе координат 1963 (СК-63).

При этом, в большинстве случаев, пересчет площадей между вышеупомянутыми координатными системами приводит к изменению площадей земельных участков.

Поэтому важно осветить некоторые вопросы использования системы координат USC-2000 в соответствии с действующим земельным законодательством, которые могут возникнуть при ее использовании совместно с СК-63, а именно: возможно превышение норм для свободного перевода земельных участков гражданам при переходе к единой государственной системе координат.

Для исследования таких искажений авторы запроектовали три модельных земельных участка в системе координат СК-63 максимально допустимой площадью в соответствии с нормами бесплатной передачи для ведения личного крестьянского хозяйства (2,0000 га), для строительства и обслуживания жилого дома, хозяйственных зданий и сооружений (приусадебный уча-

сток) в селах (0,2500 га) и для ведения садоводства соответственно (0,1200 га). После этого, используя стандартные функции лицензированного программного обеспечения DigitalS, был осуществлен пересчет координат каждого из земельных участков из системы СК-63 в УСК-2000 в пределах трех выбранных административно-территориальных единиц.

С целью наглядного отображения, координатам первой точки перечисленных земельных участков в УСК-2000 были предоставлены значения координат первой точки земельных участков в системе СК-63.

Изменения или искажения в площадях, длинах линий или углах – очевидные явления при переходе из одной системы координат к другой, если они базируются на референц-эллипсоиде с различными параметрами.

Однако, стоит отметить, что соответствие использования УСК-2000 земельному законодательству, а особенно превышение площадей установленных норм бесплатной передачи земельных участков гражданам в современных условиях при переходе к законодательно установленной единой системе координат УСК-2000, требует дальнейшего рассмотрения и решения, например, путем уточнения законодательства.

Ключевые слова: Земельный Кодекс, нормы бесплатной приватизации, референцная система координат, СК-63, УСК-2000

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ ҐРУНТОВОГО ПОКРИВУ ПРИСИВАШШЯ ПІД ВПЛИВОМ ПРИРОДНИХ ТА АНТРОПОГЕННИХ ФАКТОРІВ (НА ПРИКЛАДІ НОВОТРОЇЦЬКОГО РАЙОНУ ТА АЗОВО-СИВАСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ)

І. С. ПОЛЬОВА, асистент

E-mail: polevayaira95@gmail.com

С. В. ФОКІНА, асистент

E-mail: sfokina19862013@gmail.com

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Анотація. Розглянуто особливості трансформації ґрунтового покриву Присивашся на прикладі порівняльного аналізу трансформації ґрунтів Новотроїцького району та Азово-Сиваського національного природного парку під впливом природних та антропогенних факторів.

Ґрунти Північного Присивашся, а саме: Новотроїцького району, зазнають значних перетворень, спричинених антропогенною діяльністю, швидко втрачають свої позитивні властивості за нераціонального сільськогосподарського використання.

Довготривале використання ґрунтів у ріллі і, особливо, застосування меліоративних заходів, зумовлюють існування ґрунтових процесів, які відрізняються від тих, що існують у природних умовах і є на сьогодні маловивченими. За сучасних умов використання земельних ресурсів необхідна точна інформація про особливості якісного стану солонцевих ґрунтів для проведення моніторингу та раціонального сільськогосподарського використання, у зв'язку з чим, досліджувані питання набувають особливої наукової і практичної значущості.

На основі порівняльного аналізу з'ясовано відмінності між ґрунтами сільськогосподарського використання та ґрунтами, які не зазнають антропогенного впливу, тобто знаходяться у природному стані, у межах природоохоронних територій. Доведено, що ґрунти заповідної території,

порівняно з ґрунтовим покривом Новотроїцького району, не зазнають значного антропогенного впливу. Територія Новотроїцького району характеризується значними масштабами розорення сільськогосподарських угідь.

Ключові слова: Азово-Сиваський національний природний парк, ґрунтовий покрив, агроперетворені ґрунти, меліорація, природні та антропогенні фактори

Актуальність.

Актуальність дослідження особливостей трансформації ґрунтів на основі порівняльного аналізу ґрунтового покриву Новотроїцького району та Азово-Сиваського національного природного парку, зумовлена тим, що ґрунти досліджуваного регіону зазнають значних перетворень під впливом антропогенної діяльності. У результаті, на даній території набувають значного поширення відповідні деградаційні процеси, такі як вторинно-іригаційне засолення ґрунтів, вітрова ерозія, зменшення вмісту гумусу, що впливає на зміну якісних характеристик ґрунту відповідного регіону, що безпосередньо зумовлює зниження родючості ґрунтів досліджуваної території.

Тривале залучення ґрунтів, що мають солонцюваті властивості до ріллі, а особливо застосування меліоративних заходів, зумовлюють проявлення ґрунтових процесів, що відрізняються від тих, які існують у природних умовах, і на даному етапі свого розвитку є недостатньо вивченими. Саме тому, на основі порівняння, нам необхідно з'ясувати існуючі відмінності між ґрунтами сільськогосподарського використання та ґрунтами, які не зазнають антропогенного впливу (знаходяться у природному стані), у межах природоохоронних територій. Важливо також з'ясувати причинно-наслідкові зв'яз-

ки, що зумовлюють зміни у ґрунтоутворюючих процесах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

За визначенням багатьох ґрунтознавців, ґрунти, що мають солонцюваті властивості, належать до складних природних утворень, які мають тривалу історію генезису та еволюції, але до цього часу залишаються недостатньо вивченими.

Особливості розвитку відповідних ґрунтів, під впливом антропогенних факторів було описано у роботах С. П. Семенової-Забродіної, В. Д. Мухи, О. М. Можейка, М. П. Панова.

За сучасних умов, коли відбувається активний процес земельної реформації, необхідна точна інформація про якісний стан ґрунтів для проведення моніторингу та складання системи раціонального сільськогосподарського використання, саме тому, відповідні питання набувають особливої наукової та практичної значущості.

Покращення якісних особливостей ґрунтів потребує більш глибокого аналізу вже існуючих даних та використання їх в подальших дослідженнях.

Мета дослідження – встановити закономірності змін властивостей та напрям еволюції перетворених ґрунтів Присивашся на основі порівняльного аналізу ґрунтового покриву Новотроїцького району та Азово-Сиваського національного природного парку.

Матеріали і методи дослідження.

Використано літературні та інтернет-джерела, а також матеріали власних досліджень. У процесі дослідження було використано метод польових досліджень для вивчення особливостей трансформації ґрунтового покриву внаслідок впливу різних факторів на місцевості; метод аналізу, систематизації та узагальнення літературних джерел для визначення умов та процесів утворення ґрунтового покриву регіону дослідження, його динаміку; картографічний метод застосовано з метою створення картосхеми розподілу типів ґрунтів, рослинного покриву у межах Новотроїцького району; порівняльно-географічний метод застосовано для аналізу відмінності складу та родючості зрошуваних та незрошуваних ґрунтів; метод аналізу взаємозв'язків і взаємозалежностей застосовано для аналізу впливу кліматичних умов на формування складу ґрунтів та їх родючості.

Результати дослідження та їх обговорення.

Досліджувана територія охоплює південну частину Причорноморської низовини, що у тектонічному відношенні відповідає Причорноморській западині та являє собою степну рівнину. На прибережній частині спостерігається поширення мілководних заток та западин солоних озер [2].

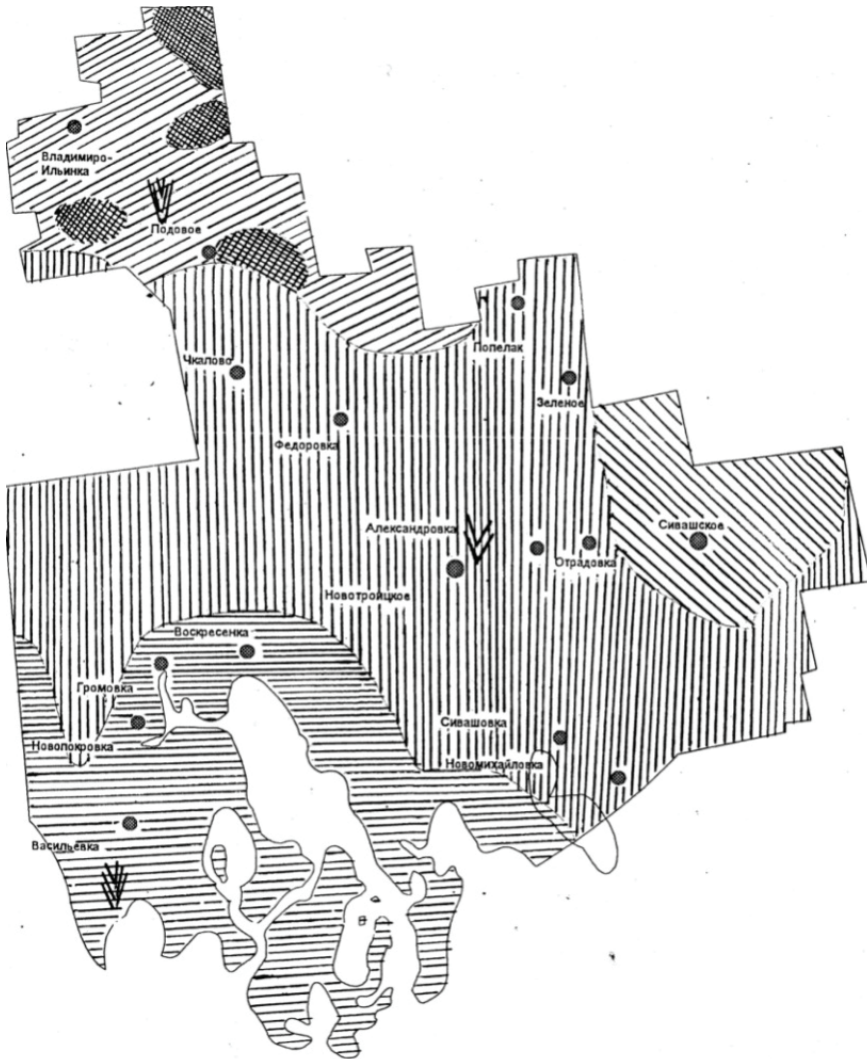
Геолого-геоморфологічна будова території Північного Присивашся характеризується її розташуванням на кордоні давньої та молоді платформ. Особливості геологічної будови регіону досліджень зумовлені осадовими породами, що мають

потужність до 3000 м та залягають на докембрійському кристалічному фундаменті.

У четвертинному періоді Присивашська западина зазнавала епірогенних рухів переважно негативного знаку, як наслідок, ця ділянка постійно затоплювалася морем, у результаті чого, материнська порода має солонцюваті властивості. На даному етапі розвитку спостерігаються незначні підняття окремих ділянок на фоні загального епірогенічного опускання. Диз'юнктивні порушення земної кори і скидні явища на території Північного Присивашся не спостерігаються [4].

Процес ґрунтоутворення досліджуваної території відбувається на фоні чітко вираженої вертикальної зональності та залежить від посушливих кліматичних умов, засоленості ґрунтоутворюючих порід та дуже низького рівня природної дренажності території, що, у свою чергу, зумовило формування тут темно-каштанових, лучно-каштанових солонцюватих ґрунтів, каштанових солонцюватих та солонців каштанових [6]. Наявність великого набору солонцюватих і засолених ґрунтів подів, а також напівгідроморфних та гідроморфних ґрунтів ускладнюють структуру ґрунтового покриву досліджуваної території (рис. 1).

Ґрунтовий покрив Новотроїцького району зазнає значних перетворень під впливом антропогенних факторів, унаслідок чого, відбувається поширення таких деградаційних процесів, як вторинно-іригаційне засолення ґрунту, поширення вітрової ерозії, що призводить до зменшення вмісту гумусу в ґрунті, що ґрунти швидко втрачають свої позитивні властивості при нераціональному сільськогосподарському використанні [5, 7].

Умовні позначення:

- – Чорноземи південні залишково-солонцюваті. Темно-каштанові залишково-солонцюваті. Лугово-чорноземні та дернові осолоділі глейові ґрунти та солоді.
- – Темно-каштанові залишково-солонцюваті. Солонці переважно солончакові.
- – Каштанові солонцюваті. Солонці переважно солончакові.
- – Солонці переважно солончакові. Лугово-чорноземні та дернові осолоділі глейові ґрунти та солоді.
- – Лугово-чорноземні та дернові осолоділі глейові ґрунти та солоді.

Рис. 1. Картосхема ґрунтового покритву Новотроїцького району*

*Джерело: складено автором на основі [2].

Динаміка загального вмісту гумусу (%) у солонцях каштанових території Новотроїцького району*

Рік	Глибина, см	Варіант	
		Плантаж	Контроль
2016	0–30	1,7	2,0
	30–40	1,6	1,6
	40–60	1,4	1,0
2017	0–30	2,3	2,0
	30–40	1,8	1,8
	40–60	1,7	1,0
2018	0–30	2,2	2,0
	30–40	1,9	1,7
	40–60	1,7	1,0

*Джерело: складено автором на основі [6]

Дослідженнями встановлено, що вміст гумусу у верхньому шарі (0–60 см) ґрунту, де застосовується плантажна оранка та неплантажовані ґрунти, не зазнав істотних змін. У шарі ґрунту, що безпосередньо використовується у ріллі, вміст гумусу у плантажованих та неплантажованих ґрунтах коливається в межах 1,92,0% (див. таблицю). Спостерігається його рівномірний розподіл за профілем

ґрунту із закономірним його зменшенням із глибиною. Запаси гумусу у верхньому шарі (0–60 см) плантажованих ґрунтів дещо більші (123,4 т/га на плантажі при 116,9 т/га на контролі) (рис. 2).

Азово-Сиваський національний природний парк – це природоохоронна територія, що знаходиться під заповідними степами, де ґрунтовий покрив уздовж затоки Сиваш має пев-

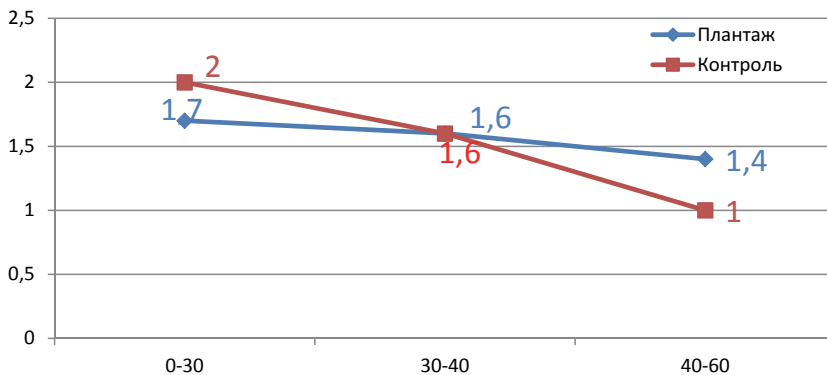

Рис. 2. Динаміка загального вмісту гумусу у солонцях каштанових території Новотроїцького району впродовж 2018 року*

*Джерело: власна розробка автора

ну специфіку, що пов'язано з умовами формування [3]. Ґрунти заповідної території, порівняно з ґрунтовим покривом Новотроїцького району, не зазнають значного антропогенного впливу.

Територія Новотроїцького району характеризується значними масштабами розорювання сільськогосподарських земель. У результаті розорювання солонцюватих ґрунтів, відбуваються деякі зміни у морфологічній будові їх профілю. У солонцевих ґрунтах формуються гумусово-елювіальний, елювіальний і частково ілювіальний горизонти. Відбувається зменшення потужності ілювіального горизонту на 5–10 см. Щорічне розорювання призводить до поширення дефляційних процесів та водної ерозії ґрунту, посиленої взаємодії ґрунтів. Розорювання ґрунтів супроводжується змінами їх механічного складу.

Використання плантажної оранки та застосування меліоративних заходів призводить до певних змін організації гумусового профілю та вмісту самого гумусу в темно-каштанових солонцевих ґрунтах. При використанні вищезазначених методів обробітку ґрунту, верхня частина ґрунтового профілю, що має максимальні запаси гумусу, переміщується глибше, тому найближчим часом спостерігається передбачається зменшення вмісту гумусу в орному шарі ґрунту на 15–20%. У шарах ґрунтового профілю, що знаходяться глибше (30–60 см), відбувається активний процес збільшення органічної речовини на 40–80%, порівняно з такою самою глибиною на неплантажованих ґрунтах.

У неплантажованих варіантах солонців каштанових та темно-каштанових слабосолонцюватих ґрунтів спостерігається процес зменшення вмісту мінеральних солей. На відповідний

процес впливають атмосферні опади та меліоративні заходи, а саме: зрошення.

При тривалому використанні плантажованих солонців і темно-каштанових солонцюватих ґрунтів відновлення процесу осолонцювання за період дослідження не відбувається, що підтверджується відсутністю текстурного поділу ґрунтового профілю за елювіально-ілювіальним горизонтом, а отже, підтверджує продовження позитивного впливу меліоративної плантажної оранки [1].

Про будову профілю солонцю каштанового можна судити з опису розрізу та стаціонарного дослідження з 2017–2018 року на території Присивашся (рис. 3).

У плантажованих варіантах ґрунтів спостерігається рівномірний розподіл гумусу в меліорованому шарі (0–60 см), при цьому різниця між шаром ґрунту, що залучений до ріллі та шаром 40–60 см становить близько 20%, тоді як в неплантажованих аналогах ця різниця підвищується до 40–50%.

У солонцевих ґрунтах, що не залучені до плантажної оранки, вміст гумусу в орному шарі істотно не змінився. Збільшується вміст гумусу у шарі 30–40 см, завдяки кореневим частинам рослин, що забезпечують надходження в ґрунт зольних речовин. Відповідний шар ґрунту має оптимальні гідротермічні умови, а також характеризується пригніченістю мінералізаційних процесів. За рахунок збільшення вмісту гумусу в шарі 30–40 см, відбувається підвищення його запасів у верхньому шарі (0–60 см) неплантажованих солонцевих ґрунтів.

Значно впливає на меліорований шар щорічний обробіток ґрунту у післямеліоративний період. Як наслідок,

спостерігається більш рівномірний розподіл карбонатів кальцію у шарі ґрунту, що залучений до ріллі, підтвердженням чого є суцільне скипання від 10% соляної кислоти. Проведеними дослідженнями встановлено, що у тривалій післядії у плантажованих ґрунтах відособлюється окультурений орний шар, який під впливом постійного звичайного обробітку зазнає деяких змін і стає однорідним за структурою та забарвленням. Нижче у ґрунтового профілі залягає підорний шар (30–40 см), що також має однорідну структуру, але

є дещо щільнішим порівняно з верхнім шаром ґрунту з відсутністю мулистих фракцій і формування солонцевих горизонтів. Дещо глибше знаходиться агроперетворений шар ґрунту (40–60 см), що складається з фракцій, які відрізняються одна від одної не лише за складом, а й розміром фрагментів вихідних генетичних горизонтів. Дещо нижче агроперетвореного шару розташовані карбонатні горизонти, які не були залучені до сільськогосподарського обробітку і, відповідно до цього, мають природну будову [7, 8].

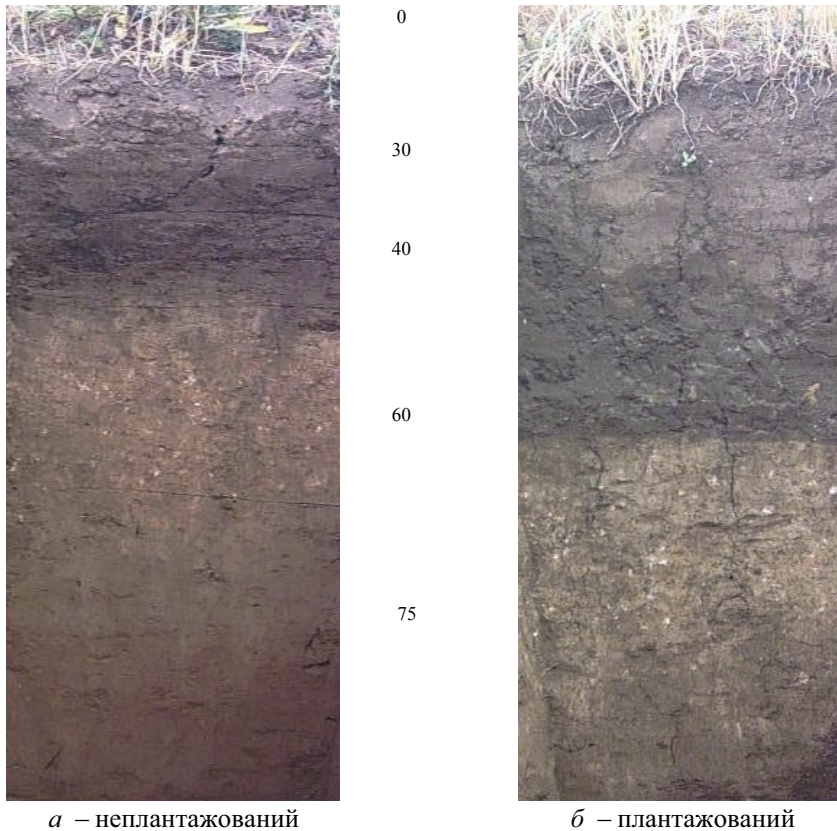

Рис. 3. Будова профілю солонцю каштанового глибоко солончакуватого легкоглинистого на території Новотроїцького району*

а – неплантажований; *б* – плантажований

*Джерело: фото автора

Висновки і перспективи.

Отже, проведений порівняльний аналіз сучасного стану ґрунтового покриву та результатів досліджень дає змогу зробити такі висновки:

У природному стані темно-каштанові солонцеві ґрунти характеризуються чітким поділом ґрунтового профілю на елювіальний та ілювіальний горизонти. Дослідження морфологічної будови ґрунтового профілю солонцевих ґрунтів Новотроїцького району, які тривалий час залучені до ріллі, показало, що *цілинний солонцевий профіль децю змінюється, і якщо зберігається як солонцевий, то лише в частині солонців за умови, коли глибина оранки не перевищує глибину залягання самого солонцевого горизонту*. Меліоративна плантажна оранка призводить до більш значних перетворень морфологічної будови ґрунтового профілю. Як наслідок, відбувається механічне руйнування щільного солонцевого горизонту, перемішування елювіального, ілювіального та перехідного горизонтів, залучення до орного шару карбонатів кальцію з горизонтів ґрунту, що лежать нижче, унаслідок чого, профіль солонцевих ґрунтів набуває суттєвих позитивних змін. Ґрунтовий покрив Азово-Сиваського національного природного парку зазнає змін лише внаслідок впливу природних факторів: відбувається природне осолонцювання та засолення ґрунтів, що зумовлено географічним положенням території, тектонічною, геологічною та геоморфологічною будовою регіону досліджень, а також кліматичними умовами відповідної території.

Трансформація ґрунтового покриву території Новотроїцького району відбувається як під впливом природних,

так і антропогенних факторів, а трансформація ґрунтового покриву Азово-Сиваського національного природного парку відбувається переважно під впливом природних чинників. Залучення солонцюватих і темно-каштанових ґрунтів Новотроїцького району до ріллі та їх тривале сільськогосподарське використання, застосування меліоративних заходів (меліоративна плантажна оранка та зрошення) завдали певних змін якісним показникам ґрунту, особливо їх сольовому складу. Вони зазнають позитивної антропогенної трансформації і втрачають більшість із тих морфологічних особливостей та ознак, відповідно до яких, у цілинному стані ідентифікувалися як власне солонці чи солонцюваті ґрунти, що, у свою чергу, визначає плантажну оранку як позитивний захід оптимізації ґрунтів Новотроїцького району.

Список використаних джерел

1. Балюк С. А. Використання солонцевих ґрунтів України / С. А. Балюк, Г. В. Новікова, Н. Ю. Гаврилович // Вісник аграрної науки. – 2009. – № 10. – С. 12–15.
2. Географія Херсонщини : навч. посіб. / [І. О. Пилипенко, Д. С. Мальчикова, С. Л. Єрмакова, М. М. Руденко та ін.]. – Херсон : ПП Вишемирський В. С., 2007. – 221 с.
3. Давидов О. В. Загальні особливості поширення рослинності на березі затоки Сиваш, Азовське море / О. В. Давидов, Н. О. Роскос, О. М. Роскос // Вісник ОНУ. Сер. : Географічні та геологічні науки. – 2013. – Т. 18, вип. 3 (10). – С. 57–64.
4. Давидов О. В. Сучасний гідрологічний режим затоки Сиваш як домінуючий фактор розвитку берегової смуги / О. В. Давидов, Т. М. Крючкова, О. М. Роскос // Вісник ОНУ. Сер. : Географічні та геологічні науки. – 2008. – Т. 13, вип. 6. – С. 50–66.
5. Ермолаєв М. М. Трансформація родючості солонцевих ґрунтів Лісостепу Укра-

- їни під впливом меліорацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора. с.-г. наук за спеціальністю 06.01.03 «Агроґрунтознавство і агрофізика» / М. М. Єрмолаєв. – Київ, 2002. – 39 с.
6. Любімова І. Н. Сучасні процеси ґрунтоутворення в розораних та меліоративних ґрунтах солонцевих комплексів сухостепової зони / І. Н. Любімова. – М. : Ґрунтознавчий інститут ім. В. В. Докучаєва, 2010. – С. 390–413.
 7. Новікова А. В. Прогнозування вторинного засолення ґрунтів під час зрошення / А. В. Новікова. – К. : Урожай, 2000. – 166 с.
 8. Семенова-Забродіна С. П. Оптимізація солонців Присивашья шляхом переходу в богарні умови / Семенова-Забродіна С. П. – М. : Наука, 2014. – С. 426–433
-

References

1. Baliuk, S. A., Novikova, H. V., Havrylovych, N. Yu. (2009). Vykorystannia solontsevykh gruntiv Ukrainy [The use of soot-rich soils in Ukraine]. *Visnyk ahrarnoi nauky. Science*, 12–15.
 2. Pylypenko, I. O., Malchukova, D. S., Yermakova, S. L., Rudenko, M. M. ta in. (20 07). Heohrafiia Khersonshchyny [Geography of Kherson region]. *Navch. posibnyk. Kherson, PP Vyshehmyrskyi V. S.*, 221.
 3. Davydov, O. V., Roskos, N. O., Roskos, O. M. (2013). Zahalni osoblyvosti poshyrennia roslыnnosti na berezi zatoky Syvash, Azovske more [General features of the spread of vegetation on the shore of the Gulf of Sivash, the Sea of Azov]. *Visnyk ONU, Ser. Heohrafichni ta heolohichni nauky*, 18/3(10), 57–64.
 4. Davydov, O. V., Kriuchkova, T. M., Roskos, O. M. (2008). Suchasnyi hidrolohichniy rezhym zatoky Syvash yak dominuiuchyiy faktor rozvytku berehovoї smuhy [The modern hydrological regime of the Sivash Bay as a dominant factor in the development of the coastal strip]. *Visnyk ONU. Ser. Heohrafichni ta heolohichni nauky*, 13/6, 50–66.
 5. Yermolayev, M. M. (2002). Transformatsiia rodiuchosti solontsevykh gruntiv Lisostepu Ukrainy p id vplyvom melioratsii [Transformation of the soil fertility of the forest-steppe of Ukraine under the influence of reclamation]. *Kyiv*, 39.
 6. Liubymova, I. N. (2010). Suchasni protsesy hruntoutvorennia v rozoranykh ta meliorativnykh hruntakh solontsevykh kompleksiv suchostepovoї zony [Modern processes of soil formation in cultivated and reclamation soils of the solonethic complexes of the dry-steppe zone]. *Moscow, Hruntoznachnyi instytut im.V. V. Dokuchaieva: Science*, 390–413.
 7. Novikova, A. V. (2000). Prohnozuvannia vtorynnoho zasolennia hruntiv pid chas zroshennia [Forecasting of secondary salinization of soils during irrigation]. *Urozhai*, 166.
 8. Sem e nova-Zabrodyna, S. P. (2014). Optymizatsiia solontsiv Prisyvashsia shliakhom perekhodu v boharni umovy [Optimization of sol onetz supplements by switching to rainy conditions]. *Moscow, Nauka, Science*, 426–433.
-
-

I. Polova, S. Fokina

STUDY OF THE PECULIARITIES OF THE TRANSFORMATION OF THE GROUND COVER OF PRYSYVASHSHYA BY UNDER THE INFLUENCE OF NATURAL AND ANTHROPOGENIC FACTORS (ON THE EXAMPLE OF THE NOVOTROITSKY REGION AND THE AZOV-SYVASH NATIONAL NATURAL PARK)
<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.10>

Abstract. *The article deals with the peculiarities of the transformation of the Prisyvashshya soil on the example of a comparative analysis of soil transformation in the Novotroitsky region and the Azov-Sivash National Natural Park under the influence of natural and anthropogenic factors.*

Soils of the Northern Prisyvashshya, namely Novotroitskiy district, undergo significant transformations caused by anthropogenic activity,

quickly lose their positive properties when irrational agricultural use.

Long-term use of soils in arable land and, in particular, the use of reclamation measures, predetermine the existence of soil processes that differ from those existing in the natural environment and are currently poorly understood. In today's conditions of use of land resources, precise information is needed on the features of the qualitative state of saline soils for monitoring and rational agricultural use, in connection with which the issues studied are of particular scientific and practical significance.

On the basis of the comparative analysis, the differences between soils of agricultural use and soils, which do not undergo anthropogenic influence, that is, are in the natural state within the protected areas, are determined. It is proved that the soils of the protected area in comparison with the soil cover of Novotroitsky district, will not undergo significant anthropogenic influence. The territory of the Novotroitsky district is characterized by large scale devastation of agricultural land.

Keywords: Azov-Syvash national natural park, soil cover, agro-transformed soils, reclamation, natural and anthropogenic factors

И. С. Полевая, С. В. Фокина
ИССЛЕДОВАНИЕ ОСОБЕННОСТЕЙ
ТРАНСФОРМАЦИИ ПОЧВЕННОГО ПО-
КРОВА ПРИСИВАШЬЯ ПОД ВОЗДЕЙ-
СТВИЕМ ПРИРОДНЫХ И АНТРОПО-
ГЕННЫХ ФАКТОРОВ (НА ПРИМЕРЕ
НОВОТРОИЦКОГО РАЙОНА И АЗОВО-СИ-
ВАШСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО ПРИРОД-
НОГО ПАРКА)

<https://doi.org/10.31548/zemleustriy2019.01.10>

Аннотация. Рассмотрены особенности трансформации почвенного покрова Присивашья на примере сравнительного ана-

лиза трансформации почв Новотроицкого района и Азово-Сивашского национального природного парка под влиянием природных и антропогенных факторов.

Почвы Северного Присивашья, а именно: Новотроицкого района, испытывают значительные преобразования, вызванные антропогенной деятельностью, быстро теряют свои положительные свойства при нерациональном сельскохозяйственном использовании.

Длительное использование почв в пашне и, особенно, применение мелиоративных мероприятий, обуславливают почвенные процессы, которые отличаются от существующих в природных условиях и являются на сегодня малоизученными. В современных условиях использования земельных ресурсов необходима точная информация об особенностях качественного состояния солонцовых почв для проведения мониторинга и рационального сельскохозяйственного использования, в связи с чем, исследуемые вопросы приобретают особую научную и практическую значимость.

На основе сравнительного анализа выяснены различия между почвами сельскохозяйственного использования и почвами, не испытывающими антропогенного воздействия, то есть, находящимися в естественном состоянии в пределах природоохранных территорий. Доказано, что почвы заповедной территории, по сравнению с почвенным покровом Новотроицкого района, не подвержены значительному антропогенному воздействию. Территория Новотроицкого района характеризуется значительными масштабами разорения сельскохозяйственных угодий.

Ключевые слова: Азово-Сивашский национальный природный парк, почвенный покров, агропревращенные почвы, мелиорация, природные и антропогенные факторы